BÜYÜKDOĞU

Devlet Nüshası

Cumaları çıkar
Siyasî-Edebî
haftalık mecmua

Sahip ve Başmuharriri:
N. F. KISAKÜREK

Müessese Müdürü:
Ömer Karagül

Umumî neşriyatı
fiilen idare eden:
Hasan Fehmi Varlık

İSTANBUL
Ankara Caddesi
Vilâyet karşısı
İzzeddin Hanı

Telefon:
25381

ŞAKA Matbaası

İlân almaz.

Abone:
Yıllık 12 lira
6 aylık 6 lira
3 aylık 3 lira

Her yerde
25 kuruş

23 Şubat 1951

Yedinci yıl
Sayı:

49

113

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

Baş yücelik emirleri: Parazitler

● Dilenme ve dilencilik, şahit olunmuş ve olunmamış bütün nevileri ve tarzlariyle yasaktır.

● Gerçekten âciz ve çaresiz bir insanın, mahrem plânda ve Allah için birinden istiyeceği yardım müstesna olarak, umumî ve içtimaî plâna akseden her türlü dilenme ve dilencilik şekli, dinin kat'iyetle yasak ettiği bir fiil halinde en şiddetli takibe uğrıyacaktır.

● Dilenci, fiilini izhar ettiği her yerde derhal yakalanacak, tecrit edilecek, en ağır muameleye hedef tutulacak ve cemiyeti bütün parazitlerden tasfiyeye, parazitleri ıslaha ve faaliyet sahibi kılmaya memur hususî devlet teşkilâtının emrine suçlu olarak teslim edilecektir. Her ferdi çalıştırmak ve çalışamıyana bakmakla mükellef olan bu teşkilâta suçsuz olarak teslim olmanın şartı, parazitliğin herhangi bir fiilini irtikâp etmeden devlete başvurmaktır. Bu takdirde müracaat sahibi ağır ve cebrî rejimden kurtulur ve yalnız şefkat ve yardım görür. Onun içindir ki, cemiyetimizde, herhangi bir parazite mazeret yoktur.

● Dilenmeyi ve dilenciliği peçelemek için yapılan sahte öteberi satıcılığı vesair (kamuflâj) tedbirleri, dilencilik bahsinde, takip ve cezayı şiddetlendirici sebeptir.

● Parazitlerin başka sınıflarını teşkil eden işsizler, serseriler ve mekânsızlar, derhal ve en küçük delâlet ve emareyle hemen yakalanır ve aynı alâkalı devlet teşkilâtına teslim edilirler.

● Çocuklarını ve aile kadrolarının masum örneklerini dilenme ve dilencilik işinde ökse gibi kullanan ana ve babalar, öz çocuklarının hayatına kastetmiş olmak derecesinde cezalandırılacaklardır.

● Herhangi bir sefalet ve serseri kılığı bile, fiili bahis mevzuu olmaksızın, parazitliğin bir delâletidir ve takip mevzuudur.

● Sahipsiz çocuk, murakabesiz genç ve mesleksiz şahıs, herhangi uzak ve yakın bir delâletle derhal tesbit ve tecrit olunur ve hemen devlet sahabet, murakabe ve meslek emrine tâbi tutulur.

● Büyük Doğu mefkûresinin örgüleştirdiği cemiyet, cihanda ve kokmuş cemiyetlerdeki örnekleriyle tip tip ve çizgi çizgi şahit olduğumuz parazit nevilerinden hiçbirine, hiçbir köşesinde yer vermiyecektir. *İdeolocya Örgüsü — BÜYÜK DOĞU*

1001 ÇERÇEVE

Necip Fazıl KISAKÜREK

ŞİMDİDEN TAAHHÜT EDİYORUZ!

MERHAMET... İnsanî duyguların sultanı... İslâmiyet düşmanları, bu hissin dinimizde eksik olduğunu iddia, Müslümanlığı sert ve haşin bir din olmakla itham ederler. Bilmezler ve bilemezler ki, Allahın «Rahmetim her şeyi geçti!» fermanını getiren İslâmiyettir. Bilmezler ve bilemezler ki, Ebubekir gibi bir büyüğün «Allahım; kâmil ve hudutsuz olan kudretinle, benim cesedimi, bütün Cehennemi dolduracak kadar büyüt ve beni oraya at!.. Tâ ki, başka kullarına Cehenneminde yer kalmasın!..» duası, sadece İslâmî rikkatin eseridir. Bilmezler ve bilemezler ki, sonradan uydurma ve sadece zâhir plânını köpürtmeğe mahsus, kaba ve sun'î Hıristiyanlık merhametine nisbet edilince, İslâmî merhamet, bir sır gibi derin, gizli, bâtınî; ve zâhirleri sert ve haşin görünen ölçülerin kabuğu içinde mahfuz kalır. Hakikîliğin şartı da bu mahfuzluktur. Bizim kılıcımız bile, operatörün neşteri gibi, Okyanuslarca göz yaşından daha tesirli ve gökler dolusu çığlıktan daha hakikî olarak, merhametin ta kendisidir. Hıristiyanlıkta merhametin, sahte cesedi, şişirilmiş kemiyeti ve bezenmiş nümayişi vardır; Müslümanlıkta ise hakikî ruhu, öz keyfiyeti ve her türlü âlâyişten müstağni vekarı... Yani merhamet de, her şey gibi, bütün asliyet ve hakikatiyle Müslümanlığın malıdır.

İşte böylece, merhametin yerini, derecesini ve tezahür şeklini bilen ve onun hakikatini bozmamak sanatından anlıyan müminler sıfatiyle bildiriyoruz ki, yarın Allah bize «Vatana, millete, tarihe ve şahıslarınıza yapılanların intikamını alınız!» diyecek ve buna göre bir kudret verecek olursa, bizde merhametten, merhametin hakikatinden başka bir şey görülmiyecektir. Bu hakikat şudur ki, nefslerimize ve şahıslarımıza, nefs ve şahıs plânında yapılan her şeyi affedeceğiz! Evimizi yakan, kundaktaki çocuğumuzu kundak beziyle boğan, yüzümüze isnat ve iftira irinlerinin en iğrencini atan, saflarımızdan kaçan, dizinde uyuyacak kadar kendisine itimat duymuşken bizi arkamızdan vuran herkes, nefs ve şahıs plânında peşinen affedilmiştir. Fakat Allah ve Sevgilisinin düşmanlarını, bütün ölüleri ve dirileri, bütün soyları ve sopları, bütün cinsleri ve şubeleriyle en küçük af ve ihmale terketmeyi, bizzat Allah ve Sevgilisine en büyük ihanet sayacağız! Bunları, çürümüş ataları ve henüz doğmamış torunlarına kadar kezzapta eritmeyi; ve Allah ve Sevgilisi düşmanlığına karşı, yarın Allah imkân verecek olursa, vatan ormanlarının yetmiyeceği kadar idam sehpası kurmayı, bu sehpalarda asırlık ihanetlerin bütün cesetlerini, mânalarını, eserlerini ve tesirlerini sallandırmayı ve karşılarında tarihin henüz bir eşini kaydetmediği şehrâyinler tertiplemeyi, İslâmî merhametin hakikati adına şimdiden taahhüt ediyoruz!!!

114

MAHUT

Valinin Marifetlerine Dâir

DEDEKTİF X BİR

1 — Eski İstanbul Emîri Lûtfi Kırdar'ın, efendisi İnönü'nün Taşlıkta aldığı arsayı kısmen istimlâkten kurtarmak için Belediyeye yüz binlerce lira sarfettirerek, yolu, uçurumu doldurtmak ve direkler üstüne istinat ettirmek suretiyle uzaktan geçirttiğini ve ayrıca Yusuf İzzeddin veresesinden kendi adına da bir arsa aldığını ve bu arsa münasebetiyle en korkunç tertiplere başvurduğunu, ilk defa olarak ifşa eden ve vesikalariyle ortaya koyan BÜYÜK DOĞU'dur.

2 — Şimdi Belediye Umumî Meclisinin son toplantısında bu ifşalarımıza istinat ederek yükselen tenkid ve tariz sesleri çok dik ve yüksek olmuş ve ipliğinin artık tamamen pazara çıkmak üzere bulunduğunu gören sabık vali, alelûsul, hiçbir zaman yapamıyacağı, yapacak olursa da sonunda fevkalâde nedamet getireceği bir tedbir olarak (mahkemeye müracaat edeceğinden bahsetmeğe başlamıştır.

3 — Ayrıca Basın'a beyanatta bulunmaya kadar giden merkum, kendisinin, maliye ve bankalar gibi herkesin arsa satın alabileceği makamlarla hiçbir alâkası olmadığını, ancak bir şahıs tarafından satılığa çıkarılmış bir arsayı aldığını söylemiştir. Doğrusu bu kadar sâfiyet tavriyle hakikat tağyirciliği, eşi ve menendi görülmüş işlerden değildir!

4 — Şimdi teker teker cevap versin:

Maçkada aldığı arsaya bitişik Cemil Arıduru'nun arka bahçesi kâmilen istimlâk edildiği halde bu istimlâk sahasından bir kısmını, Lûtfi Kırdar, nasıl uhdesine geçirmiştir? Bunu müzayedeyle almadığını, sırf nüfuzunu kullanarak bu suiistimali Belediyeye kabul ettirdiğini, Lûtfi Kırdar, inkâr edebilir mi?

Bu işi yaptıktan sonra (Prost) plânını da değiştirdiğini ve istimlâke tâbi sahaları böylece istimlâk vaziyetinden kurtardığını, yine aynı Lûtfi Kırdar, nasıl inkâr edebilir?

İşin en hazin tarafı şudur ki, bizzat arsayı aldıktan sonra değiştirttiği plânı, Lûtfi Kırdar, sanki değişiklik daha evvel vâki olmuş gibi ileriye sürmekte ve gazetelere verdiği beyanatta «Plânı tetkik ettim, vaziyeti uygun buldum ve ona göre satın aldım!» diyecek kadar «suret-i hak» taklidi yapmaktan korkmamaktadır!!!

5 — Aldığı parayla sattığı para arasında bütün bir servetlik fark bulunan bu arsa işinde, üstelik gazetelere verdiği beyanatla bu kadar masum bir tavır takınan bu adam ya susar, tahammül eder ve ses çıkarmaz; yahut ipliğini değil, Amerikan donanmasında bulunmıyacak kadar halatını pazara çıkarmayı, ister hâkim huzurunda, ister umumî vicdan karşısında, biz yerine getiririz! Kendisi seçsin!

Aşağıdaki vesika İstanbulun en büyük emlâkçisi olan Puzant ve Papazyan firması tarafından imzalanmıştır. Lûtfi Kırdar'ın idam fermanı hükmünde olan bu vesikaya nazaran, emlâk işleriyle müştagil muayyen bir firma, eski valinin, kendi öz nefsiyle efendilerinin nefsine tahsis ettiği bir sahaya tam 20 milyon lira kıymet biçmektedir ki, bu da, hazine ve millî servet aleyhine irtikâp edilen cinayetin derecesini göstermektedir. Bu vesika karşısında Lûtfi Kırdar'ın dâva açması değil, intihar etmesi lâzımdır.

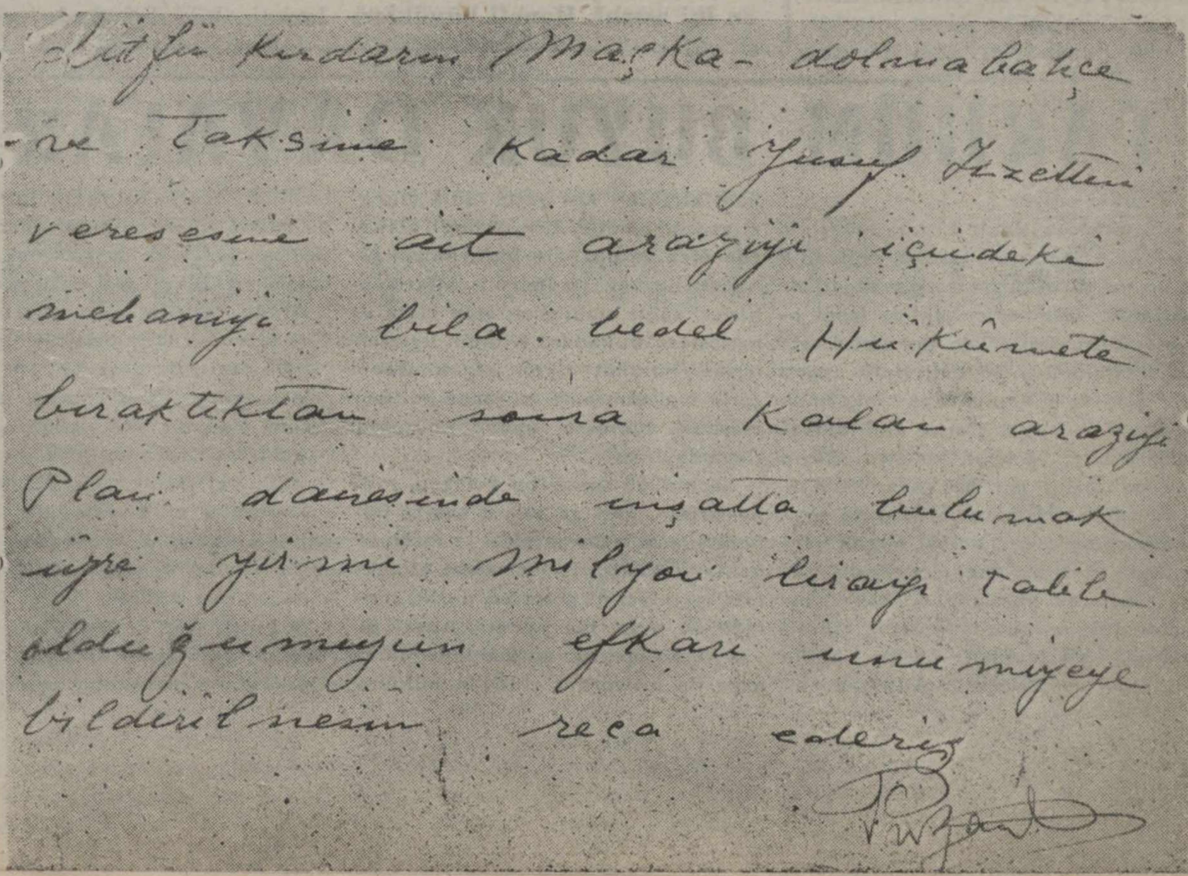
Lütfi Kırdarın Maçka - dolmabahçe ve Taksime kadar Yusuf İzzettin veresesine ait araziyi içindeki mebaniyi bila bedel Hükümete braktıktan sonra kalan araziyi Plan dairesinde inşaatla bulunmak üzre yirmi milyon liraya talibe olduğumuzun efkarı umumiyeye bildirilmesini reca ederiz

TEFRİKA : 73

Sahabîlerden İbn-i Abbas Hazretlerinin rivayet ettiği bir hadîse göre:

«— Cennet ehlinden kadınların en üstünü, Hadice, Fatma, Meryem ve Âsiye'dir.»

Büyük İslâm âlim ve mütefekkirlerinin müşterek ölçüsü, Hazret-i Hadice ile Âyişe'nin, Allah Sevgilisinin zevceleri içinde en üstün olduklarıdır. Bunlardan bazılarına göre Hazret-i Hadice, bazılarına göre de Hazret-i Âyişe daha üstündür. Fakat bu mevzuda en itibarlı ve mesnetli fikir, Hazret-i Hadice'nin üstünlüğünü kabul edendir. Şeyh Veliyüddin ve İbn-i İmad bu fikirdedir.

İbn-i İmad der ki:

«— Doğru olan, Hazret-i Hadicenin, sayısız meziyet ve fazilet sahibi olmasına rağmen Hazret-i Âyişe'den üstün olduğudur.»

Ve İbn-i İmad, bu hususta bizzat Peygamberler Peygamberini delil olarak gösterir.

Şöyle ki:

Bir gün Hazret-i Âyişe, Allah Resulüne şöyle demiştir:

«— Allah sana Hadice'den âlâsını nasip etti!»

Hazret-i Âyişe'nin, kendisini kastederek söylediği ve gayet ince bir kadınlık nüktesiyle Allah Sevgilisinin tercihini yokladığı, ve:

«— O vefat ettiyse yerine ben geldim!»

Diye ima ettiği bu söze, Kâinatın Efendisi şu cevabı vermiştir:

«— Hayır! Allah bana Hadiceden âlâsını nasip etmedi. İnsanların beni yalancı çıkardığı devirde bana herkesten evvel iman eden, insanların beni mahrum bıraktığı günlerde bana malını veren odur!»

Bu açık hadîsin aş açık delâletine göre, büyüklük ve temizlik örneği Hazret-i Hadice Peygamberler Peygamberinin muazzez ve münezzeh zevceleri arasında en üstün olanıdır.

Böylece Hazret-i Âyişe'ye, ötesi sonsuzluk olan insanoğlunun, mücerret insanın Özü, Nuru ve Cevherinin ilk zevcesi olmak, O'nun bütün zevceleri arasında en mümtaz mevkii doldurmak, bu haysiyetle İslâmın kadınlar arasında (1) numaralı mümini diye kayıtlı bulunmak, yine bu haysiyetle Gaye-

Tasavvuf

ZİKİR
RABITA

BİZİM büyüklerimize ait kalbî zikir, Allah Resulünün Hicret gecesinde Sevr mağarasında, Sıddîk-ı Âzam Ebubekir Hazretlerini diz üstü oturtarak ve gözlerini yumdurarak talim buyurdukları gizli zikirdir. Zikirlerin en üstünü olan bu tarz, Mâveraünnehr ve Buhâra taraflarında on iki asırlık Hanefî büyüklerinin yola intisapları sırasında daima örnek tutulmuştur.

Zikrin bu derecelerinden sonra sıra, eserimizin ismi olan «Rabıta» ya geliyor ki, bu nokta, yolumuzun en ince nüktesini belirtir. Âyet ve Hadîs ile sabittir.

Şimdi bunun şekil ve usulüne gelelim:

Günün herhangi bir saatinde, tercihan sabah veya akşam namazından sonra, abdestli olarak temiz ve mümkün mertebe kimsesiz bir yerde otursunuz. Kıbleye döner, âzamî bir edeb tavrı takınır ve gözlerinizi yumarsınız. Lisanınız da refakat ederek yirmi beş kere «İstağfirullah...» dersiniz. Bunları söylerken, her defasında mânasını

TARİHİN BÜYÜK DÂVALARI:

Devam ediyor:

«Mukaddes kitabın hükümlerinin hakikî mânalarını, tabiate müteallik olup ya hislerimizin açık şehadeti ile veyahut îlzam edici şekilde isbat olunduklarından dolayı tamamen kat'î ve muhakkak olan neticelere uygun bir şekilde bulup ortaya çıkarmak zahmetini ihtiyar etmek âkıl müfessirlere terettüp eden bir iştir. Böyle olunca, İncil, her ne kadar Ruhülkudüsün emri ise de, yukarıda söylenen sebeplerden dolayı birçok yerlerinde ve fıkralarında harfiyen mâna verilerek yapılandan başka bir yolda tefsire mütehammil ve müsait olduğu, ve bundan başka, bütün müfessir ve şârihlerin Allahtan ilham aldıkları kat'iyetle iddia olunamıyacağı cihetle, ben, tabiati alâkadar eden ve bilâhare hislerimizin şehadeti ile veya mülzim ispatlarla akisleri sabit olabilecek olan iddia ve neticeleri Mukaddes Kitabın hükümlerine, hakikat diye, hiç kimsenin zorla mal etmesine müsaade edilmemesinin hikmete uygun düşeceği fikrindeyim;»

Görüldüğü üzere bu mektup, muharririnin, âkıl ve vukuf sahibi ilâhiyatçıların (Corpernic) nazariyesi hakkındaki fikirlerine işaret etmekteki iyi niyetini gösteren nazik, mutedil ve uysal bir yazıdır. Ancak şu var ki, bu mektup şu mânidar mülâhaza ile bitiyordu: «İncil'in hükümlerini ne doğru, ne yanlış kılmak, ne de onları fiilen olduklarından başka türlü eylemek ve değiştirmek hiç bir beşerî mahlûkun elinde değildir.»

Arada, (Galile) ile dostlarının haberi olmadan (Engizisyon) gizliden gizliye faaliyete geçmişti. İlk iş olarak, o zamana kadar esaslı addedilmemiş olan bir şeyi yapmanın, yani Papalığın (Copernic) sistemi karşısındaki vaziyetini tayin etmenin zarurî olduğu mülâhaza edildi. (Copernic) sistemi ,o âna kadar şüpheli gözle görülmüş ise de açıkça mahkûm edilmiş değildi.

26 Şubat 1615 de Mukaddes Kongregasyon'un Reisi Kardinal (Mellini), kâtibine mektubun aslının «ma-

116

İnen Nur

Yazan: Necip Fazıl KISAKÜREK

İnsan ve Ufuk-Peygamberin «Kimse ona yetişemez!» mânasında bir ölçüsüne mevzu teşkil etmek ve Allah Sevgilisini en çok sevmek ve O'na en ileri fedakârlıkları göstermek gibi, bütün kadınlık, belki bütün insanlık tarihinde eşsiz bir kıymet ve şeref payı düşüyor. Kâinat çapındaki bu kıymet ve şeref payının hâlelendirdiği temizlik ve büyüklük örneği nur kadının nur siması altına yazılacak yazı şudur:

Allah Sevgilisinin «Allah bana ondan üstününü nasip etmedi!» diye çerçevelediği temiz ve büyük Hadice... Hazret-i Hadice'yi içine alarak vasatîsini hesap edecek olan kadınlık, ebediyen kurtulmuştur.

Hazret-i Hadice'nin şahsiyetinde, maddesi ve ruhiyle kâinatın en güzel ve en yüksek erkeğine karşı, kâinatın en büyük aşkı, en büyük şefkati ve en büyük teslimiyeti bir aradadır; ve bu terkibî nokta, o ulvî şahsiyetin düğüm merkezidir. Sevdiğinden on beş yaş büyük olmanın ayrıca telkin ettiği gizli bir vekar, ihtiyat ve muvazene duygusiyle en taşkın sevgi tavrını en oğun şefkat edası içinde pişirmeyi bilen Hazret-i Hadice, işi mutlak teslimiyette bitirmenin ruhî sırrına da ererek temiz ve büyük kadını tamamlamıştır.

O, severken, kadının en hislisi; şefkat beslerken, en fedakârı; teslim olurken de en sezişlisidir. Hiçbir akıl hesabının çerçeveliyemiyeceği nükteleri bir bakışta sezen ve gerçekleştiren kadın sezişinin en parlak örneği Hazret-i Hadice, hudutsuz sevgi istidadiyle hudutsuz fedakârlık duygusunun ufkunda, kadının yaratılış hikmetine, müşahhas bir ilâhî bürhan oldu. Onun mânasına bir nazar attığımız zaman anlıyoruz ki, kadın, sevmek, fedakârlık etmek ve teslim olmak için yaratılmıştır. Hazret-i Hadicenin sevdiği, fedakârlık ettiği ve teslim olduğu şeyse, güzelin, iyinin ve doğrunun ta kendisi... Bir cinsin yaratılış hikmetiyle bütün cinslerin yaratılış hikmetindeki hedef noktasını karşılıklı muvazene halinde tutan ne harikulâde ahenk ifadesi!.. Bu yüzdendir ki, Hazret-i Hadice, Allah tarafından süzülmüş, en ileri gaye noktasına erdirilmiş ve medhi Âdem Peygamberden başlatılmış temiz ve büyük kadındır.

(Devam ediyor)

---

da sese refakat ettirmeyi ve ezbercilikten kaçınmayı ihmal etmezsiniz.

Sonra bir «Fâtiha» ve üç «İhlâs» okur ve Âlemlerin Fahriyle, Şah-ı Nakşıbent ve Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerine hediye edersiniz. Peşinden kalbinizle onları imdada çağırıp şöyle dersiniz:

«— Beni de yolunuzun müritlerinden, hesabı görülmüşlerinden, nisbeti gerçekleşmişlerinden sayınız!»

Sonra «İhlâs» sız tek bir «Fâtiha» okur ve bunu Allah Resulü ile İmam-ı Rabbanî ve Mevlânâ Halid Hazretlerine hediye ederek onların da ruhaniyetlerinden aynı şeyi rica edersiniz.

Daha sonra, yine tek bir «Fâtiha» okuyarak, sevabının mislini Peygamberler Peygamberini takiben Seyyid Abdullah ve Seyyid Tâhâ Hazretlerine ithaf eder ve bâtınlarından feyizlenme yolunu ararsınız. Yine bir «Fâtiha» okuyarak Seyyid Salih ve Seyyid Fehim Hazretlerine ithaf ederek onların da bâtınlarına sığınırsınız.

Artık sıra, muhtasar olarak, «Tezekkür-i mevt: Ölümü hatırlamak» noktasına geliyor. Bu, şöyle olacaktır: Kendinizi bilfiil ölü ve teneşir üzerinde kefene sarılmış, tabuta konulmuş ve mezara gömülmüş olarak hayalinizde tasarlarsınız.

Merhum
Esseyyid ABDÜLHAKÎM
(Devamı var)

(GALİLE) VE (ENGİZİSYON)

hirâne bir tarzda» elde edilmesini emretti. Mektubu ele geçirmek pek kolay bir iş değildi. Fakat (Galile), masumiyetinden emin olduğu için, mektubun aslına uygun bir kopyesini kendi elile verdi. İşte bu suretle dâvada ilk müsbet adım atılmış oldu. 19 Mart 1615 te, Floransa Papazı olup Galile'nin seyyiatını bilhassa yakından bildiği rivayet edilen (Caccini) nin isticvabı emredildi.

Bu isticvap 20 Mart 1615 te yapıldı. (Caccini) evvelce Mukaddes Kitabın «Güneş hareket etmesin» ve «Siz, ey Galilya ahalisi ne diye gök yüzüne bakıp duruyorsunuz?» cümleleri hakkında vermiş olduğu bir vaizin muhtevasını tekrarladı. Buna yeni bir takım ithamlar ilâve etti; (Galile) nin «Allah kaim binefsihi değildir; Allah hassastır, çünkü ilâhi hisler O'nda tecelli eder; Azizlerin gösterdikleri söylenen mucizeler hakikî olamaz!» dediğini söyledi.

(Dominiken) tarikatinden bir papaz olan (Ximenes) ile genç bir asilzade olan (Attavanti) isminde iki şahidin sorguya çekilmeleri yüzünden araya uzunca bir fasıla girdi. Fakat bu iki şahidin pek az şey söyliyebildikleri görüldü.

Bunun üzerine (Engizisyon) Mahkemesi (Caccini) nin ithamı üzerine hiç bir muamele yapmamağa karar verdi. Buna mukabil hâkimler (Copernic) mesleği hakkında tahkikat ve tetkikat yapmağa koyuldular. Üç çeyrek asırdan fazla bir müddettenberi dünyanın gözü önünde durup durmakta olduğu halde o zamana kadar bu meslek hakkında hiç bir fikir beyan edilmemişti. Fakat şubatın yirmi üçünde bu bapta kat'î bir adım atıldı. Meseleyi tetkike memur edilmiş olan Hâkim Muavinleri, şu iki kaziyenin rafızîlik olduğunu ilân ettiler:

1 — Güneş dünyanın merkezidir ve yerinden kımıldamaz.

2 — Arz dünyanın merkezi değildir; sabit olmayıp müteharriktir; aynı zamanda bir günde tamamlanan bir devir ile döner. *H. Basri ERK*

(Bir sayı daha sürecek)

Vazife Savcılığa düşüyor!

Yazan:
M. RAİF OGAN

MAHUT gizli Farmason kitabının (*) 14 üncü sahifesinin 17 nci satırından itibaren şu cümleler göze batmaktadır:

«Yine ilk celsede Sakakini birader, henüz teşekkül eden Maşrık-ı Âzamın KUVA-YI ECNEBİYENİN EN MÜHİMMİ OLAN YEDİ MAŞRIK TARAFINDAN tasdik edildiğini ve bu emniyete şimdiye kadar müesses olan Maşrıkların hiçbirinin nail olmadığını bildirmiştir ki Maşrıkımızda mevzubahis olan ilk mânevî hâdise budur.»

Ben de derim ki:

Türkiye Maşrık-ı Âzamının, ecnebî kuvvetlerin en mühimmi Yedi Maşrık tarafından derhal tasdik edildiğini sarahatle ortaya koyan bu ifade, Türkiye Mason Derneğinin kökü yurt dışında bulunduğunu kâfi derecede tevsik eylemez mi?

Satırları okumağa devam edelim:

«Aynı raporda İstanbul vadisinde nizam hilâfı açılmış olan mahfilin seddi hakkında sebkeden müracaat üzerine Rumanya Maşrık-ı Âzamından vârit olan cevapta işar-ı vâkıin terviç ve üstad-ı muhteremin tardedildiğinin bildirildiği...» yazılıdır.

Demek ki; İstanbuldaki bir Farmason mahfilinin nizam hilâfı kurulduğundan kapatılması ve başkanının tardedilmesi dahi *yurt dışındaki* Büyük Maşrıktan sorulmak mecburiyeti vardır. Ancak oradan alınacak emirle bu işin tamamlanması kabildir. Rumanya, bizim bildiğimize göre Türk hudutları dışında bir ecnebi memlekettir. Âzasının birini tardetmek ve İstanbuldaki bir mahfili kapatmak için oradan emir almağa lüzum gören bir müessesenin de kökü dışarıda sayılmazsa, kökü hariçte sayılmak üzere başka ne lâzımdır? Mason Maşrık-ı Âzamı Operatör M. Kemal Öke başta olmak üzere üstat, usta, çırak Farmasonlardan cevap bekliyoruz!

Bir vesika daha:

16 ncı sahifenin 15 inci maddesindeki şu kayıt dahi daimî surette yurt dışı ile bağlılık ve münasebetlerini pek kat'î surette isbat eylemektedir:

«... Berlin Mason kongresine iştirak etmiş olan murahhasların raporları ve mezkûr kongrede ittihaz edilen mukarrerat» ın okunduğu zikrolunmaktadır.

Aynı kitabın 17 nci sahifesindeki 16 ncı fıkra:

«... İsviçre Gran-Loj'unun kongreye daveti mutazammın levhası okunuluyor ve iştirak olunması ekseriyetle kabul ediliyor.»

Farmasonlar, mektuplarına, emirnamelerine (levha) derler. Nitekim Masonlarca makbul sapık mezheplerden «Bahailik»te dinlerinin Allahı saydıkları (Bahaullah) ın mektuplarına levha denildiği gibi... Bu tabire kadar, onların kökü dışarıda değildir de neredededir? Ve İsviçre Büyük Locasında işleri nedir?

Bir başka vesika:

Aynı kitabın 17 nci sahifesindeki 19 uncu fıkradan:

«... Bir (matem) celsesi akdolunuyor. Bu celse zaptının Fransızca da tercümesiyle bütün ecnebi Mason kuvvetlerine tebliği» ittifakla kabul olunuyor.

Masonlar, ölülerine matem celsesi yaparlar. Ortaya sözde ölüyü temsil eden boş bir tabut koyarlar. Asrî sapıkların yaptıkları gibi etrafında meşaleler yakarak tabut önünde iki kat eğilirler ve ölüye, Hıristiyanlarda olduğu gibi (şarap) ve (ekmek) takdim ederler. Bunun tafsilâtını da bu sahifelerde vereceğiz. Sonra da «Biz dindarız!» ve «İslâm dinine hürmetkâr ve bağlıyız!» derler. Ve böyle bir butlan ve dalâlet komedisini devam ettirdururken, bunu hurafeye bağlılık, Masonlukta taassup, tam mânasiyle (irtica) saymazlar da, mahalle arasında herhangi bir Müslüman kabrine oradaki bazı Müslümanların altmış paralık mum yakmasını «irticaın hortlaması» diye vasıflandırarak, Falih Rıfkı, M. Nermi, Nureddin Artam gibi meşhurların kalemleriyle ortalığı velveleye boğmak ve bulanık suda balık avlıyarak, İslâmların iyi niyet ve zararsız geleneklerini sapıklık saymak cüretinde bulunurlar! Böyle bir zındıklık, münafıklık, gerilik, putperestlik töreni zaptının bütün ecnebi Mason kuvvetlerine tebliği de, yurt dışı teşkilâta bağlılığı göstermezse, boyunlarına taktıkları dalâlet tasmasının urganlarını bularak göstermek mi icap eder!

20 nci fıkrada, matem töreni zaptının umumî karara tevfikan Fransızcaya tercümesiyle ecnebi Mason kuvvetlerine irsali, yurt dışında milliyetsiz bir müessese olduklarının sarahaten tevsikinden ibarettir. Fazla olarak bu tebliğnameye «Türkiye Maşrık-ı Âzamı hakkında Yaşua (Mason Yahudi Üstad-ı Âzamı) birader tarafından yazılan matbu risalenin de merbut» bulunduğu ilâve olunmaktadır ki bu kadar itiraf karşısında M. Kemal Öke ve arkadaşlarının ne bulup söyliyebileceklerini beklemek dahi faydasızdır.

Bu vaziyette, Mason Derneğine tatbik olunacak muamele, onun için hususî bir kapatılma kanunu istiyen milletvekilinin talebinden ziyade, mevcut kanunların tatbik ve takibine memur bulunan Savcılığın kendi kendisine harekete geçmesidir. Mason şapkasını uçuruma yuvarlıyalım:

(*) Büyük Doğu 37-39 uncu sayılarda bahsi geçen kitap.

118

TARİH

Yazan:
M. Sami KARAYEL

TANZİMATIN HEDİYESİ

(Tanzimat-ı Hayriye) den evvel Türk milliyetçiliği yoktu. Türk milliyetçiliği olmadığı gibi gayri müslümanlar milliyetçiliği de düşünülmüş değildi. Osmanlılık namı ve koyu müslümanlık imanı içinde toplanmış bir ümmetçilik vahdeti vardı.

Ümmetçilik, Osmanlı imparatorluğu camiasında bulunan bütün müslümanları bir kıbleye tevcih etmiş bir bütünlük arzediyordu. Lisan, din, sanat, edebiyat, musiki, mimarî bu vahdetin yuğurmuş olduğu ifadenin en kuvvetli mânasını havi idi.

Tarih, müşterekti. Niğbolu, Varna, Kosova, Belgrat, Viyana, Muhaç, feth-i Kostantaniye ilâh... Zaferler ve, bu zaferlerin tarih sahifeleri, destanları müşterek bir heyecan, müşterek bir kalp ile ferahlanan, sızlayan bir ruh bütünlüğü arzediyordu.

İlâ-yı kelimetullah uğrunda şehit olmak, gazi kalmak mefahir-i diniyeden idi. Çünkü, müslümanlığa karşı düşmanlar birdi. Gayr-i Türk müslümanların ırkî ve kavmî iddiaları mevcut olmayıp her müslüman gibi küffara kılıç sallayıp islâm zaferini, islâm medeniyetini, islâm vahdetini vücude getirmek için kalben muradları savaşmaktı.

Bu, ümmetçilik vahdeti içinde reaya, emanetullah sayılarak, son derecede âdilâne hareket olunurdu. Bu, sebepten ötürüdür ki, hıristiyan devletlerin zulmünden kaçanlar ve Osmanlı zaferile kurtulanlar gönül isteklerile, sürülerle, tümenlerle müslümanlığı kabul edip insanlık hürriyetlerine, din ve milliyet serbestliğine sahip olurlardı.

Vaktaki Moskoflar; iki yüz elli beş sene Altınordu Türklerinin taht-ı tâbiiyet ve hâkimiyetinde iken Timurlenk tarafından Altınordu devletine vurulan darbe ile dağıldılar; ve, Moskoflar bu dağıntıdan nefes alarak devletlerini kurdular... İşte bundan sonra reaya denilen hıristiyan anasır, (Deli Petro) nun çizdiği (Slâvlık) ve hıristiyanları himaye çerçevesi fikri içine girmiş oldu.

Çünkü, (Deli Petro) nun zuhurunda Osmanlı İmparatorluğu devleti isyanlar, keşmekeşler, yeniçeri zorbalarının, âtıl, hırsız vezir ve serdarların elinde esir idi.

Prut'dan sonra fırsat kollayan Moskoflar, nihayet (Poltava) zaferile Osmanlı imparatorluğu reayasını yerinden oynattılar. Ve, Osmanlı imparatorluğu devleti reayasının devlet metbualarına karşı harekete geçmeleri de (Poltava) dan başlamış oldu.

★

Moskoflar, ortodoksluk hâmisi namı tahtında şarkî Romaya (İstanbul vesaire) hâkim olmak gayesile reayayı teşvik eder oldu. Bir yandan da (Slâvlık) ittihadını vücutlandırmağa koyuldu.

Slavlığın bu, ateş, gayz ve kini bilâ fasıla ve envai hile ve desise ile asırlarca durmadan bir belây-ı asümanî gibi Osmanlı imperatorluğu devleti üzerine tasallut icra edegeldi.

Artık Osmanlı imperatorluğu dahilinde ferih fuhur yaşıyan, her türlü serbestiye ve hürriyete sahip ve nail olan reaya, Moskofların tahrikile istiklâl daiyesine, Osmanlıları Rumelinden, şuradan buradan atmağa pişdar oldular.

Fakat ;bütün bunlara rağmen Osmanlı Türkleri imparatorluğunun kurduğu ümmetçilik siyaseti ve bütünlüğü buna dayandı. Bu, dahilî ve haricî kaynaşmalara, istilâlara karşı kemal-i metanetle döğüs gerdi. Müslümanlık gayreti, bir çok dahilî iğtişaşlara rağmen düşmanlar karşısında topluluğunu, fikir ve, iman varlığını parçasız gösterdi. Gayr-i Türk müslümanlar, hiç bir vakit milliyet hislerile meşbu değillerdi. Yalnız ve yalnız küffara karşı müşterek bir imanın verdiği varlıkla, Osmanlı imperatorluğu devletini müdafaa ve bakada müttehit idi.

İşte bu, kuvvet ve imandır ki, (Tanzimat-ı Hayriye) ye kadar her türlü dahilî ve haricî belâlara, her ne bahasına olursa olsun karşı koymağa kâfi gelmişti. Sancağı şerif altına toplanan kütleler, ırk ve kavim farkı gözetmeden şahlanıp yümüştü.

(Tanzimat-ı Hayriye) ye kadar Moskofların bin türlü cebir ve tazyiki karşısında ümmetçilik bütünlüğümüz, devleti korudu. Ne Bulgarlar, ne Sırplar, ne şu ve ne de bu, istiklâllerini alamadılar. En zayıf addolunduğumuz Mora isyânı sırasında bile İkinci Mahmut, fener merkezini bilâtereddüt başile birlikte asıvermişti. Kökünden kal'ini ferman eylemişti. Tuna boyları da, koskoca Moskof ordularına çatır, çatır dayanarak kendini müdafaa ediyordu. Mora ve sair reaya isyânlarını ümmetçilik kılıcile bastırıp eziyordu. Mısır ordusu, ayni imanla bilâ tereddüt düşman-ı müşterek karşısına çıkıyordu.

★

(Tanzimat-ı Hayriye), hıristiyanlığa serbestî verince ve, hıristiyanlık devlet içinde devlet kurunca bağlar çözüldü. Artık devlet otoritesinin ümmetçilik siyaseti, söz geçerliği, mahremiyeti kalmadı. Yer yer isyânlar başladı. Reaya istiklâllerini temine koyuldu. Otoritesi elden giden ve görüş siyaseti bütünlüğünü kaybeden ümmetçilik, kendi kendine çözüntüye gitti. Evvelce din ve, devlet uğruna şehit ve gazi olmak isteyen gayr-i Türk müslümanlar, hıristiyanların devlet otoritesinde yer almalarından ürkerek kendi başlarının çaresine düşer oldular. Ve, bu hareket hem tabiî bir (reaksiyon)un eseri ve hem de haricî tahrikâtın fikir mel'aneti halinde tecelli etti.

★

İşte bir taraftan hıristiyan kavimler muhtariyet daiyesini takip ederken diğer cihetten de gayri Türk İslâm kavimler, milliyetile iftihar etmeğe, muhtariyet ve istiklâllcri peşinde koşmağa, kavminin aleyhinde söz söyletmemeğe koyuldular.

(Tanzimat) dan sonra milliyet fikrini islâm âlemine ilk sokanlar Araplarla Arnavutlardır. Mısırda Abdullah Nedim, Arap milliyetini, İstanbulda Naim Bey Feraşeri Arnavut milliyetini diriltmeğe çalıştılar.

(Naim Bey Feraşeri meşhur Şemsettin Sami Beyin kardeşidir.)

Bir mefkûrenin kuvvetlenmesi için, iki hissin yardımına ihtiyaç vardır. Bunlardan birisi; millî muhabbettir ki, millî mefharetle halk ananelerinden doğar. İkincisi millî kindir ki, herhangi bir istibdada karşı gayz ve adavet uyandırmakla hasıl olur.

Abdullah Nedimle, Naim beyin her ikisi de bu, millî kini uyandırmak için «Türk düşmanlığı» nı yaymağa lüzum görmüşlerdi. İbret!...

Ahmet Emin Yalman

DÖNMELERE başkanlık, Masonlara çığırtkanlık vazifesiyle mükellef olan, vaktiyle Türk vatanını Amerikan (manda) sının esareti altına koymak istiyen, şarkî Anadolunun mıntaka mıntaka ayrılıp orada müstakil bir (Ermenistan) a yer verilmesi fikrini müdafaa eden, Kılıç Ali'den tabanca kabzasiyle dayak yerken ayaklarına kapanıp yalvaran, bütün nesebi ve taallûkatiyle daha nice ve nice (henüz açıklamaya ne zaman, ne de hayâ hissimiz müsaittir) ahlâkî tereddilerin mümessili bulunan din, mukaddesat, Türklük ve birlik düşmanı Ahmet Emin Yalman hakkında Neyzen Tevfik'in bir kıtası:

Şu bizim dönme dolap Ahmet Emin
Din ve imanımıza çatmadadır.
Başımız ağrımaz etsek de yemin:
Vatanı on kuruşa satmadadır.

Neyzen'in bu kıtasını, Çıfıtı ifade ve tersim etmekte en usta bir kalem marifeti olarak takdim ederiz.

D. X BİR

Hadiselerin PES!

GEÇEN hafta, kapkaranlık İnönü devrinin Maarif Vekili Hasan Âli Yücel'e ait, Bayan İnönü Hazretlerini memnun etmek kasdiyle on binlerce lira sarfedilerek çıkarılan (Moda) gazetesi etrafında bir bilgi takdim etmiştik. Şu dakikada haber aldığımıza göre, bir gün Hasan Âli Yücel, bu gazetede kendi resminin Bayan Hazretlerinin resmine nazaran daha muallâ bir yere konmasından, böylece Bayan Hazretlerini kızdıracağından ve makamını kaybedeceğinden fevkalâde sinirlenerek, hazırlanan binlerce nüshayı imha ettirmiş ve kendi resmini Bayan'ın uşağı mevkiine koydurup gazeteyi devlet hesabına yeni baştan bastırmıştır!!!

Sırf bir şahıs vehim ve endişesi yüzünden devlete on binlerce liraya mal olan bu işe pes mi???

Dil Kurumu Bir Ân Evvel Yıkılmalıdır!..

ESKİ devirlerde küçük çocukları «Büyüyünce paşa olursun inşallah!» teranesiyle avuturlar ve büyütürlerdi. Böyle bir parlak istikbalin hayaline gönlünü kaptıran bazı basit aileler ise daha da ileri giderek bayramlarda dört beş yaşındaki çocuklarına sırma apoletli, nişanlı ve kordonlu paşa esvabı giydirir, beline bir teneke kılıç, göğsüne yaldızlı kurşundan nişanlar takar, sokaklarda dolaştırırlardı. Cicili bicili elbise içindeki çocuk gerçekten bir general edası takınırdı. Bu, masum bir avunma ve avutma ifadesiydi. Şimdi, inkılâp adına bu işi büyükler görüyor. Etrafını saran çanak yalayıcıların her yumurtladığı cevahire (!) hakikî mücevher kıymetini vermelerinden şımarmış ve ilim, fen ve tecrübe adına ne varsa hepsini nefsinde tamamlamış sanan inkılâp sarhoşları, Türk dilinin de harim-i iffet ve ismetine tecavüz eylediler. Paşa elbiseli bayram çocuğunun paşalığı bir gösterişten ibaretti; dili bozma inkılâbının âmirleri ve memurları şakanın tadını kaçırdılar! Paşa kıyafetli çocuğun paşalığı muvakkatti, böbürlenmesi çocukluğundan ileri geliyordu. Uydurma dil inkılâbının izlâl ve ifsat edici tesiri ise devam halinde... Bu hal, medeniyetimizi, millî varlığımızı, millî tarihimizi ciddî olarak tehlikeye maruz bırakıyor. Şeflik istibdadının en zararlı ve sahte inkılâbı olan bu mevzuun demokrasya devrinde hortlatılmıyacağı, bozulanların ıslahına gidileceği beklenirken, bedmestlik dalâletinin cebren neşrinden başka hizmeti olmıyan Türk dilini bozma kurumunun devlet eliyle ve hükûmet kuvvetiyle Türk dilini karmakarışık etme baskısı idame ettirilmek isteniyor!

Bu uydurma inkılâbın müessisi ve müceddidi, bânisi ve âmili kimdir? Hangi dil âlimi, hangi edib, hangi şairdir; bilinemez! Hangi ilim heyetinde, hangi mütehassısların kararlariyle başlanmış ve başarılmıştır; gösterilemez! Dil inkılâbına nerede ve nasıl karar verilmiştir; kesin olarak tâyin olunamaz! Huzuru mutat zatlar, pantalonunun arka cebinde parabellom taşıyan tüfekçiler, Dönmece konuşmaktan dilini kurtaramamış dilbazlar, rakı masası etrafında toplanmışlar, tütsülü kafalarla emir veriyorlar:

— Yaşasın inkılâp! Babil kulesi halkı nasıl birbirlerinin lisanını anlamaz hale gelmişlerse Türk milletini de o duruma sokalım! Eline Türk nüfus tezkeresi verdiğimiz her Yahudi ve başka ırktan olan her fert Türkten fazla Türkçe (!) bilsin! Türkçenin öz malı olmuş ne kadar lûgat varsa hepsini değiştirerek yerlerine bir uydurma dil koyalım ve böylece mazisinden uzaklaştırılacak halkı, kendi öz dilinden utandıralım! Türk edebiyatı adına, en az altı asırdan beri şiir, nesir, tarih ve edeb olarak ne vücuda getirilmişse hepsini birden yakalım!

— Aman efendim, altı asırlık müdevvenat, ne kadar zamanda yakılabilir?

— Öyleyse unutturalım! Kurultay toplansın, gereğini yapsın!

Ermeni Agop Dilaçar, Dönme ve Dönmece konuşmakta üstat, Mason İbrahim Necmi, seksen yaşına gelmesine rağmen dilini düzeltememiş Rum bozması Ahmet Cevat; ve bunlara ilâveten, herhangi bir şey, (Höt!) deyince salta durmakta ustalaşmış âlim-i külli şey ve vâkıf-ı hiçbir şey sınıfından ulema-yi kiram el ele, diz dize geliyorlar ve yüksek makamdan aldıkları ilhamla Türk dilini zenci saçına döndürme savaşına girişiyorlar!

Hani bir fıkra vardır: İhtiyar bir adam, birine kızmış, sokakta kavgaya başlamışlar... İhtiyar dayanamıyor, sunturlu bir küfür savuruyor... Bir de bakıyor ki, etrafına birçok kişi toplanmış... Derin bir «lâ havle» çektikten sonra:

— Yahu, diyor; ben sövdüğüm cinsten bir tek herif varmış sanırdım. Bağırır bağırmaz toplandılar. Ne kadar da çokmuşlar!

Dil işinde de böyle oldu. Viranede aylandoz gibi lisan uleması ve mütehassısları bolluğu ile karşılaştık. Artık bütün memlekette bir lûgat uydurulması, tabir ve ıstılah

Muhasebesi Gençler

Türk Gençlik Teşkilâtı Kayseri Şubesinden, çektikleri ve neşredilmek üzere bize gönderdikleri şu telgrafların suretlerini aldık:

Adnan Menderes - Başbakan - Ankara

11/2/951 tarihli kongremiz memlekette irtica olmadığı mevzuundaki fikirlerinizi tasvip eder, komünizme karşı açtığınız mücadelede başarılar diler.

Türk Gençlik Teşkilâtı
Kayseri Şubesi

Tevfik İleri - Millî Eğitim Bakanı - Ankara

Memlekette Kuva-yı Milliye ruhunu canlandırma ve komünizmle mücadele yolundaki çalışmalarınızda daima sizinle beraberiz!

Türk Gençlik Teşkilâtı
Kayseri Şubesi

Tan Matbaası

Şİmdİ Mason Dergisini basmakta olan, vaktiyle bin bir Komünist neşriyatının yuvasını teşkil eden, bir zamanlar da Türk gençliğinin en hâlis ve asîl hamlesiyle içi dışına getirilen uğursuz ve meymenetsiz TAN Matbaasının yandığı, fakat maalesef büsbütün kül olmadan, yangınların söndürülecek ve söndürülmiyecek cinsini idrakten henüz âciz İtfaiye tarafından kurtarıldığı istihbar olunmuştur. Zevk ve bahtiyarlıkla arzolunur.

Sükût Hakkı

Dİl Kurultayına iştirak eden delegelere üyelere sükût hakkı ve mükâfat olarak, seyahat masrafı namiyle, üyelerin memleketine göre 50 liradan 150 liraya kadar tevziat yapılıp mecmuan 20-30 bin lira dağıtıldığından haberiniz var mı???

Yaşasın inkılâp ve Dil Kurumu kasalarındaki çalınmış millet parası!!! *D. X BİR*

Hayırlı İnkılâp Ancak Ve Ancak Budur!..

yumurtlanması seferberliği başladı, gitti.

Netice malûm: İstenilen merhaleye varılmıştır. Mektep kitaplariyle talebeye öğretilen, resmî muhaberatta zorla yer aldırılan uydurmacaları; Dil Kurumunun lûgatlerine baş vurmadıkça anlamak kabil değildir.

İnkılâp, bir halden daha kötüsüne geçmek mânasına ise dil devrimi azîm bir inkılâptır.

Sebep basit: Şarkın ezelî bulaşık hastalığı... «Evet efendimcilik!» illeti... «Hayır, olamaz!» diyememek zilleti... Köhne Bizanstan, tarih boyunca içimize sızmış devşirmelerden intikal ve sirayet eylemiş dalkavukluk hastalığı... Asîl, mert Türkün seciyesi böyle uydurma inkılâplarla bağdaşamıyacak necabettedir. Ses çıkaramaması, beğendiğinden değil, bütün kepazelikleri söküp atmanın zamanı ve sırası gelmesini beklediğindendir. Memlekette demokrasyayı gerçekten kökleştirmek ve Türk milletinin sağlam karakterine hakikaten değer vermek isteniyorsa, bu milletin, adına ister inkılâpçı, ister (şef), ister başka bir lâkap takılmış müstebit ve cahil, mutasallıt ve mutasaltın her zorbaya karşı icabında «Hayır!» diyebilmesine imkân verilmelidir. 14 Mayısta Müslüman Türkler, «İstemeyiz!» demenin çok zamandan beri unuttukları zevk ve lezzetini tattılar. Şimdi bu hâkimiyetlerini, dinlerine, milliyetlerine darbe teşkil eden her uydurma inkılâba, sahte inkılâpçılara, şakşakçı inkılâp yobazlarına karşı elbette yürüteceklerdir; ve yüzyıllardan beri oya gibi işlene işlene güzelleşmiş Türkçe, gıldır gıldır gıcırtılı uydurmalarla, dil suikastı istibdadına feda edilemez. Bu takdirde Fuzulî bir yabancı, Bakî anlaşılmaz bir muamma; Ruhî, Nedim, Fikret, Haşim, hattâ Necip Fazılın bugünkü şiirleri dahi yeni nesil için çözülemez birer bilmece olacaklardır.

Bunları müsteşriklerden öğreneceğiz ve Türkün medeniyetini, tarih ve edebiyatını göstermek üzere yalnız «Yazık oldu Süleyman Efendiye!» cevherini yumurtlayan müteveffa sarhoş âvâre ile Nurullah Ataç adındaki aklî biçareden başkasını bulamıyacağız, öyle mi?

Bu mecnun:

«— Biz Garplı olduk. Eski eserleri bırakalım, çocuklarımıza Lâtince ve Yunancayı öğretelim ki, mazi ile alâkamız tastamam kesilsin!»

Buyuruyor!

«Divanerâ kalem nist!».. Ama, zır deli, zararlı deli olunca serbest bırakılmaz.

Mazi ile alâkası kesilmiş millet, benliğini kaybetmiş, başkasının kalıbına girmiş ve fakat başkası da olamamış, babasını inkâr eden, anasını hatırlamıyan sokakta bulunmuş piçlerden farksız kalırlar.

Nurullah Ataç, milletinin mazisinden ve muhteşem medeniyetiyle bağlılıktan istifasını vererek lâyık olduğu vasfı takınabilir. Fakat hiçbir Türk mefahir ve azamet dolu olan mazisinden, dünyanın hiçbir milletinden eksik olmıyan şereflerinden ve medeniyetinden ayrılmağa ve uydurma bir kalıba girmiş görünmeğe razı olamaz. Tarih sahnesine şerefimizle çıktık ve cihan durdukça haşmet ve medeniyetimizle baki kalacak ve iftihar eyliyeceğiz! Soysuzların rağmına, bu böyle olacaktır! Lâtincenin, Rumcanın Türkün dili ve medeniyetiyle münasebeti nedir ve nerededir?

Türk ve İslâm medeniyetinden ayrılarak ne idüği belirsiz dalkavuklar camiasına katılmıyacağız ve uydurma inkılâpların sahteliğini teşhirden asla üşenmiyeceğiz ve hele güzel Türkçeyi doğru dürüst konuşmıyan ve konuşamıyan devşirmelere asla boyun eğmiyeceğiz.

Türk milletinin dilini bozmak, edebiyatını unutturmak, mukaddesatını gölgelendirmek için hükûmet nüfuzunu suiistimal eylemek bahsinde bunlar, ellerindeki hayırsız vakfı millet bütünlüğüne cebir ve tahakküm vasıtası yapamazlar.

Dil Kurumu bir ân evvel yıkılmalıdır. Hakikî ve hayırlı inkılâp ancak ve ancak budur!

M. Raif OGAN

GÖRÜNMEYEN İNKILÂP

— 23 —

Yazan:

Cevat Rifat ATİLHAN

İstanbul; bir kutbiyle köhne Bizansı yaşamakta, diğer kutbiyle de ilim ve fazilet sahiplerini, yüksek sanatkârları ve vatanın güzide evlâtlarını sinesinde saklamakta idi. Memleketin o acı istilâ ve işgal günlerinde içleri kan ağlıyarak birer köşeye büzülmüş, cemiyet içine çıkmaktan çekinen öz evlâtlarının yanı başında olup bitenlerden bihaber, neşelerini arttırmış, müstevlinin arabasına binip, keyifle onun düdüğünü öttüren insanlar da mevcuttu.

Her fırsatta tekrar etmek lâzımdır ki, İstiklâl Savaşlarının bütün ağır yükünü seve seve yüklenen büyük mesuliyetine katlanan; ümit ve imanlarını asla kaybetmeyip mader-i vatana bir selâmet yolu arayan insanlar her ân fırsat kollamakta, hangi cephelerden, hangi mevzilerden, hangi plânlarla düşmana saldırılacağını düşünmekte idiler.

Anadolunun mahşerî ayaklanmasında, dört uzun sene süren ve mahrumiyetlerle dolu olan savaşlarda hep bu adamlar, bu meçhul kahramanlar vazife görmüş ve milleti onlar boyunduruktan ve zincirden kurtarmışlardır.

Bunun yanında, müstevliye bile dalkavukluk eden, onun içki artıklariyle geçinen ve Millî Mücadelenin bir sergüzeşt ve çıkmaz bir yol olduğunu iddia eden öyle insanlar gördük ki... İşte Millî Mücadele sözünü ağızlarından düşürmiyen, kimseye hak tanımıyan ve topyekûn bütün bir kurtuluş gazasının hak ve şereflerini inkâr eden adamlar onlardır. O, asker kaçakları... Kahramanlar da yine kendileri...

∴

Bu şekilde bulduğum İstanbulda ilk işim, kuva-yı işgaliye mümessillerine, Anadolunun gönderdiği beyannameleri bizzat götürüp elimle vermek oldu. Birçok dostlarım bu hareketin tehlikeli olduğunu bana hatırlattılar. Fakat bir memleketin hayat ve şerefine taallûk eden bu beyannameleri, âdi bir mektup gibi postaya vermek de pek bayağı bir hareket olurdu. Yirmi dört yaşında bir yüzbaşı idim. Beni tevkif veyahut imha etmelerinin, bu kadar ulvî ve muazzam bir vazife karşısında ne ehemmiyeti olâbilirdi?

Evvelâ Amerikan mümessiline gittim, resmî elbisemle beyannameyi bizzat verdim. Bunu bir kovboy cesareti gibi telâkki eden amiral, benden çok memnun kaldı; bana çay ikram etti ve muvaffakiyetimizi temenni etti.

Onun arkasından İngiliz mümessiline gittim. Gayet güzel Türkçe bilen bir İngiliz istihbarat yüzbaşısı beni karşıladı. Millî Hareketin bir Türk hareketi mi, yoksa İttihat ve Terakki Cemiyetinin yaptığı gibi, arkasında türlü türlü entrikalar ve niyetler bulunan yeni bir sergüzeşt mi olduğunu benden sordu:

— Kumandanımın emrini aynen yerine getiriyorum. Hiçbir mütalâa yürütmek salâhiyetinde değilim. Beyannamede kâfi derecede ve sarih malûmat vardır.

Dedim.

İngiliz generali de bunu hoş karşıladı. Mânalı mânalı yüzüme baktı. Ağır ağır, teker teker, düşüne düşüne şunları söyledi:

— Peki yüzbaşı... Millî kıyamdır bu... İyi hesap etmek... İyi düşünmek lâzımdır...

Hiçbir şey söylemeden yanından ayrıldım.

İyi Türkçe bilen yüzbaşı:

— Başa çıkabilirseniz, diyecek yok... Ama ben bilemem...

Dedi ve beni selâmetledi.

İtalyan ve Fransız mümessilleri beyannameleri lâkayt karşıladılar. Âdi birer mektup alırmış gibi alıp tercümanlarına verdiler. Bunların, bunda hiçbir fevkalâdelik sezmedikleri görülüyordu.

Beyanname aynen şudur:

İstanbulda Kuva-yı İtilâfiye Mümessilleri Cenaplarına

«Devletimiz için çok ağır şartları muhtevi bulunan Mondros Mütarekenamesi ahkâmına harfiyen riayet etmekte olduğumuz zat-ı âlilerince de meşhut ve musaddaktır.

Talih-i harbin mâkûs tecellisine katlanan milletimizin, vatan-ı azizimizin duçar olduğu muazzam felâketten duyduğu elem ve teessür bîpayandır.

Yaralarını sarmak ve istikbalini düşünmekle meşgul olan milletimiz, Yunanlıların her türlü medeniyet ve hukuk-u düvel kaidelerini çiğniyerek vatan-ı azizimizin en kıymetli parçalarını işgale teşebbüs etmesini ve birçok zulüm ve fecayiin irtikâp edilmesini zat-ı devletlerinin dahi hoş karşılamıyacaklarına suret-i kat'iyede emin olmak isterim.

İzmirde başlıyan ve nerelerde duracağı meçhul olan bu facianın, Düvel-i Mü'telifece önleneceği tarihe kadar, haklarımız ve şereflerimizi ve vatan-ı azizimizi milletçe müdafaa etmek ve buna muktazi tedbirleri almakta âcil zaruretler hissettik.

Memleketimizde meskûn ekalliyetlerin bütün hukuku mahfuz ve müemmen olmak şartiyle, emrimdeki ordu mıntakasında cereyan etmekte olan fecayii durdurmağa ve vatan-ı azizimizi karış karış müdafaaya karar verdik.

Zat-ı devletlerinin, çok meşru olan bu hakkı tanıyacaklarına ve icap eden tedabiri ittihaz buyuracaklarına dair olan ümitlerimiz bâkidir.

İhtiramat-ı faikamın kabulünü rica ederim.

5 Haziran 1335 tarihli ve 111 numaralıdır.

Yıldırım Ordular Müfettişi
Ferik - Cemal

∴

Bu beyannamenin bir suretini de hemen hususî bir mektupla Cevat Paşaya takdim ettim. Nişantaşında bir evde oturmakta idi. Beni çok nazikâne karşıladı ve dedi:

— Adaş, hemen Paşaya bir şifre ver... Kendilerine arzedilecek zamana kadar Konyadan bir adım ayrılmamalarını ve İstanbula gelmeğe kat'iyen teşebbüs etmemelerini bildir. Selâmımı yaz. Sonra ben kendilerine mufassalan bildiririm. Zat-ı Şahane ile görüşmek meselesi şimdilik lüzumsuz ve tehlikelidir. Sen bu kadarını hemen arzet. Sonra gel, yine beni gör. Haydi adaş!

Yanlarından ayrıldım ve Çamlıca Telgrafhanesi vasıtasiyle bir şif-

re ile, iki günlük raporu arzettim.

Şimdi orduda iki kurmay rütbeli subay oğlu bulunan bu telgraf müdürü, bütün istikbalini ayaklar altına alarak ve ağır mesuliyetleri yüklenerek, şifreleri Konyaya ulaştırmanın yolunu buldu; ve zannederim, Rumelihisarı Posta Müdüriyle müştereken çalıştı.

Bu insanların içten gelen hizmet arzuları ve fedakârlık hisleri ve bunun gibi yüz binlerce Anadolu çocuğunun himmeti sayesindedir ki bu çetin ve dikenli yollardan vatan selâmete kavuştu. Yapanlar, çalışanlar, vazifelerini bitirmiş insanlara mahsus bir huzur ve sükûnetle köşelerine çekildi ve meydan, Millî Mücadelenin bütün şan ve şeref hisselerini de yağma edip, kahramanlık taslayan bazı asker kaçaklarına kaldı. Şimdi hep onların sesini işitiyoruz.

Susacakları günler gelmektedir.

Cevat Rifat ATİLHAN

Yazan:
Nahid Sırrı ÖRİK

Başka Dert Kalmamış Gibi...

GEÇENLERDE toplanan Dil Kurultayının hatiplerinden biri, maruf Nurullah Ataç, orta tahsil müesseselerinde Yunanca ve Lâtince tedrisatına yer verilmesi hususunu müdafaa etmiş. (Cumhuriyet) gazetesinde de bu mütalâayı beğenen, Arap ve Fars dillerinin bizim için artık tamamen yabancı olduklarını ve Batı medeniyetine tamamen intisap ettiğimiz için kültürümüzün Yunan ve Lâtin dillerine dayanması icap ettiğini anlatan bir başmakale okudum. Uzun zaman Fransızca öğretmenliği yapmış olan -ve şüphesiz ki Fransızcayı en iyi bilenlerimizden biri bulunan- Nurullah Ataç'ın bizzat Yunanca ve Lâtince bildiğine vâkıf değilsem de, başkalarının bilmeleri lüzumuna inandığını şahsî bir hâtıranın ianesiyle bilirim. Yıllarca evvel, Darülfünun lâğvedilip Üniversite kurulacağı sırada bu işle meşgul olmak üzere celbedilen İsviçreli Profesör Malche, bir fikir ve bilgi edinmek için liselerimizi dolaşırken, vazife icabı kendisine refakat ederdim. Bu dolaşmalar esnasında bir gün de, galiba Pertev Niyal Lisesinde, Ataç'ın Fransızca dersinde hazır bulunmuştuk. Ve ders biter bitmez, Nurullah Ataç, profesörü isticvaba girişmiş:

«— Liselerimizde mutlaka Yunanca ve Lâtince okunmasını elzem bulmaz mısınız?»

Diye sormuştu.

Profesör Malche, verilen Fransızca dersinin seviyesini de galiba pek beğenmemişti ki, dersini dinliyeceğimiz öğretmenin aynı zamanda tanınmış bir muharrir olduğunu evvelce söylemiş de bulunmaklığıma rağmen suali hayli yersiz bulmuş:

«— Hele evvelâ canlı Garp dillerini okutmağa muvaffak olun!»

Demekle iktifa etmişti.

Türkiyenin bütün liselerine Yunanca ve Lâtince koyup çocuklarımızın zaten güç ve geç bitirdikleri bu liselerin zaten de yüklü olan programlarını bir kat daha ağırlaştırmayı düşünmeden evvel bu söz üzerinde, bu kısa cevap üzerinde durmalı ve her şeyden evvel canlı Garp dilleri tedrisatını bir yola, nizama koymalı, büyük iddialardan bu bahiste de vazgeçmeliyiz.

Şahsan ben bu hususta senelerce evvel yazılmış ve bir cilt içinde çıkmış bir makalemde, orta mektepen hayata atılacak gençlere ecnebi dilinin lüzumu olmadığı fikrini müdafaa etmiş, sayıları zaten az olan ehliyetli lisan hocalarını liselerde toplamayı tavsiye etmiş, ancak yüksek tahsil yapacak olanların bir Garp dili bilgisiyle teçhiz edilmelerinin münasip olduğunu anlatmıştım. Canlı Garp dilleri için keyfiyet böyle olduktan sonra, Yunanca ve Lâtince bilgisi dana da küçük bir zümre için, Garp lisanlarından birinde veya birkaçında ihtısas yapmak istiyenler için lüzumlu olabilir. İstanbul ve Ankaradaki Dil ve Edebiyat Fakültelerine ve nihayet Galatasaray gibi bir iki liseye inhisar etmelidir. Yoksa iş hazin bir fanteziden (zaten öğrenmiyecek olanlara bir takım kimselerin, zaten kendilerinin de bilmedikleri şeyleri gûya öğretmeğe çalışmalarından) velhâsıl hüzünlü olduğu kadar âdi bir komedyadan ibaret olur. Orta mektepte ve lisede üçer yıl, yani ceman altı yıl yaşayan bir Garp dili okuduktan sonra Üniversiteye gelen gençlerin (bir Garp dilinde yazılmış en basit metinleri anlıyacak) seviyeye gelmelerine mahsus dershaneler açmış bulunduğumuza göre de, memleketin dört bucağına teşmil edilecek olan bu Yunanca ve Lâtince tedrisatı zaten oynayıp durduğumuz komedyanın ancak ikinci perdesini teşkil eder!..

Arap ve Fars dillerinin kapı dışarı edilmelerinin medeniyet seyrimizin, medenileşme tekâmülümüzün bir zaruret ve icabı olduğu hikâyesine gelince, bu hikâyenin tatbikat sahasına intikali sayesinde gençlerimiz en basit sözleri anlıyamaz ve en basit meramlarını ifade edemez hale getirilmişler, düşürülmüşlerdir. Geçen yıl Hukuk Fakültesinin son sınıfının -evet, son sınıfının- imtihanlarını vermekte olan komşu bir gence, Rumelihisarında o zaman oturduğum yalının rıhtımından geçen bir başka ve yaşlıca komşuyu gösterip:

«— Zavallı ... Beyin hiç de mecal ve takati kalmadı!»

Deyince o gencin, yaşı yirmi beşi aşkın olan o gencin:

«— Mecal ve takat ne demektir?»

Tarzında bir mukabelesiyle karşılaşmıştım.

Bu muhavere parçasını, geçmiş ve gelecek Kurultayların kahramanlariyle birlikte, dâva ve mesele kalmamış gibi Lâtince ve Yunanca propagandası yapanlara, Batı medeniyetine intisabımızın icaplarını düşünenlere sunarım. Bizim için üzerinde durulacak mühim ve âcil dâva, hakikî dâva, gençlerimizin doğru dürüst konuşmalarını, okuyup yazmalarını temindir. Liselerimizde kendilerine bir de Garp dili öğretebilir ve bunun için yeter sayıda ehliyetli hoca da bulursak ne mutlu! Lâtince ve Yunanca ise...

Kaldı ki, bu iki ölü dil Garp dünyasında da artık mütehassısların, bilginlerin işi haline gelmiş, lüzumu ve lüzumsuzluğu çoktan münakaşa edilir olmuştur.

Esasında, bu tarzda tekliflerin bütün ruhu, Türk kültürünü ana kaynağından, yani İslâmiyetten büsbütün ayırmak gibi bir gaye istihdaf etmektedir. Nurullah Ataç da bu işin gönüllüsüdür. Veyl, gizli niyet besleyenlere!..

123
MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

Döğüş Horozu ve Babıâli Tipi

Yazan: Prof. Ş. Ü.

Bu tarihî yazı, bize çatmak için kullanılanların ruh aynasıdır!

Bir gün, bir dostum, beni kolumdan tutarak zorla bir horoz döğüşüne götürdü. Dünyada neler vardır ki, onları o vakte kadar görmediğimiz için bize verecekleri alâkaları evvelâ ınkâr eder ve sonra, her hangi bir zaruret veya münasebetle görünce, ne kadar güzel ve yeni bir şey karşısında olduğumuzu anlarız. Bu horoz döğüşü de, o vakte kadar içimde misaline kavuşamadan yatan bir sezişin birdenbire elime anahtarını verdi.

Ufak bir meydanda, horoz döğüşü merakının, hususî bir külhanbeyi kisvesi altında topladığı bir cemaat vardı. Herkes yere çömelmiş döğüşü bekliyordu. Arada bir, meydana bir horoz çıkartılıyor, horoz kendisine hayranlıkla bakanlar arasında şöyle bir dolaştırılıyor, sonra kümesine kapatılıyor, yenisi çıkartılıyordu. Döğüşten evvel yapılan bu merasim, birbirile döğüşecek horozları seçmek ve seyirciler arasındaki kumarı canlandırmak içindi. Fakat Allahım... Bu horozlar ne garip şeylerdi!

Ben esasen horoz sevmem. O bana kahramanlık tavrı takınan bir sahtevekar halinde görünür. Hilkat sanki onda, câli şatafatlar ve saltanatların ne kadar âdi duracağına dair bir misal hazırlamıştır. Tavukları içinde dik başile gezişi, tırnaklarile kanadını ut çalar gibi sıyırıp çalımlar satışı, sabah ezanında herkesden evvel uyandığını bir kaç bin kere haykırışı, bence tam bir sahtevekarın tezahürleridir. Nitekim kendisinden biraz daha kuvvetli bir horoz görünür görünmez, veya önünden bir insan, yahut bir çöp arabası geçer geçmez tavuklardan evvel telâşlanışı, yaygarayı basışı ve dev adımlarile kaçışı, emin anlardaki yalancı çalımına uygun değil midir? Bunlar her gün, her yerde rastladığımız tabiî horozlar... Fakat döğüş horozu, âdi horozdaki bu karakterin, her şeyi keyif ve menfaatlerine göre istismar eden ellerde, tam bir sisteme sokulmuş şaheserini temsil ediyordu.

Dediğim gibi, döğüş horozu olarak ilk defa gördüğüm bu hayvanlar ne garip şeylerdi! Her birinin göğsünde, kel kafalardaki boşluklar gibi, derilerinin kırmızı çıplaklığını arzeden yoluntular vardı. Kiminin bir gözü akmış, kiminin gagası kırılmış, kiminin bir mahmuzu, kiminin bir kanadı kopuk... Horozun kibrit kutusu kadar suratında bir güzellik var mıdır bilmem ama, tabiî horozlara nazaran döğüş horozlarının yüzlerinde, eli bayraklı bir Kasımpaşa cadısının çirkinliği ve yırtıklığı vardı. Dostuma sordum:

— Neye bunların göğüsleri tüysüz? Kelkafalar gibi boş?

— Sahipleri bunlara her gün idman yaptırır. Yüksek bir duvara bir işkembe asar. Günlerce horozu aç bıraktıktan sonra, gagalasın diye işkembenin önüne bırakır. Horoz işkembeye atılırken her defasında göğsü duvara çarpa çarpa tüysüz kalır, sandalcı eli gibi pişer, nasır bağlar. Böylece horoz, rakibinin darbelerine mukavemet edebilecek bir hale gelir.

— Ya bu düşmüş gagalar, kopmuş mahmuzlar, çıkmış gözler?

— Onlar da bu zamana kadar yaptıkları kavgalardan aldıkları yaralar ve hatıralardır.

Döğüş başladı. Aynı biçim ve çirkinlikte iki horoz karşılaştı. Boyunlarındaki tek tük tüylerini kabartıp birbirinin üzerine atıldılar. Bir iki dakika geçmemişti ki ikisinin de yüzü kan içinde kaldı. Seyircilerden biri bağırıyordu:

— Yaşa be Çil horozum! Bir tokat daha, bir tokat daha!

Ben horozları gagalarile döğüşür sanırdım. Meğer bu ikinci bir silâhmış. Asıl kuvvetli silâh, ayaklarile birbirlerine attıkları tekmelermiş. Erbabı bu tekmelere tokat diyor. Tokat yiyen horozun taraftarı ise şöyle haykırıyordu:

— Sen de ona aşket! Sen de ona patlat! Yaşa, bir daha! Göreyim seni Telli Turna, bir daha, bir daha!

Halbuki Çil horoz da, Telli Turna da, aynı saadet veya felâkete namzet, hakikatte aynı hırpalanışın sefaleti içinde, nöbetle birbirlerine tokatları yağdırıyorlar ve ikisi de kan ve pıhtıya bulanmış, her an biraz daha kesilerek sahiplerini memnun etmeye çalışıyorlardı. Nihayet Çil horoz mu, Telli Turna mı, hangisi bilmiyorum, birdenbire kümes istikametinde, herhalde ihtiyat olarak alıkoyduğu bir kuvvetin yardımile kaçıverdi ve döğüş bitti. Meydanda kalan Telli Turna veya Çil horoz, suratının delik deşik halile, gözlerinin kenarlarından sarkmış kanlı deri parçalarile, bir başka döğüşte aynı şeyin başına gelebileceğinden habersiz, müstekreh bir sesle bir iki kere öttü. Kendisine âşık sahibinin kolları arasında zafer meydanını terketti. Kaybeden kumarbazlar mahzun mahzun ellerini ceplerine götürürken başka bir taraftarın sesi duyuluyordu:

— Ah şu bizim horoz yok mu? Akşamları onu karşımıza alıp sahibile beraber rakı içmek o kadar hoşumuza gider ki!...

☆

İşte, eskiden ismine (Babıâli), şimdi de (Ankara caddesi) dediğimiz bu meydan, bu cinsten horozları yetiştirmek hususunda, tahtakurulu evler, vebalı nehirler ve sıtmalı bataklıklar gibi, bünyesini devamlı bir istiklâl içinde korumuş, içtimaî bir mesuliyet taşır.

Horoz misalindeki mazur hayvancık, çıplak, vahşî, iptidaî bir (Nefs-i Emmare) nin halis örneğini ve o hayvan etrafındaki gayretler de, bu (Nefs-i

124

BÜYÜK DOĞU CEMİYETİ

BÜYÜK DİVAN

CEMİYET faaliyetimiz bugünlerde en hararetli safhasına girmiştir. Umumî İdare Heyetimiz, gerek Merkez binasında ve gerek Necip Fazıl'ın evinde gece ve gündüz toplantı halindedir. Bütün birikmiş işler tasfiye edilmekte, kararlar alınmakta ve hareket plânları çizilmektedir. Pek yakında bütün şube ve mümessilliklerin iştirakiyle Büyük Divan'ın fevkalâde bir toplantıya davet edilmesi, ihtimallerin en galibidir. Bütün Cemiyet işlerinin sahneye çıkarılacağı gelecek haftayı bekleyiniz! Selâm ve müjdeler size olsun!

Emmare) nin kıymet hükümlerini ve piyasasını temsil etmez mi?

Türkiyenin uzun zamanlar fikir ve edebiyat merkezliğini yapan bu meydanın yegâne beğenilmiş ve en çok mürit kaydetmiş ananesi de, aynı hayvanî (Nefs-i Emmare) nin döğüş ve oyununu en iyi beceren tipleri bulmak, yetiştirmek ve beslemek hususundaki natürüne dayanır. Bir nevi yağlı derinin, bir nevi böceği doğurmak ve beslemekteki natürü gibi.

Bu natürü ona kimler aşıladı? Tarihi ne zamandan başlar? Bunları öğrenmeye ne lüzum, ne de imkân vardır. Buna yeltenmek, Yeniçeri ordusunda ilk âsinin veya İstanbulda ilk külhanbeyinin kim olduğunu tetkike kalkışmak gibi mânasız bir tarih oyununa çıkar. Ömrü 40 - 50 senenin içine sığışsa da, ezel kadar başsız bir kaynaktan gelip, ebet kadar sonsuz bir denize aktığı hissini veren bu seciye deresinden, herhangi bir zaman ve herhangi bir mekânda alınacak bir maşrapa su, kimyagere, daima aynı maddeleri taşıyan bir rapor yazdıracaktır. Fikir ve idrâk işkenceleri içinde kan ve tere batmış insan beyninin tek hırsı olan hayat hamlesi ve meçhulü feth humması, orada yerini tek ve aziz bir cevhere bırakmıştır.

Bu cevherin ismi (nefs) dir. Sabah kahvesini zamanında içemediği için evinin içini altüst eden ve komşusunun kılığından, mahalle imamının sakalına kadar, tırnaklarını uzatmadığı yer bırakmıyan kocakarı (nefs) lerinden daha kör, daha geri ve daha kaba bir nefs... Şüphesiz ki (nefs) lerin de mütekâmil olanları vardır. İslâm büyüklerine göre (Nefs-i Emmare) den (Nefs-i Levvame) ye çıkan nefs, bu ikinci kademede, kendini bir fikir ve bir telâkki tarzına isnat edebilecek hale gelir. Fikirle (nefs) arasındaki sıkı ve karanlık bağları görmemek ne mümkün! Fakat bir meşe kütüğü kadar sert ve çıplak olan (nefs) in ilk ve hayvanî halini, üzerine bütün bir fikir sisteminin kabartmalarını çıkaracak surette yontmak ve (nefs) kütüğünün bütün hırslarını, o rölyeflerin hayat ve muhafazası yolunda sarfetmek ayrı bir iştir. Bu mânada (nefs) in fikir ve imandan farkı azdır.

Böyle bir (nefs) hüviyetin yapacağı döğüş ve kendisini teklif etmekle varacağı netice, teşhir, terzil, teşhis ve tanzife yarar ki, ona can kurbandır. Onu kendimize, dostumuza ve herkese korkusuzca tavsiye edebiliriz. Bu iki (nefs) arasındaki farkı basit bir zekâ anlıyamaz.

Fakat ilk ve iptidaî mânasında (nefs), köpeğin kemiğine bağlı oluşu gibi, hasis menfaatlerine, küçük tamahlarına ve hayvanî insiyaklarına mağlûptur. Hiç bir otokritiği, hiç bir muhasebesi ,kendisile hiç bir ihtilâf ve dâvası olamaz. Kendisinden emin ve hoşnuttur. Vicdan azabı duymaz, içinden ulviliğe benzer bir ses geçmez, endişe, kapısını çalmaz. Kafanın tek şerefi olan düşünceden, ruhun baş huyu olan hicaptan ve kuvvetin ilk şartı olan iffetten tamamile sıyrılmıştır. Pöhpöhlenişi var, vekarı yok, palavrası var, kahramanlığı yok, iddiası var, fikri yok, hilekârlığı var, san'atı yoktur. Sanki Allah, nurundan mahrum ettiği bu bedbahta, içinin zindanını gayet rahat gösterip, onu teselli etmiştir.

İşte, Babıâlinin döğüş horozu şeklinde şöhretini yapmış, parsasını toplamış ve tarafdarlarının:

— Yaşa be Çilli Horozum!

nidalarile mestolmuş olan bazı tipleri, bu nevi den basit birer (nefs) halinin mümessilleridir. Bu hallerile kazandıkları muvaffakıyet, şiirlerile, hikâyelerile, fikirlerile, tenkitlerile uyandırdıkları alâkadan çok daha canlı olduğu için, pazıya kuvvet, bu müşterisi bol madeni işletirler. Böylece hem muhitlerinin, kendilerinden evel bu hususta bir tarih ve maziye malik olan seciyesini beslemiş, hem de o seciye ile beslenmiş olurlar. Bunların neler yaptıkları ve neler yapmaya istidatlı insanlar oldukları hakkında, ne kadar işime yararsa yarasın ve tahlilime ne kadar yardımcı olursa olsun, misal vermemeyi tercih ediyorum. Onu az çok Babıâli aktüalitelerini takip etmiş okuyucular bilir. Vak'adan ziyade karakter, şahıstan ziyade mesele üzerindeyim.

Bunlar hakikatta filân devirden günümüze kadar gelen bir zincirin hakir birer halkası ve düşkün yaratılışlar serisinin halis prototipleri oldukları halde, açık gözlükleri sayesinde kazanılmış 24 saatlik alâkaların fâni aynasında, filân ve filân fikir sisteminin, filân ve filân sanat tarzının mümessilleri gibi görünürler. Bu, bilerek veya bilmeyerek en büyük yalanlardır. Her hangi bir mezhep ismini taşıyan mefhum ,ister hak, ister batıl olsun, bunların yanında bir hayâ ve namus temsil eder. Makine mühendisliği iddia eden bir adamın tenekeci dükkânı işletmesi gibi, en büyük şiir heyecanını, yazdığı hicviyelerde bulan şairler, en büyük tenkit zevkini, çalıştığı gazetenin yazı müdürine ait romanları, onlardan iğrenmesine mukabil 5 liraya metettiğini söylemekte arayan münekkitler, en büyük nükte kabiliye-

(Devamı S. 16 da)

Prof. Ş. Ü. nün, muazzam bir alâka doğuracak ve fikir âlemimizde yepyeni bir teşhis ölçüsü heykelleştirecek olan «Dönmeliğin Romanı» tefrikası, onun bu fevkalâde ve tarihî yazısı yüzünden gelecek haftaya kaldı. «Dönmeliğin Romanı» gelecek sayıdan itibaren memleket çapında bir alâka ve dehşet toplıyacaktır.

125

Karikatür

Mustafa MÜFTÜOĞLU

BİRİNCİ mesele dilimize girmiş olan karikatür ve karikatürleşme (caricaturer) kelimelerinin mânasını sanat plânında incelemektir.

Maruf mânasında alınırsa karikatürden maksadın resimle yapılan bir nevi tenkid olduğu anlaşılır. Bu nevi tenkid sualine cevap vermeden evvel frenklerin (dessin caricatural) dedikleri bu sanat faaliyetinin yapısını araştıralım.

Maruf mânasiyle, karikatür deyince kastettiğimiz sanat faaliyetinin, biri fikrî bünyeyi, diğeri de tasviri yapmaya müteallik olmak üzere iki noktadan aydınlatılmaya muhtaç olduğu meydandadır. Fikrî bünyenin evvele alınışı, sonradan da görüleceği veçhile, karikatürde hayatın, aksiyonun, vâkıa ve hakikatin, cemiyetin, büyük hissesinden ileri geliyor. Karikatür için asıl zarurî oluş, onun fikrî bünyesindedir. Desen olmasa da karikatür olur. Fakat bir maksat, bir fikir olmazsa karikatür yoktur. Bu sebepten dolayıdır ki, Bergson: «Desende mizah ekseriya başlıca menbaını edebiyattan alır» diyor. (Le Rire, 30, F. Alcan).

Bu itibarla karikatürün vücudu için evvelâ fikrî faaliyet, sonra da tasvirî faaliyet şart oluyor.

Fikrî muhtevası, bünyesi, tezi ve dâvası bakımından karikatürün başlıca üç mühim alâkası vardır:

Karikatürün cemiyetle alâkası...

Karikatürün ve sanatkârın kendisi...

Karikatürün ruhî mekanizması, oluşu...

Bu makalede tetkik edilecek olan nokta, karikatürle cemiyetin münasebeti. Bu münasebet evvelâ karikatürün oluşunda, tekevvününde, sonra da cemiyeti aksettirişinde sarahatle görülür.

Her sanat eseri kadar ve belki hepsinden fazla karikatür içtimaî bir vâkıadır. Eğer cemiyet olmasaydı, belki resim sanatı, şiir sanatı olabilirdi; fakat karikatür asla olmazdı. Bu içtimaî vâkıanın doğuşu, gerek kökleriyle, gerek neticesiyle, tamamen cemiyete aittir. Kuru bir iddia gibi görünen bu nokta-i nazarı kuvvetlendirecek birkaç delil zikredelim: Görüyoruz ki karikatür, cemiyet şuurunun en fazla istiklâl kazandığı devirlerde büyük bir inkişaf kazanıyor.

Buna mukabil «*Ben*» in içtimaî şuur ve istiklâlin baskı altına alındığı devirlerde karikatür kayboluyor. Keza karikatürün en fazla inkişaf ettiği cemiyetler, umumî tesamühün en geniş olduğu cemiyetlerdir. Her iki noktadan hareket edildiği takdirde, ancak karikatürün Fransada niçin Ondokuzuncu asırda büyük bir ehemmiyet ve yaygınlık kazandığını, niçin İngiltere ve Amerikada daha fazla inkişaf ettiğini, hürriyete kavuştuğunu, niçin bizde 1870 ten sonra biraz canlanarak, 1908 sıralarında az çok tekâmüle ulaştığını anlarız.

(André Maurois), İngiliz Başvekili (Disraeli) nin hayatından bâhis eserinde, haftalık (Punch - Panç) mecmuasındaki karikatürlerin siyasî mücadeleleri ve cemiyetin temayüllerini nasıl sadakatle aksettirdiğini ve bu karikatürlerin efkâr-ı umumiye üzerindeki derin tesirlerini ehemmiyetle tebarüz ettiriyor. Keza, maruf Fransız karikatüristi (Sem) in, Birinci Dünya Harbinden sonra toplanarak (La ronde de nuit) adı altında neşredilen resimli yazıları gibi, birçok eserler bu noktayı açıkça gösterir.

(Blum) «İhtilâl devri karikatürü» isimli eserinde (Boyer de Nîmes) in «Karikatür efkâr-ı umumiyenin termometresidir» sözünü zikrederek, bu hâdisenin cemiyetle sıkı alâkasına işaret eder. Yine aynı sebepten (Gonçourt) ların «Fransızlarda karikatür dehası yoktur» cümlesi isyan doğurmuştu.

Her karikatür, ferdî olsun, içtimaî olsun, daima bulunduğu cemiyete ait bir tenkid fikri taşır. Bu fikri bilhassa tebarüz ettirmek gayesiyle harekete geçer. Binaenaleyh, *karikatür içtimaî tenkidin bir nükte ile tebarüz ettirdiği desendir.* Bu tarifteki nükte ve desen kıymetleri, karikatürün ruhî mekanizmasiyle tasvirî oluşu alâkalandırdığından, şimdilik bahsimizin dışında kalıyor.

(Champfleury), «Modern karikatürün tarihi» isimli eserinin mukaddemesinde (S. II) «karikatür halkın gazetelerdeki çığlığıdır» diyor. Bu tarifte müşahhas bir hale getirilen içtimaî tenkid, karikatürle cemiyetin alâkasını iki yola nakletmiştir. Birinci yol, karikatürün (aktüalite) ye, günlük hâdiselere temas yoludur. Bu tarzın örneklerine en fazla rastlamak kabil. Büyük karikatür sanatındaki fikrî realizma en kuvvetli delil olmakla beraber bu sanatın aynı zamanda en zayıf cephesini teşkil eder.

(Aktüalite) karşısında karikatür, evvelâ cemiyetin nirengi noktalarını teşkil eden meşhur şahsiyetlerle (portre - karikatür) karşılaşır. Daha sonra meşhur hâdiseler, birer dönüm noktası mahiyetindeki vakalar gelir. Bu suretle cemiyetin maddî ve mânevî çehresi mevzuun verdiği intişar sahası nisbetinde genişliyerek çizilmiş olur.

İkinci ve daha mühim olan yol. günlük hâdiselerin dışına çıkarak cemiyette ve fertte devamlı olan kıymetleri tesbit ve bunları tenkid yoludur. Karikatürcüden kuvvetli bir kültür, münevver zekâsı istediği için, bu tarzın müşkülâtı meydandadır. (H. Daumier) gibi sanatkârları ebedîleştiren, cemiyetle olan münasebetlerinde, fâniliğin hudutlarından sıyrılarak devamlı unsurları yakalıyabilmeleri oluyor.

Bunu temin edecek başlıca mevzuun da örf ve âdetler olduğunu görüyoruz. Yalnız örf karikatürlerini, içtimaî temayülün eserleriyle asla karıştırmamalı. Örf karikatürleri, cemiyette devamlı olanı yakaladığı halde, içtimaî temayüllü karikatürler küllî, yaygın ve fakat geçici olanlardır. Meselâ demokrasyalar hakkında yapılan bir karikatür geçici, fakat Fransızların (Dupont), İngilizlerin (Gentleman), Almanların (Hans) veya (Peter)-leri hakkındaki karikatürler devamlı eserlerdendir.

Bu bakımdan, ekseri tenkid eserleri gibi, karikatür de bizzat bir şey inşa etmekten ziyade, olanın müşahedesi sanatıdır. Sırası gelmişken ilâve edilmelidir ki, resim, heykel gibi sanatlar arasında cemiyete karşı aktif ve müessir olmak zaviyesinden karikatür en başta geliyor. Bir karikatürdeki sarî heyecan ve tesir hiçbir tabloda bulunamaz.

126

RÖPORTAJLARIMIZ

ANADOLULU TALEBELER

Ramazan TUNCER

— Burası ne kadar da (Millet bahçesi) ne benziyor.

— Şu ağaçlar, şu yol, kendimi orada zannediyorum.

Bu iki yağız genç, bahsettikleri mevzuun sürükleyici akıntısına o kadar kendilerini kaptırmışlardı ki; benimle henüz yeni tanıştıklarını, biraz da benimle meşgul olmak lâzım geldiğini unutmuşlardı. Ben nihayet dayanamıyarak, bu iki Erzurumlu genç-le beni tanıştıran Karslı arkadaşıma sordum:

— Yahu, arkadaşların nereden bahsediyorlar?

O, gözlerinde sevdiği bir şeyi görmekten doğan sevinç pırıltıları, sesinde yine ayni hissin meydana getirdiği tatlı titremelerle, Üniversitenin bahçesini gölgeliyen ağaçları gösterdi:

— Burasını Karstaki (Millet bahçesi) ne benzettiler.

Yüzlerce kilometre uzaktaki bir parkla şimdi yürüdükleri bir bahçe arasında, müşabehet görecek kadar koyu Anadolulu talebelerle M. Eğitim yurduna doğru yürüyoruz. Sağımdaki genç, geniş omuzları, ortadan uzun, büyükten kısa kavisli burnu, sevimli siyah gözlerile tam bir Anadolulu, tam bir Şark genci...

Şimdi M. Eğitim yurdunun oturma salonuna gelmiştik. Bir çok Anadolulu genç iskemlelere yerleşmiş, kimi gazete okuyor, kimi sohbet ediyor, kimi de bilârdo oynamakta... Dikkatimi, elinde büyükçe bir blok, resim yapan, keskin hatlı bir genç çekti. Yanımda Erzurumlular olduğu halde ona yaklaştık. Kendimi tanıtır tanıtmaz ilk sualimi soruyorum:

— Arkadaş, nerelisin, hangi fakülteye devam ediyorsun?

Elindeki ucu sivriltilmiş resim kalemini, arkadaşının portresinin ilk çizgilerini karaladığı resim kâğıdını gösterdi:

— Denizlliliyim, Güzel San'atlar Akademesinin Resim şubesine devam ediyorum.

— Gayeniz nedir?

San'atkâr, ince dudaklarını kıvırarak cevap verdi:

— Dostum, bu, anlatılması uzun, hem de pek uzun bir mesele... Kısaca: San'atkâr olmak istiyorum (san'at, san'at içindir) pirensibini gütmekteyim.

En büyük gayem, Türkün ölmez eserlerini bir kat daha ölmezleştirmek, onları her fırsatta övmektir.

Ben, san'atkârla konuşurken etrafımızı bir kaç Tıbbiye son sınıf ve Hukuk talebesi sarmıştı. San'atkâr beni onlara tanıttı. Şimdi hepsine birden fırtınalar sualini soruyorum:

— Umumî bir ahlâk sefaleti görüyor musunuz?.

Bu sualimi tane tane oparlörde parazit yapmasından çekinircesine, en hassas mikrofondan daha hassas, sayısını kestiremediğim kulaklara akıttım. Benimle beraber gelen Erzurumlu gencin gözleri uzaklara daldı; sanki toprakla semanın birleşerek çizgi haline geldiği yerden, tâ kunduralarının ucuna kadar serili bir ahlâk sefaleti görüyordu... Diğerleri de, ondan farklı değildiler. (Evet) yağmuru, bir tufan halinde enerjik kafaların tesiri altında çalışan dudaklardan döküldü. Yorucu çalışmaların alnını açtığı Tıp fakültesinin son sınıfından bir genç:

— Evet, görüyorum. Gittikçe büyüyüp, yayılan, onu teşkil eden unsurları gün geçtikçe dejenereleşen, bir ahlâk sefaleti.

Diğer bir tıp talebesi ilâve ediyor:

— Bir domuz yavrusu gibi yıldırım süratile neşvünema bulan bir ahlâk sefaleti.

— Sizce bunun sebepleri nelerdir?

Şimdiye kadar sükût eden Eskişehirli bir genç şöyle dedi:

— Fert, cemiyetten temessül eder, fakat cemiyet müteredddî olmamak şartile...

Şimdi onlara soracağım sualin, İstanbullu talebelerle aralarını açmak için sorulduğu zannedilmesin. Bu suali, sırf görünen bir farkı belirtmek, kendi ağızlarından işitmek, kafalarındaki afakî ve enfüsî düşüncelerin kaynaşmasından doğuşunu görmek içindi.

— İstanbullu talebelerle kendi aranızda bir fark görüyor musunuz?

— Evet, evvelâ züppelik farkı... Buna sebep bence İstanbulda kozmopolit bir muhit bulunması, bu illetin yayın vasıtası sinemaların da pek bol olmasıdır. Bizim zevklerimizle onlarınkiler arasında dağla tepe arasındaki fark var.

Erzurumlu genç sözünü bitirmişti. Şimdi yeni bir sual ortaya atıyorum:

— Dostlarım, yurt ve fakülte hayatından memnun musunuz?

O, içini çekerek mırıldanıyor:

— Çok şükür, her şeyimiz var, yemek, içmek, mükemmel. Yalnız arasıra memleketimi arıyorum. Onun, sert, temiz havasına, her şeyine, hasretiz. Yaz tatilini sırf ona kavuşabilmek, her cihetten temiz havasını bir an evvel ciğerlerimize sindirebilmek için sabırsızlıkla bekliyoruz.

Anadolulu talebelerin nelerden hoşlanabileceğini öğrenmek istedim. Paltosunun yakaları kalkık, kıvırcık saçlı Hukuka devam eden bir Trabzonluya sordum:

— Boş vakitlerinizi nasıl geçiriyorsunuz?

Serî bir hareketle paltosunun önünü açtı. Çelikleşmiş vücudünü örten eşofmanı, boynunu saran havluyu gösterdi:

— Spor ve okumakla...

Şimdi yurdun koridorlarında yürüyorum. Üzerinde (okuma salonu) diye bir levha asılı kapıyı aralıyarak baktım. Sineklerin kanat sesleri işitilecek kadar sessiz bir salon... Kalın kitaplar üzerine eğili başlar... Bütün bu başlar Anadolulu başları... Hepsinde Anadolunun kavurucu rüzgârlarının izi, tunçlaştırıcı güneşinin aksi var. Günlerden cumartesi, vaktin öğleden sonra olmasına rağmen çalışıyorlar. Anadolunun dört bucağından bir çığ gibi kopup, memleket hasretine dayanarak buraya okumağa gelen Anadolulu talebelerden yurdun kapısından vedalaşarak ayrıldım.

Hemen, hemen beş asırlık Fatih medresesinin beş asırlık bir hücresindeyim. Şimdi, iki fakir talebeyi kanatları altına alarak barındıran bu beyzî pencereli, küf kokulu odacık kim bilir vaktile kaç sarıklıya mesken olmuş. Bir el girecek kadar araları açık döşeme tahtalarının üzerine serili, sayılması kabil olmıyacak kadar çok yamalı, bir şilte, ondan aşağı kalmıyan ince bir yorgan. Yatağın baş ucunda bir traş fırçası, yanında bir şişe mürekkep... Duvarda çivilere asılı havlular, eski bir pantalon... Kapıdan girer girmez solda yarı ocak, yarı raf bir çıkıntı göze çarpmakta... Hurda bir elektrik mangalı, ters çevrilmiş, anlaşılan saçayak niyetine kullanılıyor. Daha ötede bir havanla, ağzı kırık bir desti. Bir kaç kitap, ve bütün bunların arasında dağıtılmış kap, kacak... Siyah bıyıklı, gür saçlı İzmirli talebe

(Sahifeyi çeviriniz)

Döğüş Horozu ve Babıâli Tipi

(Baş tarafı S. 13 te)

tini, ruhile de bedenile de temiz bir şairin kitabı vesilesile, (bu şairin elleri kirli) demekte gösteren nüktebazlar, en yaman tahlil kuvvetini, mahalle çocuklarını bile tiksindirecek bir eda ile (Bayım mistiktir amma pilâva da bayılır, kızları da sıkıştırır, otomobile de biner) tasvirinde bulan ve kendi ifadesine ve kendi kendisine (bir zümrenin toptan teşhiri) mükâfatını veren fıkracılar ve daha buna benzer tiplerin kâffesi, bütün külçe ve bütün hacimlerile minicik bir ruhiyat kanununun çerçevesi içinde mahpus ve ondan öteleri hiç düşünülmeyecek ve konuşulmayacak insanî yüz karalarıdır. Bunların hiç bir dâvaları yoktur. Sağ, sol, ileri, geri, bütün fikir sistemleri, bunlardaki en kaba (nefs) gayretinin, en kaba peçesi hükmündedir. Zira her fikir sisteminin ve her felsefenin bir ahlâk telâkkisi olmak lâzımdır. Hiç bir yenilikleri de yoktur. Zira Babıâli ortasında yükselen çekişme, döğüşme ve söğüşme ehramına taşıdıkları taşlardan çok daha büyüklerini taşımış bahadırların birer hazin takipçisi ve mirasçısıdırlar. Kıskançlık ciğerlerini basiller gibi yiyecek, kendilerini öldürmeye kendileri kâfi gelecek ve zaman onları, bir daha anmamak suretile hayattan affedecektir.

Bu muhitte fikir, şahsiyet ve yenilik sahibi olmanın tek çaresi, her şeyden ve her fikirden evel bu ahlâkı reddetmek, bu ananeyi parçalamak, bu zincirin bir halkası olmaya tahammül etmemek ve (fikir) in izzetini, yeni bir ahlâk telâkkisinin temiz perdesi üstünde aksettirici şartlar ve seciyeleri Babıâliye empoze etmekle başlayacaktır.

Prof. Ş. Ü.

Adlî Huzursuzluk

40 seneye yakın muhtelif adlî vazifelerde bulunmuş ve adlî kademelerin en üst derecesi olan Yargıtay Başkanlığını altı sene işgal etmiş Halil Özyörükün acı bir ifade ile «Türk adaleti huzursuzluk içindedir!» şeklinde beyanatta bulunması, elbetteki dikkati calib ve o nisbette üzerinde durulmaya değer bir hâdiseydi. Nitekim de öyle oldu. Gerek seçimlere tekaddüm eden günlerde ve gerekse seçimler sırasında gazetelerde bu beyanat derin akisler uyandırdı. Hattâ bazı gazeteler, Halil Özyörükün ağzından çıkan «Adlî huzursuzluk vardır.» sözünü ele alarak «Türkiyede adlî buhran ve iztirap bulunduğunu» ileri sürdüler.

Halil Özyörük gerek Yargıtay Başkanı iken, gerekse Adalet Bakanı olduktan sonra çok geniş bir mâna ifade eden Adlî Huzursuzluğun nelerden ibaret olduğunu bir türlü açıklamak istememiştir. Şu son günlerde dahi bazı gazetelerin tekrar ele aldığı ve açıklanmasını istedikleri «Adlî huzursuzluk vardır!» sözünü sayın Bakanın seçimlerden evvel sırf bir seçim propagandası olarak söylediğini asla tahmin etmiyoruz! Zira mülkün esası ve bir millet fertlerinin hayatı, canı, malı, maddî, manevî ve asîl kıymetlerinin birer garantisi olan Adlî müesseseleri karalayarak seçim propagandası yapıldığını zannedetmeyiz! Bu halde Türkiyede bir Adlî Buhran mevcuttur diyebiliriz. Çünkü Türk adliyesinden böyle bir durumda olduğunu -bu müesseseler hakında en çok söz söylemeye selâhiyetli bir şahsın ağzından işittiğimiz için- kabul ile mükellefiz.

Acaba Halil Özyörük, Bakan olduktan sonra bu huzursuzluğu gidermiş midir? Bunu izale için ne gibi tedbirler almıştır? Bunlar nelerdir ki, giderilmesi cihetine tevessül edilmesi şarttır? Bunu samimiyetle ve tamamen hüsnüniyet çerçevesi dahilinde kendisinden sormayı bir hak sayıyoruz!

Lûtfen cevap veriniz sayın Adalet Bakanı; bahis buyurduğunuz Adlî Huzursuzluk şu anda ne âlemdedir?

H. B. E.

ile işte böyle bir dekor içinde konuştum. Odada iskemle namına bir şey mevcut olmadığından, onun yatağının kenarına iliştim. Bir yurda veya pansiyona yerleşecek kadar parası olmıyan ve bu medresenin cılız köşesinde kendi yağı ile kavrulup, giden arkadaşa soruyorum:

— Aile vaziyetiniz çok mu fena?..

— Babam müteahhit... Hayır, sadece kayıkçı deyiniz. Beş kardeşim var. Artık vaziyetimin iyiliğini, kötülüğünü siz tâyin ediniz.

— Size ne kadar para yolluyorlar?

— O, belli olmaz, bazı ay on, bazan beş, bazan da hiç.

— Peki bu size yetiyor mu?

— Yetiştiği kadar... Öğle yemeklerini Kızılaydan tedarik ediyor, akşamları da şöyle böyle...

— Gayeniz nedir?

Gözlerini hücrenin rütubetten gümüşlenen duvarlarında gezdirdi:

— Serbest meslek, serbest! Böylece sözünün şiddetini arttırarak tekrar etti; sanki etrafını saran hissiz duvarlara duyurmak istiyordu.

Bu sırada onun arkadaşı soluk benizli diğer İzmirli hücreye girdi. Rengi kaçmış bej şapkasını kalender bir tarzda başına geçirmiş, zayıf, nahif bir şey...

Diğer İzmirli:

— İşte oda arkadaşım. Yeni gelene de ayni suali tekrarlıyorum:

— Aile vaziyetiniz nasıl?

Ağır, ağır içini çekti. Sarı tel çerçeveli gözlüklerini elile düzelterek, derdini devâsız bir yara gibi teşrihe başladı:

— Annem ve babam küçük yaşta iken sizlere ömür. Bir hemşirem var, üç sene mektebe ona bakabilmek için gitmedim. Sabahları gevrek satar, akşamları boyacılık yapardım. Hemşire evlenince mektebe devama başladım. Liseyi bitirdim. Şimdi onun gönderdiği beş altı lira ile geçinip üniversite tahsilimi tamamlamağa çalışıyorum.

Medresede yatıp kalkan, bin bir mahrumiyete katlanan Anadolulu evlâtlarının yaşayışlarını görmeden, onların her müşkülü, o aziz topraktan aldıkları bu sihirkâr kudretle nasıl alt ettiklerini seyretmeden, onları anlamak kabil değildir. İşte, bu kudreti göstermek ve bu feragatla çalışmak, yarını kurtaracaktır.

Ramazan TUNCER

128

BÜYÜKDOĞU

Devlet Nüshası

Cumaları çıkar
Siyasi-Edebi
haftalık mecmua

Sahip ve Başmuharriri:
N. F. KISAKÜREK

Müessese Müdürü:
Ömer Karagül

Umumî neşriyatı
fiilen idare eden:
Mehmet Metin ÖREN

İSTANBUL
Ankara Caddesi
Vilâyet karşısı
İzzeddin Hanı

Telefon:
25381

ŞAKA Matbaası

İlân almaz.

Abone:
Yıllık 12 lira
6 aylık 6 lira
3 aylık 3 lira

Her yerde
25 kuruş

2 Mart 1951

Yedinci yıl
Sayı:
50

129

MİLLÎ KÜTÜPHANE
ANKARA

Başyücelik emirleri: Külhanbeylik

● Külhanbeylik, efelik ve benzeri tabirlerin belirttiği hal, ta kökünden kazınacak ve bu halden cemiyet sathında ve ruhunda hiçbir iz ve tohum bırakılmıyacaktır.

● Külhanbeyliğin mânası ve tarihi: Külhanbeylik, doğrudan doğruya devlete ve içtimaî nizama karşı ferdî ve zümrevî bir isyan ifadesi ve bu ifadenin çerçevelediği zorbalık tavrıdır. Bellibaşlı tarihî, içtimaî ve ruhî müessirler yüzünden, Yeniçeriliğin tefessuh ve tereddisi üzerine meydana çıkmıştır. Yeniçerilik ocağı kapatılınca, aynı ruh, kendisini korumak ve yeni tecelli zeminini kurmak insiyakiyle halk kütleleri içine sığınmış ve oradan (sivil) bir kılığa bürülü olarak sızmaya başlamıştır. Külhanbeylik, tefessuh ve tereddi devresinde, Yeniçeri ruhunun, ocağı kapatılır kapatılmaz, devlet ve cemiyetin aczini belirtmek için halk arasında ve (sivil) şekilde bir nevi mukavemet harbi açmasından ve çete hareketine girişmesinden başka bir şey değildir. Ve hiç şüphesiz, şuur ve plânla alâkası bulunmıyan bir insiyak hamlesinin düzenlediği bu teşkilât, gittikçe ananeleşmiş, hususî lisan, eda ve kıyafet unsurlarını bulmuş, daima aynı idarî ve içtimaî zaafın ihtarcısı halinde müesseseleşmiş ve en zengin şekilde müritlerini devşirmenin yolunu bilmiştir.

● Külhanbeylik, efelik ve benzeri tabirlerin ifade ettiği hal, içtimaî murakabesizliğin ve bu murakabesizlik içinde iktisadî, idarî ve her türlü nizamî müeyyidelere karşı riayetsizliğin, devlet ve cemiyetten gelen bütün kayıtlar önünde mukavemetin ve tam mânasiyle yularsızlığın en parlak ve en canlı misalini heykelleştirir. Bu bakımdan herhangi bir dünya görüşünün içtimaî murakabeyi tesis adına ta kökünden kazımak ve bütün ruhunu ele geçirip topyekûn feshetmekle mükellef bulunduğu başlıca sınıf budur.

● Külhanbeyi, zâhir plânına sızdırdığı ve kendi kendisini üniformalaştırdığı her haliyle takip edilecek ve bu hallerden hiçbirisine müsaade edilmiyecektir.

● Külhanbeyvâri giyinmek, tavır takınmak, ağız kullanmak yasaktır. Bunların uzak ve yakın benzerleri hemen yakalanıp cemiyet huzurunda teşhir edilecek ve burunlarının kırılması için en ağır muamelelere hedef tutulacaktır.

● Şehirlerin umumî meydanlarında üstleri başları yırtılacak, bol paçaları parçalanacak, hususî şekilde muhafaza ettikleri saçları kırptırılacak, yumurta ökçeleri kırılacak; ve icabında bir külhanbeyi, halk huzurunda, dünyaya geldiğine pişman olacak şekilde, bilfiil devlet kamçısını yiyecek ve zorla adam edilecektir.

● Dilenciler vesairenin merhamete sığınır ve bu ulvî duyguyu istismar eder parazitler olmasına mukabil, halkın korku hissini gıcıklar ve huzurunu tehdit fikrinden çimlenir en hain bir parazit sınıfı olan külhanbeyler, ocaklarının büsbütün söndüğü kanaati yerleşinciye kadar, en ufak emare ve delâlet unsurlarına kadar takip olunacaklar ve cezaî ölçülerin hayvanlara bile tatbik edilemiyecek kadar ağırları altında ezilip yok edileceklerdir. Öyle ki, esasen herbiri bir külhanbeyi olan eşkıya, kaatil, hırsız vesaire, teker teker kendi fiilleriyle takip olunurken, bütün bu fiillerin doğurucu ve besleyici iklimi olan külhanbeylik, en basit ve masum delâlet unsuriyle, göze çarptığı her yerde enselenecek ve ezilecektir.

İdeolocya Örgüsü — BÜYÜK DOĞU

1001 ÇERÇEVE

Necip Fazıl KISAKÜREK

YENİÇERİ

YENİÇERİ, haşmet ve şevket devrimizin, aslanın pençesi halinde, dışarıya doğru bir kuvvet ve hâkimiyet unsuruydu. Ruhî ve içtimaî bünye çürümeğe başlar başlamaz bu unsur, akrebin, intihar edeceği zaman kendi kendisini sokmaya memur kıskacı haline geldi; ve artık bu müessese, içeriye doğru bir felâket müessiri oldu. Tezatsız cemiyetin, sadece içtimaî şevketini ve düşmanlara karşı hâkimiyetini ilân edici müessese, cemiyet infisaha düşer düşmez, aynı cemiyetin içtimaî felâketini ve öz nefsine karşı mahkûmiyetini ihtar edici bir belâ oldu. Allahın, her mütefessih vücuda kendi kendisini yedirip çürütmekteki hikmetine misal olarak, külhanbeylik ve her türlü eşkıyalık Yeniçerilikten doğdu.

Tarih boyunca en müthiş zaafımız, içtimaî hastalıkları teşhis ve mesut şifayı tesbit edecek büyük mütefekkirleri yetiştirmek hususundaki acizimiz olduğu için, maskara ve uydurma Tanzimat günlerine takaddüm eden devrede Yeniçeri ocağı tasfiye edilirken, dâvayı kuşatıcı inceliklerden hiçbiri düşünülemedi; ve bu ocak, bir uzviyetten (dejenere) bir unsurun kesilip koparılması şeklinde kapatıldı. Halbuki koparılan unsur hayatî idi; ve bir zamanlar Türk cemiyetine hakikî hayatın ta kendisini temin etmiş olmak gibi tarihî bir role malikti. Ayrıca, kesilip atılmakla faaliyetinin önüne geçilebilecek, yahut asla geçilemiyecek ve büyük zararlara yol açacak unsurlar bulunduğunu hesap etmek lâzımdı. Bu vaziyete göre Yeniçeri ocağının tasfiyesi değil, köklerine kadar nüfuz edilerek ıslahı lâzımdı. Uzviyet onsuz yaşıyamazdı; ve o, kesilip atılmakla gitmez, uzviyetin başka unsurları içinde rol oynamaya baş-

(Devamı S. 16 da)

130

SOYGUN

DEDEKTİF X BİR

1 — Bakır meselesi günün mevzuudur. Bu maddenin elde edilememesi yüzünden, hattâ bazı küçük fabrikalar kapanmak zorunda kalmıştır.

2 — Zira bütün dâva, tam üç kişinin, mazhar kılındıkları gedik yüzünden, vatan zararına şahsî keselerini doldurmaları için umumî bir mahrumiyet havası doğurmalarından ibarettir.

3 — Eski hükûmet, İstanbuldaki kodaman bakır sanayicilerinin taleplerini kabul ederek üç sene müddetle mamul bakır ithalâtını menetmiştir. Gaye, bakırın memlekete mamul halde ithaline gûya mâni olup, onun, burada kurulacak fabrikalar vasıtasiyle imalini temin etmekti. Halbuki, millî sanayii korumak ve payandalamak bakımından bu kadar cazip görünen kararın bâtınında, memleketi topyekûn bakırdan mahrum edip bütün ithalâtı birkaç kişiye hasretmek ve onların herhangi bir dâhilî imal faaliyetiyle alâkasız olarak, olanca malı, mamul veya gayr-i mamul, bu şahısların inhisarına vermek gibi korkunç bir tertip yaşıyordu.

4 — Nitekim mamul bakır ithalini meneden eski hükûmet, buna mukabil memlekette dahilî bakır imali fabrikalarının açılmasını şart koştuğu halde bu fabrikalar açılmamış, böyleyken bu işi taahhüt eden şahıslar lehine ithalât yasak edilmiştir. Bunun mânası şu olmuştur: «Bakır ithalini yasak ediyorum; sadece sen getirt ve dilediğin gibi sat! Kimse de sana rekabet edemesin ve mukabil tedbir bulamasın!»

5 — Kararlar, şüphesiz bazı eski hükûmet kodamanlariyle ortak bulunan bakır kodamanlarının lehine birbirini takip etmiş; ve meselâ, galvanize saçın ithali, burada galvanize edilsin, tedbir ve tesellisiyle menedilmiştir. Galvanize saç gibi pek umumî ve herkesin muhtaç bulunduğu, hattâ köylülerin samanlıklarını ve evlerini bununla kapadıkları bir madde, bu tedbir sayesinde (!) birdenbire 90 kuruştan 150 kuruşa fırlamıştır. İşte her işimize hâkim olan karakter icabı, daima kimin menfaatine ve kimin zararına hareket edildiğini belirtir vecîz levha!

6 — Çivi teli dedikleri dikenli telin ithali de menedilmiştir. Böylece Avrupadan 50 kuruşa gelen tel, derhal 85 kuruşa çıkmıştır. Bütün Anadolu köylüsünün ve inşaatçıların bu tele fevkalâde muhtaç olduklarını kaydetmek lüzumsuz... Galvanizli tavlı teller de, bir buçuktan altı milimetreye kadar olan nevileriyle yasak edildiğinden fiyatlar yine %40 nisbetinde fırlamıştır.

7 — Kazma küreğin de ithali yasak edilmiştir.

Bilenlerimiz pek azdır ki, bu işi Avrupada yapan fabrikalar bile mahduttur. Bu işi Fransa ve Almanyada ancak üç fabrika yapar ve hiç şüphesiz bellibaşlı sağlamlık şartlariyle vücuda getirirken, ithal yasağından faydalanan kodamanlar bilhassa ve kasıtla çürük kazma kürek imaline başlamışlar; ve köylümüzün eli ve kolu kadar zarurî bu maddeleri, hem fahiş fiyata, hem de toprağa temas ettirilir ettirilmez kırılacak çürüklük vasıflariyle piyasaya sürmüşlerdir. Yasaktan evvel köylü senede bir kazma ve kürek satın alırken, bu defa, daha da pahalı olarak, on kazma kürek satın almaya mecbur kalmıştır. Zira, dediğimiz gibi, kürek, toprağa girer girmez, iki parça olmaktadır. Ve bu, kasdîdir.

8 — Kararlardan faydalanan sadece üç firmanın çerçevelediği kodamanlar şunlardır:

BAKIRCI HASAN TAHSİN
NAKİ ERENYOL
İZZET AKOSMAN

9 — Hâlâ aynı vaziyette giden, fakat Yeni İktidarın dikkat nazarını çekmeğe başlamış bulunan bakır ve mümasili yasak eşya işi, eski hükûmet devrindeki tatbikatiyle, koskoca vatanı birkaç ferdin iltizamına terketmekten başka bir şey olmamıştır.

Muazzam servet

MEŞHUR milyoner bakırcı Hasan Tahsin'in bu harb içinde yaptığı muazzam servetinden birkaç gayr-i menkul:

1 — Karaköy Palas
2 — Tünel Pasajı
3 — Ayaspaşa Palas
4 — Ankara Palas
5 — İstanbul Palas
6 — İzmir Palas
7 — Küçük İzmir Palas
8 — Taksim Sineması
9 — Çiftehavuzlarda müteaddit villâlar
10 — Galatada Mahmudiye caddesinde bir han
11 — Haliçte çivi fabrikası

Sadece bu gayr-i menkullerin kıymeti, su içinde 10-15 milyon lira eder.

Frengi

48 numaralı (Büyük Doğu) nun 3 üncü sahifesindeki (Frengi) fıkrasına ek:

İsmet Paşanın Ömer'den evvelki ilk oğlu ecişbücüş, çarpık çurpuk, (tosuncuk) tabir ettikleri anormal bir şekilde doğmuştu. Bunu bin itinalarla ancak bir sene yaşatabildiler.

Paşanın büyük kardeşi Fethi Bey namında bir (rantiye)dir. Bostancı civarında oturur. Doğuştan, tam 90 derecelik bir zaviye teşkil edecek surette iki kattır.

Fizyoloji ilmince bu haller nutfe (insan tohumu) nun süflî hastalıklarla hayat halisiyetini kaybetmiş olmasının neticesidir. *(Bir okuyucu)*

Hazineden kaçırılan

SERVETİ bu efsanevî ve (astronomik) hududu bulan Hasan Tahsin'in, ayrıca resmî kayıtlara nazaran 11 milyon lira nakdî ihtiyatı ve 20 milyon lira şermayesi vardır. Halbuki buna mukabil her sene verdiği kazanç vergisinin tâbi olduğu sermaye sadece 500 bin lira gösterilmektedir. Ya bu son marifete ne buyurulur???

131

TEFRİKA : 74

HİRA

Murakabe Bucağı

— 10 —

Artık, Allah Sevgilisinin yaşları kırkına doğru ilerlemektedir. Kendilerinin, ne muazzam, kâinat çapında büyük ilâhî bir memuriyete namzet bulundukları hakkında hiçbir peşin fikir ve tahminleri yoktur. Nitekim büyük tecelli ve memuriyet tebliğinin dehşeti, bizzat kendilerinde, herkesinkinden daha derin, nisbet kabul etmez mikyasta çarpıcı olacaktır. Müthiş, olanca akıl ve mantığı berhava edecek kadar korkunç hayret, herkesten fazla kendilerini donduracaktır. İşte kırkıncı yaşlarında ayak basacakları nübüvvet ve ilâhî memuriyet eşiğine doğru adım adım yaklaşırlar ve bazı esrarlı ve mânaları meçhul tecellilerden başka hiçbir delâlete malik bulunmazlarken, Allahın Sevgilisinde, taşkın bir yalnızlık ve nefs muhasebesi ihtiyacı doğdu. Bu devre, kendilerinin, henüz önlerinde ışık serpmeğe başlamamış olan ilâhî mesele kıvılcımlanmaya yüz tutar ve birdenbire parlamak üzere bulunurken sürdükleri şahıs hayatını; ve karanlıkta el yordamiyle kendi kendilerine istikamet arama hareketlerini çerçe-

TARİHİN BÜYÜK DÂVALARI:

1632 de Galile, «Dünya hakkındaki başlıca iki sistem, Ptoleme Copernic sistemlerine dair muhavereler» isimli kitabını neşretti. Bu eserde muhavere üç kişi arasında cereyan eder. Bunlardan ikisi, ilmî muhakemelerle, arzın iki türlü hareketi olduğunu müdafaa ederler. İhtimal biraz mânidar olarak «Simplicius» (yani Basit Adam) ismi verilmiş olan üçüncüsü de, zaif muhakemelerle, Aristo mektebinin fikirlerini terviç ve müdafaa eder. Galile'nin asıl maksadını gizlemek için bulduğu bu çare ve bahane ile zahiren takındığı bitaraflığa kimse aldanmadı. Kitabın mukaddemesinde «Sırf riyazî bir faraziyeden hareket ettiğini ve hedefinin, ilmin kabul ettiği her metodu kullanarak Copernic nazariyesinin arzın hareketsizliğini müdafaa eden nazariyeye —bittabi mutlak bir mânada olmıyarak— üstünlüğünü göstermek olduğunu ilh...» söyler.

Yukarda adı geçen «Muhavereler» adlı kitabının Floransa'da basılmasına izin almak için Galile bir çok güçlükler çekti. Nihayet kendisine (İmprimatur: basın ruhsatiyesi) verildi, ve kitap büyük bir kabul ve rağbetle karşılandı. Aynı zamanda birdenbire müellifinin başında evvelce atlatmış olduğundan daha şiddetli bir fırtına patladı. Evvelâ, emirnâmeler çıkarılarak kitabın satışı durduruldu. Sonra, ilâhiyatçılardan ve ilim adamlarından mürekkep bir komisyon kitabın tetkikine memur edildi. Bir ayda komisyon Galile'nin son derece aleyhinde bir rapor hazırladı. Raporda şu noktalar muaheze ediliyordu:

1) Galile emirsiz ve buna dair hiç bir müracaatte bulunmaksızın Roma'nın basın ruhsatiyesini (imprimatur) kitabın baş sahifesine koymuştur.

2) Mukaddemeyi başka harflerle bastırmış, onu kitabın diğer kısımlarından ayırarak faydasız kılmıştır; sonra da, dinin kabul ettiği nazariyeyi en sona, bulunması güç bir yere koymuş ve müdafaasını da bir budalanın ağzına bırakmıştır; bu nazariye diğer muhatap tarafından soğuk karşılanmaktadır. Öyle ki, buna yalnız alelâcele ve hafifçe temas edilmiş olup hakikat tamamile münakaşa ve müdafaa edilmiş değildir.

3) Kitabın içinde, ya arzın hareket ettiğini ve güneşin sabit olduğunu mutlak şekilde söylemek veyahut bu noktai nazarın istinat ettiği delilleri mukni ve mutlaka doğru diye göstermek veyahut da hilâfının tezahür etmesini imkânsız kılmak suretile Galile birçok yerlerde sık sık misal ve faraziyeden ayrılmış, işi ciddiye almıştır.

4) Mevzudan, sanki bu bapta evvelce verilmiş bir karar yokmuş da izah bekliyormuş gibi bahsetmiştir. Halbuki hakikatte izah beklediği de yoktur.»

Bundan sonra raporda Galile'nin 1616 senesinde kendisine yapılmış olan emir ve tenbihten de ayrılmış olduğu kanaati izhar ediliyordu. Vak'a meydanda idi; Galile, Mukaddes (Kongregasyon: Engizisyon Mahkemesi) ile alay etmiş, eserin neşrine muhalefet göstermemiş olan Papayı ahmak yerine koymuş ve Papalık emirnamesini gulunç bir vaziyete sokmuştu.

Böyle bir ağır suç, Engizisyon âdetine göre şiddetli bir ceza isterdi.

Bundan sonra işlerin arkası çabuk gelmiştir.

23 Eylûl 1632 de Papa, Galile'nin Umumî Komiserlik huzuruna çıkmasını emretmiştir.

9 Kânunuevvel 1632 de bu hususta kat'î karar verilmiştir.

30 Kânunuevvel 1632 de yeni bir emir daha verilmiştir ki, bunda davete icabet etmemek için ileri sürülen «kaçamaklar» a (Engizisyon) un artık müsamaha etmiyeceği, Galile'nin Romaya gönderilmesi, tevkif edilmesi ve prangaya vurulması zikredilmektedir.

Galile uzun müddet işi savsakladı; zafiyetini öne sürdü. Yaşının ilerlemiş olduğundan, sıhhatinin müsait olmadığından, gözlerinin görmediğinden, Allaha karşı isyanından dolayı duyduğu nedametten, dindarlığından, itaatinden bahsetti. Dostları, hasta olduğu için yollarda ölebileceğini ileri sürdüler. Fakat bunların hiç biri fayda vermedi. Papa kızmıştı. Yumuşamıyor, bükülmüyordu.

Galile kederden bunalmış, ümitsizlik içinde bozulmuş bir vaziyette idi. Bir arkadaşına yazdığı mektupda:

«Bu iş o kadar canımı sıkıyor ki» diyor «bana, münevver insanların umumiyetle takip ettikleri basılmış yoldan biraz ayrılmağa çalıştığım ve ümitlendiğim bu tetkiklere harcamış olduğum zamana lânet ettiriyor. Yalnız dünyaya yazılarımdan bir kısmını neşir ve ilân ettiğime pişman olmakla kalmıyorum; ayni zamanda içimde, henüz elde olanları da ateşe atıp

132

yeler. Nübüvvetten evvelki ve nübüvvete pek yakın günlerdeki rehbersiz şahıs hayatlarını çerçevelemek bakımından da en nazik çığırlardan birini gösterir.

Mekke yakınlarındaki Hira dağı... Çırılçıplak, cılk ve yalçın bir fışkırış halinde göklerin derinliğini kurcalayan; Allahın, Sevgilisine, nübüvvetten evvelki şahıs hayatının istiğrak bucağı olarak yarattığı, fevkalâde mânalı tabiat parçası... Birkaç yıl sonra Allahtan, Allahın Resulü olmak fermanını telâkki edecekleri bu dağda Kâinatın Efendisi, önlerinde hiçbir yol gösterici ışık bulunmadan, ruhî ve mânevî şahıs hayatlarını sürmeğe başlamışlardır.

Müşfik ve mübarek zevceleri Hadice'nin hazırladığı zeytin ekmeği alırlar, Hira dağındaki bir mağaraya çekilirler; ve bu mağara içinde, bir mağaraya değil de ruhlarına kapanmış gibi günlerce kalırlardı.

Bu mağara, bir zamanlar cedleri Abd-ül-Muttalib'in de çekildiği, onun da kendisine göre ve kendi çapında ruhî ve mânevî şahıs hayatını yaşadığı, fakat sonunda herhangi bir ilâhî memuriyet emrine nail olmadan ölüp gittiği ve ancak Peygamberler Peygamberinin büyük babalarından birine lâyık tefekkür çilesini içinde doldurmakla kaldığı meşhur itikâf ve inziva kovuğudur.

(Devamı var)

(GALİLE) VE (ENGİZİSYON)

yok etmek ve böylece fikirlerimin kendilerine bu kadar mahzurlu geldiği düşmanlarımın hırs ve arzularını tatmin etmek duygusu da doğuyor.»

30 nisan 1633 te ikinci isticvap yapıldı. Bu isticvapla beraber Galile'nin halinde herkesi hayrete düşüren bir değişiklik husule geldi. İlk dinlenişinde Copernic sisteminde ısrar ve bunu müdafaa ettiğini veyahut her hangi bir emre veya vaide muhalefet etmiş bulunduğunu inkâr etmişti. Bu ikinci sorguya çekilişinde ise kusurunu itiraf ederek yazılarında bir parça itaatsizlik şaibesi mevcut olduğunu ikrar etti: «O halde benim hatam, bunu itiraf da ederim, boş bir tûl-ü emelden, sırf cehalet, zühul ve dikkatsizlikten ileri gelen bir kusurdur.» dedi. Galile bu iğrenç cayış ve nükûlünde daha ileri gitti: «Arzın hareketi bu güneşin sabitliği hakkındaki mahkûm ve yasak edilmiş olan fikri doğrudur diye müdafaa etmemiş ve hâlâ da etmemekte olduğuma dair söylediğim sözlerin teyidi zımnında, eğer benim de arzu etmekte olduğum bir ispatta bulunmak için lâzım gelen zaman ve vasıtalar verilecek olursa, bunu yapmağa hazırım.» demeye kadar düştü. Hangisi daha fena idi? Bruno'yu yakmış olan mahkeme mi, yoksa gayrı meşru vasıtalar ve itma yolları ile böyle haysiyetsiz itiraflar elde eden mahkeme mi?

10 Mayıs 1633 te Galile'yi bir daha dinlediler. Galile bu defa, adı geçen memnu fikri müdafaa ve tedris etmemesi hakkında kendisine yapılmış olan emir ve tenbihin aradan geçen on dört, on altı sene içinde hatırından çıkmış olduğunu, ve hafifletici birer sebep olmak üzere de, ilerlemiş yaşını, vücutça acınacak derecede rahatsız olduğunu ileri sürdü.

16 Haziran 1633 tarihinde Mukaddes Kongregasyon:

«Mumaileyh Galile'nin maksat ve samimî kanaati anlaşılmak üzere yeniden ve işkence tehdidi altında sorguya çekilmesine, ve şayet temerrüt edecek olursa Mukaddes Ofis'in (Engizisyon Mahkemesi) huzurund sözünü geri almağa davet edilmesine, Mukaddes Kongregasyon'un arzusuna tevkifan hapse mahkûm edilmesine, ayrıca bundan böyle bir daha ister ağızdan, ister yazı ile nasıl olursa olsun hiçbir surette ne arzın hareketi veya güneşin sabitliği meselelerini ve ne de bunların zıddı fikirleri münakaşa etmemesinin kendisine tenbih olunmasına, aksi takdirde hakkında dalâlete rücu etmiş gibi muamele yapılmasına» karar verdi.

22 Haziran 1633 tarihinde (St. Maria Sopra) ile (Minerva) isimli Dominiken Manastırında mahkemenin hükmü tefhim edilmiş ve Galile de sözlerini geri almıştır. Karar, yukarıda bahsi geçen «Muhavereler» adlı kitabın neşrinin yasak edilmesine ve Galile'nin Engizisyon Mahkemesinin resmî zindanında bu mahkemenin arzusunun devamı müddetince hapse mahkûmiyetine mütedair idi. Hepsinin arkasından son safha olarak Galile'ye sözünden cayma merasimi yaptırıldı... Bu cayma, menfur ve kayıtsız şartsız idi. Galile, Copernic'in meslek ve fikirlerini müdafaa etmemek ve öğretmemek hususunda Mukaddes Ofis'in emirlerine aykırı hareket etmiş olduğunu, ve kendisinden haklı olarak şüphe edilmiş bulunduğunu kabul ettikten sonra şunları söylemiştir: «Samimi yürek ve sahte olmıyan hakikî bir iman ile sözlerimi geri alıyorum; bahsi geçen kusur ve rafızîliklerle nasıl olursa olsun Mukaddes Kiliseye muhalif olan alelitlâk diğer her türlü mezhep ve hatalara lânet ediyorum; bunlardan nefret ediyorum, bütün yaptıklarıma tövbe ediyorum. Bundan böyle hakkımda buna benzer bir şüphe fırsatı verebilecek olan her hangi bir şeyi ağızdan veya yazı ile bir daha söylemiyeceğime veya müdafaa etmiyeceğime yemin ederim.» Galile'ye bedenî işkence yapılmamıştır, kule zindanına kapatılmamıştır. Fakat kendisinden hiç bir hareket ve mezellet de esirgenmemiştir.

Böylece Galile, bâtıl bir itikadın, hakikate karşı zulüm ve istibdadile, bir ilim ve fikir adamının hakikate rağmen bütün dâvasından vazgeçmek gibi bir zillete düşmesini temsil etmiştir. Bu tarihî dâvayı, sırf İslâmiyetin kıyas kabul etmez üstünlük ve gerçekliğini tesbite yaraması bakımından hulâsa eder; ve Galile'nin Mahkeme salonundan çıkarken söylediği:

«— Buna rağmen dünya dönüyor!» sözünde, kalb ile lisan arasındaki açıklığı belirten mânaya bilhassa dikkati çekeriz. Ne hâkimlerin, ne de mahkûmların samimî ve halis olabildiği bâtıl Hıristiyanlığa karşı, sırf ve sâf ihlâstan ibaret olan İslâmiyet, bu vesileyle bir kere daha yegâne hakikat yolu olarak tecelli etmektedir.

H. Basri ERK

133

YİNE MASON'lar VE USULLERİ

Yazan:
M. RAİF OĞAN

TOKAT Milletvekili Ahmet Gürkan'ın Büyük Millet Meclisine Mason Derneklerinin kapatılması hakkında bir kanun lâyihası vermesi, mucip sebep mahiyetinde de Atatürk tarafından kapatılan bu derneklerin bilâhare Cemiyetler kanununa aykırı olarak açılmış bulunduğunu ileri sürmesi üzerine, Türkiye Masonları Derneği Başkanı Dr. Op. M. Kemal Öke (Akşam) gazetesine beyanatta bulunmuştur. Doktorun taktiği ve sözü malûmdur:

— Masonluk felsefi teşekküldür. Diktatörlük hüküm süren memleketlerde yaşayamaz. Hürriyet, müsavat, adalet esaslarına dayanır.

Falan, filân ve emsali, dışı içine uymaz malûm rivayetler... Bunlara karşı, kendileri tarafından çıkarılmış gizli kitaplara ve nizamlara dayanarak kâfi izahat vermiş bulunuyoruz. Fakat doktor, kendi beyanına göre (sabır ve tahammül) erbabından ve Masonlar aleyhinde neşriyat yapan dergileri okumağa tenezzül buyurmıyacak (münevverân) dan olduğundan, bütün bunlara (evet!) veya (hayır!) diyeceği yerde yine içyüzlerini saklamak üzere bir sürü lâf oyunlarına girişmektedir. Başka türlüsünü yapmak ihtimali bulunmadığından (sabır ve tahammül) de göstermektedir ve daha da gösterecektir. Amma, o her ağzını açtıkça; biz, kendi nizamları ve maddelerine işaret etmek üzere her lâfını ağzına tıkmaktan üşenmiyeceğiz ve bilhassa genç neslimizin sapıklık ocağının aldatmaca tuzaklarına düşmelerini önlemeğe çalışacağız. Sözlerini teker teker alarak cevaplandırmaklığım, Masonlara mukabele eylemek tenezzülüne, katlandığımdan değil, gençlerimize hizmet etmek gayemdendir.

Kemal Öke, diyor ki:

«— Derneğimizin kapatılması hakkındaki cereyanlar yeni değildir. Eski iktidar zamanında da Sinan Tekelioğlu tarafından Meclise verilen bir takrirle cemiyetimizin kapatılması isteniyordu. İçişleri Bakanlığı o zaman bu takrir üzerine kökümüzün dışarıda olup olmadığını araştırdı. Neticede cemiyetimizin tamamen millî dâvalara merbut olduğu ve Cemiyetler Kanununun aradığı esaslar dairesinde teşekkül ettiği ve çalıştığı anlaşıldığından, faaliyetimizin devamına karar verildi. Bu bakımdan, bu kabil iddialarla karşılaşmamız yeni değildir.»

Sinan Tekelioğlu, gizli nizamları, âyinleri, merasim ve teşrifatı saklanarak muvazaalı bir tüzük ile teşekkül eden tarikatin kapatılmasını istedi. Ahmet Gürkan da şimdi istiyor. Eski iktidarın İçişleri Bakanı Emin Erişirgil Mason, Başvekil Şemsettin Günaltay ise işleri pamuk ipliğine bağlıyarak, fincancı katırlarını ürkütmeden geri kalan günlerini hoş geçirmeğe çalışan bir yaşlı «gürkü Balan dide» olduklarından Masonları Masonlardan sordular. Mücrimden alınan cevap suçun yokluğuna kâfi delil tutuldu. Horoz öttü dâva bitti. Şimdi beni dinleyin:

Mason Derneğinin gizli tarikat, esrarlı din, âyinler yaptıklarını gösteren bir başka talimatnamesi vardır. Bu kitap eski iktidar zamanında (Galatada Morkides matbaasında) bastırılmıştır. Matbuat Kanununa göre, Savcılığa, Emniyet Müdürlüğüne, Derleme Müdürlüğüne muayyen nüshaları tevdi olunmuştur. Hepsinin kaydı vardır. Matbaa dahi tevdi ederken ilmühaber almağa mecbur olduğundan onun da bastığını ve varlığını inkâr edebilmesine imkân yoktur. Bu kitapta Masonluğun, kapatılan tekkelerden ve en gizli olanından daha esrarlı âyinler yaptığı, hususî bir tarikat olduğu madde madde gösterilmiştir. Savcı harekete geçmemiş, kitabı dahi bulmaya teşebbüs etmemiştir. Derlemede mutlaka vardır, belki Üniversite Kütüphanesine de verilmiştir. Ben bunu yazdım, fakat alâkalı makamlar ya farkına varmadılar, yahut Dahiliye Vekili Emin Erişirgil'in birdenbire erişerek başlarını derde sokmasından ürktüler. Kitap bulunamazsa bende var. Bütün bu yazdıklarım yalan ise Kemal Öke yalanlasın ve beni Mason gibi nurlu, inkılâpçı, ileri bir cemiyet hakkında iftira suçile mahkemeye versin! Hâkime kitabı göstermeğe can atıyorum. Mason üstad-ı muhteremi bu medenî cesareti gösterebilir mi? Gösteremez! Sabır ve tahammülü tercihten başka bir şey yapamaz. Masonluk gizliliktir. Gizlice fesat karıştırırlar. Hükûmet mekanizmasında yer almış Masonları seferber edip tezvirat yapmayı çok iyi becerirler. Açıktan açığa meydana çıkamazlar. Gizli talimata göre, Masonluk tarikattir, âyinleri vardır, gizlidir, yemin ve vaftizi vardır. Mason olmıyanlar haricîdir. Yahudî masallarına sımsıkı bağlıdır. Şimdi Doktor Hazretleri, (Morkides) matbaasında bastırılmış böyle bir gizli nizamname var mı, yok mu, lûtfen söylesinler!

İşte mesele burada!

Operatör M. Kemal Öke söylüyor:

«— Masonluğun dinsizlik olduğu iddia ediliyor. Halbuki cemiyetimize girebilmek için Allaha inanmak şarttır. Allahsız olanlar katiyen Mason olamazlar. Biz sadece taassuba, irticaa düşmanız ve bununla mücadele ediyoruz.»

Ben de diyorum ki:

Masonluğun semavî dinlerle asla alâkası yoktur. Onların (Sâni-i Âzam-ı Kâinat) dedikleri, ehl-i kitap dinlerin tanıdıkları Allah değildir. Herkesin kendi fikrine göre Allah tanıdığı (Kâinatın Mühendisi) dir. Ve daha sonra, yâni içine girilip de üstadlığa erişince bu (Kâinatın Müessisi) de Hazreti Süleymanın mâbedinin kalfası boyacı ve dülger (Hiram Usta) olarak meydana çıkar. Onlarca alelıtlak dinle bağlılık taassup ve dinin emirlerine uymak irticadır ve bundan dolayı da taassuba ve irticaa düşman olduklarını iddia ederler. Yoksa kendileri hususî dinlerine o kadar kara ve koyu bir taassup ile bağlıdırlar ki, Masonluğun üstünde ne maddî, ne manevî bir kuvvet tanırlar. O derece mürtecidirler ki, binlerce sene evvel hayali bir şahıs olarak yaşamış olduğu muharref Tevratta rivayet olunan Hiram Ustanın masalına sımsıkı bağlanırlar. İrtica, gerideki sapıklığa yönelmek ise bundan daha faz lası can sağlığıdır!

134

Mason Üstadının İzmirdeki Beyanatı

Bütün taktiklerini gösteren bu yazı (Yeni Asır) dan iktibas edilmiştir:

Dün Mason locasının açılması münasebetiyle İzmir Masonları bir toplantı yapmışlardı. Toplantıya İstanbuldan suret-i mahsusada davet edilen Türkiye Masonları büyük üstadı Dr. Mim Kemal Öke başkanlık etmiştir.

Toplantı, Masonlar için zevkli bir fikir ziyafeti olmuştur. Buna matbuat müntesipleri de davetli bulunuyordu. İlk defa söz alan Operatör Mustafa Sakarya, Genel Başkan Büyük Üstad Mim Kemali selâmlamış, ve «burada vicdan ve söz hürriyeti hâkimdir, herkes muhterem üstaddan istediği soruyu sorabilir.» demiştir. Büyük Mason üstadı, bu imkânın verilmesinden ötürü teşekkürlerini sunmuş ve sorulacak sorulara cevap vermeye âmâde olduğunu bildirmiştir.

Bunun üzerine Masonlar tarafından on soru sorulmuştur. Bunların belli başlıları şunlardı:

1) Kemalizmin Masonlukla alâkası?

2) Masonlar dinsiz ve milliyetsiz midirler?

3) Masonluk ve insanlık?

4) 14 Mayıstan sonra kurulan demokrat rejimle işbirliği yapılabilir mi?

5) Masonluğun kökü hakikaten dışarıda mıdır?

6) Masonluk ferdî bir yoldan mı ilerler, yoksa toplulukla mı?

7) Vicdan hürriyeti?

8) Masonluk şimdiye kadar gizli bir cemiyet halinde idi; bundan sonra da bugünkü telâkkiler karşısında gizliliğini muhafaza edecek mi?

Vesaire...

Büyük Mason üstadı bu sorulara şu cevapları vermiştir:

«Masonlukla Kemalizm arasında prensipler bakımından hiç bir fark yoktur. Masonluk din ve mezhep değildir. Bir insanlık mefkûresini gerçek kılmağa çalışan bir teşekküldür. Atatürkün yurtta ve cihanda sulh doktrini Masonların insanlığa hitap eden bir doktrinidir. Binaenaleyh Masonluk fikrî, ahlâkî, içtimaî bir müessese olmak itibariyle Atatürk'ün halkçı ve cumhuriyetçi doktrini ile ahenk halindedir. Atatürkün millî ve insancı prensiplerini de bütün Ma-

(Devamı S. 16 da)

Masonluk kara taassuptur ve Masonlar sapık mütaassıplardır.

Masonluk hurafî ve esatirî irticadır ve Masonlar hurafata bağlı mürtecilerdir.

Kemal Öke söylüyor:

«— Vatansızlığa gelince, bu da tamamen gülünç ve bilgisizlik mahsulü bir iddiadır. Büyük vatan Şâiri Namık Kemal Masondu. Kafkas cephesinde şehit olan Faik Paşa, Damat İsmail Hakkı Paşa, Sadrazam Talât Paşa Masondular. Bunların vatansız olduklarını kim iddia edebilir?»

Ben de diyorum ki:

Dünyanın gün görmez yerinden gelmiş bir komünist Mason; buraya gelip de meselâ Doktor Beyin elini Masonca sıkıp parolayı verdi mi, «kardeş» dir. Onu himaye etmek, korumak, kayırmak Mason dininin prensibidir. Dünyanın her tarafındaki Masonlar buradakilerin kardeşleri olur da, burada, hattâ meselâ İstanbulda Mason olmıyan bir Türk, haricî sayılırsa buna vatansızlık denmezse, artık vatansızlık lûgatını kamuslardan silmelidir.

Sahte kahramanlar serisinin haşmetli örneklerinden Namık Kemali bir ân için yerinde bırakalım! Damat İsmail Hakkı Paşanın vatanperverliği, Kafkas ordumuzu vakitsiz bir taarruza sürükliyerek koskocaman bir ordunun mahvını, Umumî Harpte Türk cephesinin zaafını hazırlamıştır. Yanlışlığı hayatile ödemesi cesaretini gösterir; fakat her bilmediği nesneye burnunu uzatmak ve kendi kısa aklile vatanı ve vatandaşları felâkete sürüklemek cür'etini göstereceklerle Mason vatanperverliği isbat olunacaksa mesele yok!

Talât Paşaya gelince, onun hakkında dahi ayni tenkidin yürütülmesi kabildir. (*) Talât Paşa, Türk İmparatorluğuna memleketi kazandırdı, yoksa sulh ve sükûn içinde yurddaşları âsayişe mi kavuşturdu ki, Mason oluşunu vatanperverliğinin, vatanseverliğini Masonluğun delili sayalım. Vatanperverlik hırkada açılmış deliğe mi benzer ki, genişledikçe sahibinin vatanseverliğinin çokluğuna delâlet eylesin? Eğer İttihad ve Terakki saltanatı devrinde onun başına geçmiş olanların bilgisizlik, siyasetsizlik ve komitecilik zihniyetlerinden dolayı vatan topraklarından verdirdikleri zayiata bakılarak haklarında vatanperverlik hükmü verilecek ise her birine birer heykel dikilmesi bile az gelir! Gerçek vatanperverlik, bilmediklerine burnunu sokarak, üstesinden gelemiyecekleri binbir mevzuda işe bulaşarak, cahilâne ve gafilâne atılganlık yüzünden yurdu ve yurddaşları asırlarca telâfisi kabil olamıyacak zararlara sokmak değildir. Kendi haddini ve aczını idrak ederek cehalet ve iktidarsızlığını takdir edip köşesine kıvrılmaktır. Böyle yapamamış olanları atılganlıklarına ve cür'etlerine bakarak, vatana ve millete hizmet etmişler sırasında mütalea eylemek akıllı işi değildir ve istikbalimiz için de tehlikeli ve muzırdır.

M. Kemal Öke söylüyor:

«— Amerika Cumhurbaşkanlarından (Abraham Lincoln), (F. Roosevelt) Masondular; (Truman) 33 üncü derecede Masondur. İngiltere Kralı (6 ncı Georges) Masondur. Bunlar da vatan haini kimseler midir?

Masonluk İspanyada yoktur, Rusyada yoktur. Nazi Almanyasında yoktu, Faşist İtalyada yoktu. Demokrasi nerede varsa, orada Masonluk vardır.»

Bu sözler ise, Masonluğun kimlerin ve nasıl (emperiyalist) bir dünya görüşünün emrinde olduğunu göstermek ve kökünü tayin eylemek bakımından, kendi ağızlarile bizi teyidden başka bir şey değildir. Nitekim biraz evvel gösterdikleri sahte kahramanlar misalleri de, bizim tarihî görüşümüzü teyit ve haklarındaki iddiamızı gerçekleştirmekten başka bir şeye yaramaz.

M. Raif OGAN

(*) Talât Paşanın Sadrazam oluşuna o zamanki şâirlerden biri şöyle bir tarih düşürmüş idi. Şâirin fikri ve kanaati hakkında sükûtî kalarak, sırf bir hiciv olması itibarile kaydeliyorum:

«Çergesi bamına boncukla asılsın tarih
Oldu bir Çingenecik şâha vezir-i a'zam.»

Hadiselerin

★ TEŞEKKÜR

Allahın lûtfiyle matbaası yanan meşhur dönmelerden (TAN) Matbaası sahibi Halil Lûtfi'nin (Yeni Sabah) ta çıkan bir «teşekkür» ünü okuduk ve bayıldık. Aynen buyurunuz:

Müdürü bulunduğum TAN Matbaasının rötatif baskı makine dairesinde, geçen Pazar günü vâki olan yangın hâdisesinden ve duçar olduğum büyük zarar ve ziyandan dolayı, matbaaya gelerek, telgraf çekerek, telefon ederek, mektup yazarak «Geçmiş olsun!» demek suretiyle teessürüme iştirak eden dost, akraba, meslektaş ve arkadaşlarıma birinci derecede; «Geçmiş olsun!» demek hatırlarına geldiği halde gelemiyenlere ikinci derecede; bu yazı ile teessürümü paylaşmayı hatırlarına getirdiğim kimselere de üçüncü derecede teşekkür eder ve bundan böyle hiçbir ferdin başına, neticesi acı olabilecek bu gibi hâdiselerin gelmemesini temenni ederim.

Halil Lûtfi Dördüncü

Âdeta, neredeyse teessürü adına halktan iane toplamaya ve mürekkep faiziyle zararını Türk milletinden istemeğe kadar gitmek istidadındaki şu serzenişli ve alaylı dönme tarz ve üslûbunu görüyor musunuz? Fakat dönmenin teşekkür serisinde unuttuğu bir derece daha vardır ki, o da bizim gibi, hâdiseden sevinenler ve bahtiyar olanlardır. (Sayın) Halil Lûtfi Dördüncünün bunlara da dördüncü derecede teşekkür etmesi lâzım gelmez mi? Kendisinin ve benzerlerinin, aç ve bîilâç insanların sırtından milyonlar devşirmesine müsaade eden Türk milletinden de, Halil Lûtfi Dördüncü'nün dördüncü derecede nefreti hepimizin malûmudur. Biz de onun temennisine ek olarak, Allahtan, bu gibi hâdiselerin daha büyük ve tesirlisini niyaz ederiz.

★ ANSİKLOPEDİ

İnönü Ansiklopedisinin ismi «Türk Ansiklopedisi» şeklinde değiştiriliyormuş. Vaktiyle bu ismi koyanlar, İnönü'nün hâkim bulunduğu fâni 24 saatlerin zengin bahşişlerini devşirebilmek için ona ebedî hayat ve devrine sonsuz bir devam izafe etmişler ve herkesten evvel bu yalanlarına bizzat İnönü'yü inandırmışlardı. İşte kü-

BEYANNAME

Türk Gençliğine!

Son zamanlarda bazı teşekküllerin ayrı ayrı Türk Gençliğini temsil ettikleri iddiasiyle ortalığı bulandırmağa, Türk Gençliğini yöneldiği mukaddes yolda nifak sokarak onu parçalamağa, bütün vasıtalarını seferber ederek çalıştıklarını görüyoruz.

İlk önce şunu açıklamak isteriz ki; bu memleket gençliği hesabına ne Halk Partisi, ne Millî Türk Talebe Birliği, ne (İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği) ismini istismar eden mikroplar yuvası; ve ne de Üniversite Talebe Birliğinin münferit bazı şahısları konuşmak ve hareket etmek selâhiyetini haizdir. Buna ne nizamnameleri ne de fikrî muhtevaları müsaittir. Onlar ancak kendileri gibi düşünen âzalarının hissiyatına tercüman olabilirler. Zaten aynı gaye etrafında birden ziyade cemiyetlerin kurulması, kendi dâvalarına bizzat kendilerinin hiyanet ve ihtiraslarının ifadesinden başka birşey değildir. Gençliğin ulvi duygularını istismar etmek istiyenlere şöylece ihtar etmenin zamanı geldiğine kaniiz.

Gençlik cemiyet hissiyatının aksettiği en temiz bir aynadır. Bu aynada ise ancak, hiçbir dünyevî menfaate bağlı olmayan, köklerini tarihten alıp hale hâkim kılan ve istikbale hazırlanan (Millî menfaat ve kıymetler mukaddesatı) aksedebilir. Yoksa, bizi mahvetmek isteyen düşman tahrik ve taktikleri veya herhangi bir kimsenin putlaştırılan portreleri değil. Bu memleketin bir tek ideali, bir tek gençliği vardır.

Bizi derdimizden ve ruhumuzdan, bir tek kelime ile, bizi bizden ayırmak isteyen cereyanın, bilhassa

İstanbul Radyosundan

ANKARA Radyosu yıllardan beri piyes temsil eder. Memlekette radyolar ikileştiği ve İstanbul Radyosu da piyesler temsil ettiği için, sahne hayatı pek fakir olan -her senenin yarısında da bu sahnenin perdesi inik kalan- memleketimizde bu iki radyonun âdeta temaşa hayatımızın sıklet merkezi olmaları, memlekette temaşa edebiyatının zenginleşmesine de hizmet etmeleri icap ederdi. Maalesef böyle olmamış ve hele son senelerde, radyo sayısının birden ikiye çıkmış bulunmasına rağmen, radyo temsilleri saatinde radyolar hemen daima kapatılır olmuştur. Radyolarımızdan hakikî bir sanat eserini dinlemek hemen hemen nasip olmamaktadır. Çünkü Ankara Radyosundaki temsil işlerine bakan sanatkâr ve iyi niyetli bir insan bu işten alınmış, İstanbul Radyosu kurulunca da, temsil kolunun başına, kendini dev aynasında gören bir muhterem zat getirilmiştir. Ankara Radyosundaki vaziyetten başka bir yazıda bahsetmek üzere şimdi İstanbul Radyosundaki temsil «faaliyeti» üzerinde konuşmak arzusunda oluşum, bu mecmuanın İstanbulda çıkması ve kendimin İstanbul ahalisinden bulunmaklığım gibi hallerle asla alâkalı değildir. Hattâ Ankaraya nisbetle pek çok imkâna sahip bulunan İstanbul Radyosunda her itibarla daha güzel temsiller verilmesinin mümkün bulunması, yani daha çok imkânların ziyan edilmekte bulunduğu keyfiyeti de bu öne alışın en mühim sebebi değildir. Fakat umumî bir sessizlik içinde koca bir radyoyu âdeta inhisarı altına almakla bile kendisini tatmin edilmiş hissetmiyen İstanbul Radyosu temsil kısmı şefinin, yani Ekrem Reşit Rey'in, geçen gün bir gazete sütunlarında görülen yakışıksız ve nezaketsiz sözleri ve bu sözlerden dolayı kimsenin kendisini tarziye vermeğe davet etmeyişi, «Efendi, ağzından çıkanı kulağın duymuyor! Sözlerini tartarak konuş!» dememiş olmasıdır ki, yazımın biricik âmilidir.

Bakın, (sayın) Ekrem Reşit Rey ne demiş? Bilmem hangi frenk piyesinin tercümesi plâğa alınıyormuş... Alınırken de operetler müellifi ve (Akşam) gazetesinin tiyatro münekkidi olan şefin hayranlık hisleri galeyana gelerek ağzından şu cümle fırlamış:

«— Ne piyes, yârabbi, ne piyes! Gelsinler de bizim müellif geçinenler görsünler!»

Bu sözler, tiyatro eseri yazmış olan ve bu sevdadan vazgeçmiyen

Muhasebesi

çücük bir değişiklikle İnönü'nün başına gelenler!.. Bu adamın sukutundan sonra gördüğü hakareti,. bugüne kadar hiçbir fâni idrak etmemiştir. Gelin siz, hayal edin, kendisinin iktidarda bulunduğu sırada vicdanların ne nisbette tazyik ve riya baskısı altında bunaldığını!.. Bundan sonra değişmesi gereken şey, 27 yıl evvelinden başlıyarak konan bütün isimler ve mânalardır. Yoksa hakaret ihtiyacını sadece İnönü üzerinde tatmin etmeğe kalkışmak ve onu devrinden ayırıp müstakil bir hedef halinde göstermek, doğrusu, insaf ve adalet duygusuna uymaz.

★ **FALİH RIFKI**

Zulüm ve ceberutun emrinde herhangi bir kalem sahibinin ne nisbette sukut edebileceğine müstakil bir misal teşkil eden Falih Rıfkı Atay'ın yeni bir marifeti ortaya koyuluyor. Ankara Palas İdare Meclisi Reisliğinde bulunduğu zaman bu şirkete 17 bin lira borçlanmış... Şimdi de bu borcu ayda 25 lira olarak ödeyecek ve 57 senede tasfiye edecekmiş... Korkunç olan, bu fiilden ziyade, kendisini müdafaa için bir gazeteye verdiği izahattır. Bundan 20 yıl evvel herkes siyasî nüfuz kullanıp zengin olurken kendisinin ancak borçlanabildiğini, şimdi de mahallesinin bakkalına borçlu olduğunu, bu vaziyetin acaba ne ifade edeceğini, etse etse kendisinin samimî bir dâva adamı olduğunu belirtmekten başka bir şey ifade edemiyeceğini söylüyor. Başkaları para yaparken kendisinin borçtan başka bir şey yapamaması, samimî (!) olduğu dâvada ağalarının nasıl hareket ettiğini bizzat ifşa etmesinden başka bir şey olmadığı gibi, kendisinin de son çanakları yalayarak ne şekilde para devşirdiğini gösterir. Başkaları çalarken o da borçlanmış!!! Falih Rıfkı o kadar samimiyetsiz ve halisiyetsiz bir tiptir ki, hırsızlığın samimî fiilini bile «borç» mefhumunun acındırıcı ve rikkat verici maskesi altında perdelemekte ve kendisine böylece mazeret aramaktadır. Demagocyanın bu kadar şenîi, değil Ankara Palas'ın kasalarını soymak, bir öksüzün elindeki simidi çalmaktan daha sefildir.

Be. De.

1944 senesinden beri Türk Gençliğinin fiilî müdahalesi ile sendelemesi, düşmanlarımızı bu tarihî birliğe nifak sokmak için çareler aramağa sevketti. İşin acı tarafı, kendimize karşı yine bizi silâh olarak kullanmağa uğraşmalarıdır. Fakat milletinin mukaddes yoluna yönelen Türk Gençliğinin önüne çıkan veya çıkarılan her mânia ve her fena niyet, mahvolmağa mahkûmdur. Millî mukaddesat düşmanlarımız bunu böyle bilsinler!

Bizi ürküten samimi bir softadan ziyade, kastî yobazlardır. Çünkü birincilere doğru yolu gösterip döndürmek mümkün olduğu halde, türlü maskeler altında çalışan vatan, millet düşmanlarını sezmek ve bulmak çok kere imkânsızdır. Bu sebepten ihtiras nâralarından ziyade, millet denilen büyük kütlenin arzusunu dinlemeğe ve ona tercüman olmağa çalışalım!

Kalplerimizin aynı arzu ile çarptığı gün, beşeriyetin bizden gayri bütün kuvvetleri karşımızda eğilmeğe mecbur olacaktır. Bunun en güzel misalini kuvay-ı milliyeciler verdiler. İstikbalin mutlak sahibi olan neslimizde bugünkü ve yarınki düşmanlarına karşı, aynı silâhla mücehhez olma zaruretindedir. Bu, tarihin neslimize tevdi ettiği mukaddes emaneti, daha mükemmel bir şekilde istikbale devredebilmesi için şarttır. TANRI TÜRKÜ KORUSUN...

Türk Gençlik Teşkilâtı
Büyük Başkanı
Şadi PEHLİVANOĞLU

NOT — Yukarıdaki «mikrob yuvası» tabiri, sadece (İstanbul Yüksek Tahsil Gençlik Derneği) isimli teşekküle aittir.

Kapaktaki, imanını arayan muztarip genç resmini T. Gençlik Teşkilâtına ithaf ederiz.

---

yükselen çirkin ses

her vatandaşı, derecesi meçhul bir frenk müellifinin karşısında açıkça tezyif ve tahkir etmektir. Ekrem Reşit Rey'in ne bizzat frenk muharriri olmak hususundaki eski gayretleri, ne de dilimizde yazdığı şeyler, ona bu kadar yüksekten konuşmak hakkını verecek mahiyette olmaktan uzaktır. Kaldı ki, memleketimizde bütün tiyatro yazanları hiç kimse beğenmese dahi, İstanbul Radyosunda temsil kolu şefi bulunduğu müddetçe Ekrem Reşit Rey, kendi kanaatini izhar etmemekle, radyoya eser yollaması mümkün muharrirlerin de, heveskâr yazıcıların da şevklerini kırmamakla mükelleftir. Nezaketle ve idarecilikle münasebeti olmıyan bu sözlerin, Ekrem Reşit Rey'in kendi menfaatleri için de muzır olduğu ise ayrı bir bahistir. Zira, (Delidolu) müellifinin radyoyu çiftliği haline getirdiği, dünkü, bugünkü ve yarınki telif ve tercümelerine tahsis etmekle doyamıyarak, kaleminin bazı mahsullerini de başka imzalar altında sunduğu hakkındaki iddiaları kuvvetlendirecek mahiyettedir. Zira bu beyanatı gazete sütunlarında okuyan bir insan, bilmem makine ile kaç nüsha da yazdırarak eserini bu pek müşkülpesent zatın huzuruna sunmak cesaretini elbette ki nefsinde bulamaz.

İlâve edeyim ki, ben şahsan bu cesareti ilk günden bulmamış olanlardanım. Hattâ eski radyo müdürünü bir ziyaretimde onun tarafından bir münasebetle kendisine takdim edilince: «Efendim, bize eser verin! Eserlerinizi beklerim!» tarzında iltifatlara muhatap olmuş, o sırada bir gözümden rahatsız olduğumu ileri sürerek Ankara Radyosunda birer kere oynanmış bazı piyeslerimi oynıyabileceklerini söylediğim zaman da Ekrem Reşit Rey zarif gülüşiyle:

— Yok, onlar olmaz! Ben ancak bakirelere rağbet ederim!

Demişti. Ne garip tesadüf! Bu sözün söylendiği günün gecesi, İstanbul Radyosu, bikri bilmem kaç yüz kere izale edilmiş olan (Lüküs Hayat) ı oynıyacaktı!..

Neyse, sözü uzatmıyalım, hattâ -başka imzalarla oynanmış denen eserleri de kale almıyarak- ancak kendi imzasiyle şimdiye kadar kaç telif ve kaç tercümesinin bize dinletildiğini gösteren listeler isteyip kâr ve kisbine mâni olmağa da kalkışmıyalım, fakat sayın Ekrem Reşit Rey bu memlekette tiyatro eseri yazmağa teşebbüs edenler ve yazanlar hakkındaki zarafetsiz cümlesinden dolayı tarziye vermeğe davet edilmelidir. *Nahid Sırrı ÖRİK*

GÖRÜNMEYEN İNKILÂP

— 24 —

Yazan:

Cevat Rifat ATİLHAN

İtilâf mümessillerine verilen beyannamelerden sonra, hükümdarlık makamına yazılmış ve arkası kırmızı balmumu ile mühürlenmiş hususî bir mektubu yerine vermek vazifesi kalıyordu. Aldığım talimat üzerine evvelemirde Veliaht Abdülmecit Efendinin huzuruna çıkmak ve mümkün olursa mektubu o vasıta ile takdim etmek icap ediyordu.

Dolmabahçe Sarayının Veliahtlere mahsus dairesinde müşarünileyhin huzuruna kolaylıkla çıktım: Yaverleri Yüzbaşı Yümnü Beydi. (Şimdi Korgeneral).

Tepeden tırnağa kadar asalet akan ve insan güzelliğinin bir nümunesi olan Veliaht, beni, efendilere mahsus ince bir nezaket ve bariz bir asaletle karşıladı. Heyecandan ziyade, vatanın içinde bulunduğu feci vaziyetin ıstırabı ve Anadoludan gelen ilk haberin merakı içinde idiler. Hürmet ve tazimde zerre kadar kusur etmiyerek kendilerine mahsus mektubu takdim ettim. Ağır ağır okudular Mektubu tekrar itina ile zarfa koyduktan sonra, yanıbaşlarındaki küçük masaya bıraktılar.

Veliahdın yüzünde bir pembelik husule gelmişti. Hemen hükümdara mahsus olan mektubu da uzattım.

— Bu mektubu sizin bizzat hâkipây-i şahaneye takdiminiz münasiptir. Çırağan Sarayında Ömer Faruk Efendiyi ziyaret ediniz. Sizi huzura çıkaracak imkânları hazırlar. Kumandan paşaya selâmlarımı söyleyiniz. Kendilerine dua ediyorum. Bize verilecek malûmatı fimâbaat Ömer Faruk Efendi vasıtasiyle bildirebilirler. İyi haberlere intizar ederim. Cenab-ı Hak mesailerini mazhar-i nusrat buyursun... Dediler.

Hiçbir şey söylemeden, hürmetkârane bir selâm vererek huzurlarından ayrıldım. Yaverler odasında hazırlanan nefis şerbetler ve kahvaltıdan sonra Dolmabahçeden ayrılarak evime döndüm.

∴

Ertesi sabah erkenden, Çırağan Sarayının yanmamış bir kısmında Şehzade Ömer Faruk Efendinin ziyaretine gittim. Üzerimde resmî elbise vardı. Hizmetçi haber verilmiş olmalı ki, beni hemen bir salona aldılar; iskemleye oturur oturmaz da altın zarflar içinde bir kahve ikram ettiler. Kısa bir zaman sonra bir haremağası:

— Efendi Hazretleri sizi bekliyorlar...

Dedi. Beraberce üst kata çıktık.

Dünyanın en güzel erkeği ve delikanlısının karşısında idim. Beni evvelden tanıyan samimî bir arkadaş gibi karşıladı. Elimi sıktı ve elini çekmeden salonun bir köşesindeki kanapeye kadar böyle el ele gittik.

Gülerek, samimî bir arkadaş edasiyle söze başladı:

— Hoş geldiniz. İyisiniz maşallah... Gazanız mübarek olsun. Paşa efendinin (Cemal Paşa demek istiyor) hareketlerinden ziyadesiyle ümitvârız. Yarından sonra sizi akşam yemeğine bekliyeceğim. O zaman, nasıl hareket edeceğimizi kararlaştırırız.

Marmaraya bakan geniş salonda daha yarım saat kadar oturduk. Kendisi de yüzbaşı üniforması giymişti. Benden bazı şeyler sordu ve giderken:

— Ne tahmin edersiniz?.. Nasıl bir netice umarsınız?

Diye son sualini sordu:

— Nusrat ve muvaffakiyet, efendim...

Dedim ve ayrıldım.

∴

Bir gün aşırı akşam yemeğini beraber yedik. Müşir Fuat Paşa da sofrada idi. Beni kendisine, asker arkadaşım diye tanıttı ve ismimi söylemedi. Yemekte bir Alman hizmet ediyordu. Yemek bittikten sonra, kahve vesaire beklemeden, Mahmut Bey isminde bir zatın refakatiyle ve bir fayton arabâsiyle Yıldız Sarayına çıktık. Mabeyn dairesinde yirmi dakika kadar beklediktan sonra, ikinci ağa olduğu söylenen bir zatın refakatinde, Padişahın bulunduğu odaya girdim.

Ömrümde ilk defa, bir Türk hükümdarının huzurundayım. O yaştaki duygularıma göre, fotoğrafların bana verdiği mâna, Padişahın ihtiyar, zayıf, iradesi gevşek, dünya ahvalinden bihaber olduğu hissiydi. Fakat birdenbire bu duygum altüst oldu. Her şeyi inceden inceye anlamak istiyen, çok hassas ve kavrayışlı ve belki de mütecessis bir insanın karşısında idim. Bir yandan bana verilen böyle tarihî bir vazifeden fahir duyuyor, bir yandan da başımdan büyük işe karıştığımdan dolayı pişman oluyordum.

Elimde tutmakta olduğum mühürlü zarfı uzattım. Zayıf eller itina ile onu aldı ve dikkatle açarak okumağa başladı. Bu vazife gayr-i resmî ve mahremdi. Veliahtlık ve saltanat makamlarına verilecek mektuplardan ne Müşir İzzet Paşaya, ne de Ferik Cevat Paşaya malûmat vermemekliğim emredilmişti. Büyük kumandanıma kayıtsız ve şartsız bağlıydım. Emirlerini harfiyen tatbik ediyordum. Bu geniş ve tarihî salonda Hünkârla benden başka kimse yoktu.

Sultan Vahideddin, kendisine sunduğum mektubu uzun bir zaman içinde okudu. Ben, ayakta bekliyordum. Bana otur demediği için, öylece dimdik duruyordum. Gözlüklü gözlerini yüzüme diken Padişahın, çok mevzun ve muntazam bir ifade ve şive ile bana hitap ettiğini görüyordum. Ömrümde Türkçeyi bu kadar güzel ve ahenkli konuşan insana tesadüf etmemiştim. Ne yazık ki, getirdiğim bu mektubun içinde ne yazılı olduğunu bilmiyordum; hâlâ da meçhulümdür. Umarım kı, hanımefendideki evrak arasındadır ve tarihe yarayacağı için müşarünileyha artık bunu bir suretini bize vermekte beis görmezler.

Padişah, dalgın ve düşünceli bir eda ile konuşuyor; dişlerinin sıkılmış ve yüz adalelerinin gerilmiş olduğu anlaşılıyordu:

— Mevzubahsolan şey saltanat değil, vatan-ı muazzezimizdir... Her şeyden evvel bu vatanın istihlâsı lâzımdır. Ecdad-ı izamımızdan bize miras kalan vâsi bir vatan tarümar olmuş ve elimize bırakılan kısm-ı cüz'i de âda tarafından pâyimal edilmiştir. Paşaya söyleyiniz, her şeyden evvel vatan-ı azizimizin daha ziyade duçar-ı felâket ve hakaret olmamasına muktazi himmet-

138

Yazan:
Münir Süleyman ÇAPANOĞLU

iman ve Disiplin

SON harb sonrası dünyasında her memleket içinde bir gençlik meselesi içtimaî bir dâva olarak meydana çıktı. Fakat Türkiye için bu dâva birkaç cepheden daha mühim bir durum arzetmektedir. Çünkü Türkiyede yalnız bir gençlik dâvası değil, gençlikle birlikte bir memleket dâvası da yanyana yürümektedir.

Mesele bu şekilde mütalâa edilince dâvayı memleket ölçüsünde içtimaî bir siyaset meselesi olarak ele almak lâzımdır. Meseleyi şöyle hulâsa edebiliriz:

1 — Memleket mikyasında (kalite) li münevver yetiştirmek.

2 — Gençliği bu memleketin ruhu, dili ve emeli halinde ve imanlı bir hüviyet ve millî bir disiplinle yetiştirip hazırlamak.

Evvelâ birinci noktanın üzerinde duralım:

Memleket ölçüsünde (kalite) li münevver yetiştirmek zorundayız. Topraklarımıza, şehir, kasaba ve köy gibi içtimaî teşekküllerimize göre memleketimizdeki münevver sayısı azdır. Hele muayyen meslek sahipleri, yüksek tahsil görmüş insan sayısı, umumî nüfusa ve nüfus kesafetinin yayıldığı sahalara göre mütalâa edilecek olursa, Türkiyenin ne kadar çok yüksek tahsil mezununa muhtaç olduğunu görmemek mümkün değildir. Esasen yüksek tahsil görmüş genç sayısı ne kadar çoğalırsa, şehadetname (enflasyon) u, birçok yeni kıymetlerin kendilerini daha iyi yetiştirmelerini zarurileştirecektir. Üç beş mühendis veya mimar arasındaki rekabet, yerini elli veya yüz mühendis veya mimara terkettiği zaman meselenin şekli bambaşka olur.

Bunu her aydın meslek sahasına teşmil etmek mümkündür. Fakat bunu nasıl sağlıyabiliriz? Bunun en sağlam ve en pratik yolu, memlekette yüksek tahsil yapabilecek kabiliyette olan yurttaşları bu nimetten mahrum bırakmamaktır. Devlet himayesinde tahsil görebilecek gençlerin sayısını çoğaltmak lâzımdır.

Bu iş, bazı cemiyetlerin himayesiyle de olabilir. Fakat bu cemiyetler hiçbir zaman siyasî teşekküller olmamalıdır. Çünkü siyasî teşekküllerin himayesi yardım maksadını istihdaf etmekle beraber, zamanında onlardan faydalanmak, maksatları uğrunda onları kullanmak, hüviyetlerini istismar etmek, propagandalarını yaptırmak gayesini güder.

Bir (Nazi) ve (Faşist) sistemi olan ve fakat asıl hüviyeti siyasî bir mahiyet taşıyan bu zararlı mekanizmayı Halk Partisi memleketimizde de tatbike kalkıştı. Yalnız yüksek tahsil gençlerini değil, lise tahsili yapan gençlerimizi bile siyasî dâvalara atılmaya ve katılmaya sevketti. Gençlerimiz, tahsillerini tamamlamadan, kültürleri -tabir caizse- taazzuv etmeden politikacılığa başlamışlardır. Bu halin memleketin siyasî, içtimaî ve idarî bünyesinde doğuracağı illeti açıklamaya bilmem lüzum var mıdır?

Haramilerin ve nebbaşların bu memlekete yaptıkları fenalıkların -hırsızlıklara, irtikâplara, iltimaslara ve ilh... göz yummalarından sonra- en büyüğü, henüz tahsil çağında olan gençlerimizi siyasî ihtiraslarına alet etmeleri olmuştur. İstanbul parti müfettişlikleri sırasında İncedayı'ların, Tiritoğullarının oynadıkları rol hepimizin malûmudur.

Yüksek tahsile devam eden gençlerin sayısını çoğaltmak dâvasında talebe yurtlarını arttırmak, fakir öğrenciye parasız veyahut ucuzca tahsil imkânını vermek, bu hayatî dâvanın akla gelen ilk tedbirleridir.

Bu tedbirlere bazı çareler de eklenebilir. Meselâ, gece dersleri açmak suretiyle, gündüzleri yüksek tahsil yapamıyanlara bazı imkânlar sağlanabilir. Fakat bu tedbirler ve her çeşit yardımlar muhakkak hükûmet eliyle ve talebe teşekkülleri vasıtasiyle yapılmalıdır. Siyasî teşekküller vasıtasiyle, asla!.. Bundan başka, bir takım teşekkül halindeki içtimaî dernekler de bu işi pekâlâ başarabilirler.

Elimizdeki istatistiklerden şunu anlıyoruz: Memleketimizde mühendis, öğretmen, doktor, mimar, eczacı vesaire sayısı, nüfusumuza göre çok azdır. Her şeyden evvel bunu görmek, bütün enerjimizi bu nokta üzerinde toplıyarak yüksek tahsil elemanlarının sayısını ihtiyaca göre arttırmak şarttır.

Burada, istitrat kabilinden acı ve acıklı bir noktaya işaret edeceğim: Öğrencilerimizin çoğu kahvelerde tavla, iskambil oynamakla vakit geçiriyorlar. Kumar, maalesef bunların ruhlarına işlemiş. Ders saatlerinde, ders saatlerinin dışında Aksaray kahveleri, Beyazıt, Çemberlitaş, Divanyolu, Şehzadebaşı kıraathaneleriyle şehrin muhtelif semtlerindeki kahve ve kıraathaneler kontrol edilirse görülecek manzara hazin ve esef vericidir. Müşterilerin ekseriyetini öğrenciler teşkil eder; ve hepsi de iskambil veya zar oyunlariyle meşguldür.

Hele Beyoğlunda (Sam Amca) adlı bir yer var ki, burada talebenin dışında bir insan pek nadir görülür. Burada oynanan oyunlara şöyle bir ad takmışlar: Zekâ ve temrin oyunu... Hangi zekâ, hangi temrin? Düpedüz kumar... Beyoğlu kumarhanelerinden ve boğuntu yerlerinden bir farkı varsa, ötekiler gizli yerlerdedir, polisten korktukları için kaçak oyun oynatırlar; (Sam Amca) ise polisin gözü önündedir; Beyoğlu merkezinin burnunun dibindedir.

Maarif müfettişlerinin vazifeleri mekteplerle Maarif müdürlüklerini mi teftiş etmektir? Vazifeleri yalnız bunlardan mı ibarettir?

Maarif Vekilimizin (enerjik) ve milliyetçi bir genç olduğunu biliyoruz. Kendileri uzun zamanlar öğ-

(Devamı S. 15 te)

---

lerini tezyit etsinler. Şahsî nükudumdan, elimde bulunan miktarını bilâteemmül bu uğura sarfettim. (Kime ve ne miktar bilmiyorum). Bana yazılan hususatın tahakkuk etmesini ve cereyan edecek hâdiselerin arzularımıza muvafık düşmesini ümit ederim. Elimden gelen yardımlar diriğ edilmiyecektir. Ben icap ettikçe paşaya lüzumu olan malûmatı gönderirim.

Padişah ayağa kalktı. Hemen askerce bir selâm verdim ve salondan çıktım. Aldığım bu malûmatı derakap şifre ile Konyada Yıldırım Ordular Kumandanına aynen arzettim ve Şifre Müdürü Yüzbaşı (Albay) Hasan Beyden de vürudu-na dair cevap aldım.

Cevat Rifat ATİLHAN

MİLLİ KÜTÜPHANE ANKARA
139

DÖNMELİĞİN ROMANI

Yazan; Prof. Ş. Ü.

— 2 —

TELÂKKİYE göre Yahudilerin beklediği «Mesih» Filistinde hükümran olacaktır ve kendisine Kudüs'ü merkez olarak seçecektir. Bu bakımdan, o devirde Filistin ve Kudüs'ü hududu içinde bulunduran Osmanlı İmparatorluğu, hayalî kurtarıcının tecellisi için en münasip zemindir. İşte İzmirli genç ve açıkgöz hahamın, kendisi için seçtiği ve lehinde kullandığı şartlar!.. İşin garibi şu noktada ki, yalnız Yahudilerde değil, Hıristiyan mistikler arasında da Milâdî 1666 yılında dünyaya bir Mesih geleceği kanaati vardı. Bu tarih, Yahudi kâhinlerinin tesbit ettiği tarihten sadece 18 yıl farklıydı. O zamanlar bu hurafe, Katoliklerden fazla Protestanlarla meskûn memleketleri meşgul ediyordu. Hattâ İngiltere gibi bir memlekette şöyle bir masal uydurulmuştu:

İskoçya kıyılarına, açık denizden gelen esatirî bir filo yanaşmış... Bu efsane donanmasının kalyonlarında halatlar ve yelkenler ipektenmiş... Bütün tayfalar İbranî dilini konuşuyor ve gemilerin bayrakları üstünde «İsrail'in on iki kabilesi» diye bir cümle yazılı bulunuyormuş...

Bâtıl itikatlar, sade bâtıl dinlerin içinden çıkmakla kalmaz, hak olan dini de ifsada teşebbüs eder Nitekim zaman ve mekânı meçhul bulunmak şartiyle hak olan ve itikadî bir mecburiyet temsil eden «Mehdi» fikri etrafında nice bâtıl tecelli zehaplarına düşüldüğü, İslâmiyet tarihinin de öteden beri kaydettiği misallerdendir. Ne gariptir ki, Yahudilerin «Mesih» i beklediği bu hengâmede, Müslüman halkın İslâmî inceliklerden mahrum ve gafil bir tabakasını da, «Mehdi» nin zuhuruna ait bir efsane meşgul etmeğe başlamıştı. Musul'un İmadiye kasabasında Abdullah isimli bir Kürt şeyhi, genç oğlu Şeyh Mehmed'i «Mehdi» diye ortaya atmıştı. Etrafına binlerce gafil toplayan bu genç, Raşit Tarihi'ne göre 1077 tarihine tesadüf etmekle tam Sabatay Sevi'nin zuhuru devresine düşmektedir. Bu genç, Müslüman devleti tarafından hayli çetin askerî tedbirlerle ele geçirilebilmiş; ve yine garip bir tesadüf olarak, Sabatay Sevi münafığının gûya İslâm dinini kabul ettiği sırada Edirne Sarayına getirilerek, Dördüncü Mehmed'in huzurunda, mahut Yahudi Müslümanlığı kabul etmiş görünürken o da Mehdi'lik dâvasından vazgeçmiştir.

***

Sabatay Sevi, 1626 Temmuz ayının 7 nci günü, İzmirde İspanyadan gelme bir Yahudi ailesinden dünyaya geldi. Babası, Türkler arasında «Kara Menteş» lâkabiyle maruf olan Mordehay Sevi'dir. Mordehay, İzmire Mora'dan gelip yerleşmiştir. Mordehay, maişet vasıtası olarak evvelâ tellâllık yapmış, sonra bir İngiliz ticarethanesinde simsar olarak çalışmıştır. Üç oğlundan ikisi, ticaret işlerine daldıkları halde, en küçükleri olan Sabatay, böyle maddî işlere karşı alâka göstermemiş, küçüklüğünden beri mücerret fikirler etrafında meşgul olmayı ve kitaplarla düşüp kalkmayı âdet edinmiş, bilhassa dinî eserleri tetkik zevkinde pek ileriye gitmiştir Çocuklarının bu merakını önleyemiyen ailesi, nihayet onun haham olarak yetişmesine karar vermiş ve Sabatay'ı İsak d'Alba isimli bir hahama talebe olarak teslim etmiştir. Talebesini Yahudi masallariyle adamakıllı besleyen haham, müstakbel Mesihlik iddiacısının önüne, bu iddiayı besleyici bütün vasıta ve imkânları sermiştir. Bu husta, bilhassa (Kabbal) tarikatinin, işaret ve adetleri esrarlı bir şekilde tefsir etme metodu, Sabatay için başlıbaşına bir hazine rolünü oynamıştır.

Artık Sabatay, başını kitaptan ayırmaz bir tetkik delisi halindedir. Ayağı toprağa ve (realite) ler âlemine basmamakta, dünya ile alâkasız bir efsane ikliminde yaşamaktadır. On beş yaşiyle on sekiz yaşı arasında, tekbaşına, her şeyden el etek çekmiş bir inziva ve infirat âleminde ömür süren Sabatay, on sekiz yaşından sonra etrafına sızmaya, fikirlerini dışarıya doğru sızdırmaya, muhitine tesir etmeğe ve etrafında bir talebe halkası teşkil etmeğe başlamıştır.

Ayrıca riyazet ve bedenî çile... Sabatay, Yahudilerin oruç günleri dışında da oruç tutuyor, gûya nefsini tasfiye için her tedbire başvuruyor, sık sık yıkanıyor ve kendisine mukaddes (!) bir mahiyet vermeğe çalışıyordu.

Onun, ruhî bünye bakımından hasta bir adam olması ihtimali de vardır. Hak ve mutlak nebî ve resullere mukabil, dünyanın her tarafındaki tımarhanelerde sahte peygamberler de bulunduğuna göre, bu çok usta sahtekârı, belki de samimî olarak rolüne inanmış bir ruh hastası olarak kabul etmekte hata olmıyabilir. Bu nevi ruh hastalarında haricî muvazene ve insanlara nüfuz kabiliyetinin büyük mikyasta üstünlüğünü gösteren misallere sahibiz. Nitekim Sabatay Sevinin çocukluktan beri sık sık sar'a nöbetleri geçirdiği rivayeti, onun ruhî illetler kadrosunda muhakeme edilmesini gerektirici başlıca istinat noktasıdır.

Ailesi, Sabatay'ı pek genç yaşta evlendirdi. Fakat rivayete göre Sabatay karısından uzak yaşamış ve belki de kendisine bâkir adama ait bâtıl bir saffet mânası vermek için başlangıçta kadından uzak yaşamıştır.

Ailesi, onun, ilk karısına ait bu soğuk tavrı, şahsî bir sebebe, karısından hoşlanmadığı sebebine atfetti; karısını boşattı ve Sabatay'ı ikinci defa evlendirdi. Fakat yine aynı netice!.. Genç haham, etrafını kendi melekliğine (!) inandırmak için midir, nedir, bu ikinci izdivaçta da bekâretini korudu ve karısına el sürmedi.

Halbuki ileride göreceğimiz gibi, bu garip imsak, (dejenere) Yahudide bir müddet sonra görülmemiş bir şehvet ve kadın hırsı şeklinde tecelli edecek; ve Sabatay Sevi, kadın düşkünlüğünde, Rus sarayındaki muazzam tavuk kümesinin meşhur horozu (Rasputin) i bile geçecektir.

(Devam ediyor)

140

RÖPORTAJLARIMIZ

HAFIZ SAMİ

Salâhaddin GÜNGÖR

Sekiz yıl önce Allahın rahmetine kavuşan Hafız Sami, memleketimizin en büyük ses varlıklarından biri idi. Gençlikte, o da yalnız bir kere, Sarıyerde bir sabah ezanını dinlediğim bu yarı ermiş bülbül - adam, İstanbulluların çoğu bilir ki, yetmiş yıllık hayatının otuz beş kırk yılını ilâhî bir cezbe içinde geçirmişti. Hafız Sami, başka hafızlar gibi, gelişi güzel davetleri kabul etmez, gelişi güzel yerlerde okumazdı. Son zamanlarda, «cezbe» si büsbütün artmıştı. Fakat ona «deli» teşhisi koymak kimin haddi idi?... Bulunduğu meclislerde, en küçük bir taşkınlık görülmezdi. Yalnız, arada bir içine sıkıntı bastığı olurdu. O dakikada hulûl ettiği zaman, elile göğsünün sol tarafını uğuşturarak kalabalıktan sıyrılmak için can atar ve «Neyin var?» diye soranlara sadece şu cevabı verirdi:

— Susun!.. Beni yine anamın perileri zaptetti!

Bu sözlerin mânasını, ancak ölümünden sonra, anlıyabildik. Merhumun yeğeni -Emniyet sandığı memurlarından Hafız Cevdet- dayısının hayatını bana anlatırken söze şöyle başladı:

— «O» nun büyük ruhî ıstırabının neden ileri geldiği, pek çok kimseler için bir sırdır. Hafız Samiye, hayatını zehir eden şey, hangi hâdise idi, bilir misiniz? Anasının ölümü... Bütün dünyada, onun kadar anasına düşkün evlât zor bulunur. Bir sevgili uğruna kara sevdaya tutulup, ömrünü ah ve vah ile geçiren zavallılar çok görülmüştür. Fakat bir ana için... Sadece ana uğruna, her şeyi, yer yüzünde sevilebilecek ne varsa hepsini bir kenara atıp, yalnız «O» nun hâtırasına siyah bir harmani gibi sarılarak acıklı bir «Tarik-i dünya» hayatı geçirmek, kaç faniye nasip olmuştur?

İşte size Hafız Saminin hayatından birkaç yaprak: 1291 de, Filibede dünyaya geliyor. Ses istidadı, kendisine büyük babası Hafız Bekir Efendiden miras kalmıştır.

Rus istilâsı üzerine, ailece İstanbula hicret ediyorlar. Küçük Sami, henüz on üç yaşında iken hafızlık icazetnamesi alıyor. O tarihlerde Zincirli kuyuda satın alıp yerleştikleri eve yakınlığı dolayısile hemen hergün Fatih camiine uğrayıp Aşir okumakta ve sesini cemaat arasındaki hocalara pek beğendirmektedir. Gitgide şöhreti etrafa yayılıyor. Bir gün sahaflar çarşısındaki mescitte, mukabele okuduğu bir sırada, devrinin meşhur musiki üstadlarından Zekâi Dede merhum, sesine hayran kaldığı bu küçük hafızın kim olduğunu soruyor. Etrafındakiler, bunu fırsat bilerek dedeye yalvarıyorlar:

— Kendisine biraz meşk gösterseniz olmaz mı efendi hazretleri?..

Zekâi Dede bu teklife cevap vermiyerek Hafız Saminin yanına yaklaşıyor:

— Evlâdım, diyor, sakın ha!.. Senin kimseden meşk almağa ihtiyacın yok. Sana Tanrı meşk etmiş; gittiğin yolda böylece devam et!

Hafız Sami, artık hiçbir eğlentiden zevk alamıyor ve bulunduğu meclislerde sık sık derin ruh ıstıraplarına uğrayarak, umumi ahengi bozacak hareketlerde bulunuyor. Fakat; Buna mukabil sesi, gitgide «İlâhî» leşmekte ve onu dinlemeğe bütün İstanbul can atmaktadır. Hafız Sami, istibdadın son senelerine doğru Halıcıoğlundaki «Mühendishane-i hümayun» un birinci imamlığını yapıyor. Ve sekiz sene bu vazifede kalıyor. Sultan Reşat tahta çıktıktan sonra, onu bir aralık, hünkâr imamlığına getirmek istiyorlar: «Ben padişah patentasına girmem!» diyerek bu dolgun maaşlı işi kabul etmiyor.

Padişahın büyük oğlu Ziyaeddin, saza meraklı olduğu için, o günlerde Hafız Saminin de okuyucu sıfatile dahil olduğu musiki toplantıları tertip etmektedir. Bir gün, Söğütlü yatında yine böyle bir meclis kurulmuştur. Tanburî Cemil, Hafız Osman, o zamanki Darülaceze muhasebecisi Hafız İsmail... Fakat, seslerin en şahanesi Hafız Saminin hançeresinden fışkırmaktadır. Tanburî Cemil, «fasıl» sona erdiği bir sırada Hafız Saminin yanına yaklaşarak:

— Bundan sonra, diyor, senin bulunmadığın mecliste tanbur çalmak bana haram olsun... Meclisi ihya ettin. Çok yaşa hafızım!..

Dayım, her vesile ile söylerdi:

— Ben, bu iltifatı, şehzadenin altınlarına değişir miyim?...

Zaten okadar müstağni bir adamdı ki, ayağına kadar gelen nimetlerin hepsini tepmişti. Geçen Umumî Harpte bir gün kendisini yüksek Alman zabitlerinin davetli olarak bulundukları bir meclise götürmüşler. Nasılsa aşka gelip zar zor bir kaç gazel söylemiş.

Almanlar, «bu nasıl sestir?..» diye hayret içinde kalmışlar. Nihayet içlerinden biri sormuş:

— Bu kadar yüksek değerde bir sese malik olmak için ne yaptınız?..

— Hiçbir şey...

Fakat Alman zabiti, bunun Allah vergisi olabileceğine inanmıyarak Hafıza dönmüş:

— Hayır! demiş, siz gırtlağınızın içine mutlaka plâtin kaplatmış olacaksınız. Bir insan hançeresinden bu kadar kusursuz bir ses çıkmaz!.

Mütareke yılları içinde zengin bir Fransız zabiti de, öldüktèn sonra Paris musiki müzesinde teşhir edilmek üzere, hançeresini 10 bin liraya satın almak teklifinde bulunmuştu.

Gençliğinde bir gün, Metris çiftliğinde avlanıyormuş. Av partisinden sonra arkadaşlarile bir ağacın altına oturmuş. Ve bazan yaptığı gibi hiç teklif beklemeden başlamış, ortalığı çın çın öttürmeğe... Mevsim Mayıs ayı... Bülbüllerin ötme zamanı... Altına oturduğu ağacın dalları arasında bir bülbül de onunla birlikte dem çekermiş. Derken, bülbülün birden bire sustuğu biraz sonra da sessizce gelip hafızın başı üzerine konduğu görülmüş. Avda bulunanlar, bu inanılmıyacak şeyi bana yeminler ederek anlatmışlardı.

Hicazdan döndükten sonra hastalığı bir kat daha artmıştı. Evvelâ sarığı çıkarıp attı. Sonra da gitgide okumayı terketti. Artık ne mevlûtlara gidiyor, ne mukabele davetleri kabul ediyordu. Geçen Umumî Harpte bir gün, Enver Paşanın kendisini çağırdığı haberini almıştı.

Emri getiren Merkez kumandanı Cevat Paşaya şu cevabı verdi:

— Enver Paşaya selâm söyle!.. Ben onun padişahına bile metelik vermedim!

Hafız Sami, kimsenin uşağı değildir!

Son senelerinde yalnız pek sevdiği bazı zenginlerin hususî davetlerine - o da arzu ederse- giderdi. Okumak için kendisine ısrar etmezlerdi. Canı isterse bir kaç şey okurdu.

Duyardık: Bazı mahalle kahvelerinde kendisini okumağa teşvik için karşısına bed sesli bir adamı oturtur, avaz avaz bağırtırlarmış. Hafız Sami, önce aldırmaz, fakat en sonunda kendini tutamıyarak, birdenbire coşarmış.

Son zamanlarda kulakları da işitmez olmuştu. Bütün gece sabaha kadar uyumaz, «Ah anam!.. ah anam!..»

(Devamı S. 16 da)

141

Yazan:
M. Sami KARAYEL

TANZİMATIN İÇYÜZÜ

Tuhaf şey!.. (Tanzimat-ı Hayriye) yi bir kurtuluş hamlesi addedenler, öz Türklerden ziyade Garp müverrihleri ve yanaşmalardır.

Benliğimizi garpta ve garplılaşmakta aramak gidişine inanmış olanların istekleri, kâfi mânası olan bir ifadeden ziyade asabî, hissî bir görüşle şüphe ve tereddütlerimizi arttıran bir demagocya mânası taşıyor. Evet, benliğimizi garpta ve garplılaşmakta aramak...

Bu aldatıcı ve öz Türk cemiyetini arama yollarını kesici fikirler, tam bin iki yüz elli beş senesinden bugüne kadar yaşayıp gelmekte...

★

Koca, yüce, halâskâr lâkabını verdiğimiz Reşit Paşa'nın marifetli (Tanzimat-ı Hayriye) sini ve şahsını tarih huzurunda tenkit ve tahlil etmek her babayiğitin kârı mıdır?

Mithat Paşalara, Ziya Paşalara, Şinasi'lere, Namık Kemal'lere, masum, meşrut Sultan Murad'a dil uzatılabilir mi?

Yüz dört senelik bu, hava boğuntusu içinde bu (zevat-ı muhtereme) ye muarız olarak tek bir kişi ile yine ayrıca tek bir kişi gösterebilmiştir. Bunlardan birisi, menfur ve müstebit Kızıl Sultan lâkabını alarak tarih huzurunda tel'in edilmişti. Aleyhinde ciltlerle kitaplar yazıldı. Tomarlar dolusu makalelerle şahsiyeti küçültüle küçültüle yok edilmeğe götürüldü.

İşin garip tarafı şudur ki, Kızıl Sultan, lâkabı verilen bu adama, daha ziyade ecnebiler düşmandı. Bunlardan sonra da Dönmeler!.. Yanaşmalar!

Kızıl Sultanı devirmek için ilk teşkilâtı kuranların başında Yanaşmaları ve sözde Mühtedileri görüyoruz. Ve bu Mühtedileri Garp ve dünya teşkilâtını hafiyen idare edenlerden buluyoruz.

Yani Kızıl Sultanı istemiyenler, Hürriyet, Müsavat, Adalet, Uhuvvet taraftarı olan (İnsancıl) insanlardı.

İkinci Sultan Hamit, hakikaten Kızıl Sultan mıydı?.. İdarî, malî, siyasî, içtimaî istibdadında millî mânalar, sırlar var mıydı?.. Endişesi yalnız şahsî ve kör bir görüşün mahsulü miydi?.. Neden korkuyordu?... Hürriyetten mi?.. Bu adamı ve bu adamın devrini yazanlar hemen hep böyle yazdılar, böyle anlattılar!..

İkinci tek Adam Âli Paşa'dır. Âli Paşa, cidden (Jön Türk) lere (Jön Türk) lerin istedikleri hürriyete muarız mıydı? Şinasi'ye karşı aldığı hasın cephede ne gibi mânalar ve sırlar vardı?

★

Tanzimat hürriyeti, ekalliyetlerin malı oldu. Bu hürriyete devlet bünyesine giren ekalliyetler, devlet sırrı diye bir şey bırakmadılar. Yine bu hürriyete sahip olan ekalliyetler Osmanlı Türkleri İmparatorluğunun en büyük memuriyetlerini elinde bulundurmakla, Türk millî ruhunun devlet idaresindeki ana benliğini yok etmiş oldular. Galata saraflığı, (Spekülâsyon), devlete borç bulma vasıtaları, siyasî, malî entrikalar, Tanzimat hürriyetile kuruldu.

★

Tanzimat hürriyetinden sonra millî ruhun devlet idaresindeki salâhiyeti yok oldu. Mahalle içlerine kadar nüfuz eden Karamanlı bakkallar elinde kalan devlet ve millet salâhiyeti, Türk milletini hayattan çekti.

(Tanzimat-ı Hayriye) hürriyeti, on para borcu olmıyan İmparatorluğu, ekalliyetler ve ecnebi sarraflıklar entrikalarile gırtlağa kadar borca soktu. On beş yirmi sene içinde yüz milyonlarca altın lira borçlanıldı.

Bütün bunlar, hürriyet ıslâhatı uğruna yapılıyordu. (Tanzimat-ı Hayriye) hürriyetinden evvel devletin en ölü zamanında ne bir (Düyun-u Umumiye) İdaresi, ne de devletin âkarına, tütüne, vergisine el sürmek hâkimiyetini elinde tutan ecnebi bir kuvvet vardı.

Çünkü millî ruh, idare salâhiyetine hâkimdi. (Kapitülâsyon) falan dinlemiyordu. Fakat Tanzimat hürriyetinden sonra (Düyun-u Umumiye) teşekkül etti. Milletin devlete verdiği vergiler devlet içinde devlet kurularak ecnebiler tarafından ahz ve gasp olunur oldu.

★

Doksan üç Mostof muharebesi, Mithat Paşa ve arkadaşlarının kurduğu birinci Meclis-i Meb'usan Hıristiyan âzasının tahrikile vücude geldi. Bunu tarih içinden sezmemek mümkün mü?...

Ortodoksluğun büyük hâmisi olan Moskoflar, (Tanzimat-ı Hayriye) hürriyetinin mahsulü olan Osmanlı Meclisi Meb'usanından istifade etmesini bilmişlerdi.

★

Kızıl Sultan lâkabını verdikleri İkinci Hamit, Moskof muharebesinden sonra gırtlağına kadar borca gömülü olarak devletin başında kaldı. Tanzimat hürriyetinin mahsulü ve mütekâmil şekli olan Meclisi Meb'usanı kapadı. Hiç olmazsa Hıristiyan âzanın Meclis-i Meb'usandaki maskeli hürriyet hegemonyasına nihayet verdi. Avrupaya karşı katiyetle kapılarını kapadı. Sarraflara, istikraz dalaverelarına sed çekti. Başkaları hesabına işliyen hürriyet hegemonyasını boğdu. Masonluğun devlet idaresi üzerindeki siyasî, malî, idarî bağlarını düğümledi. Otuz dört sene bilâ fasıla borçları ödedi. Hariçten on para borç yapmadı. Muvazene siyaseti ile yaşadı.

Otuz dört sene sonra İkinci Hamid'i hürriyet terânesile yere vurup tahtından indirenler, devletin harice ancak otuz milyon lira kadar cüz'î bir borcu kaldığını görerek devir aldılar. Hamit, hem borç ödemiş, hem de harp yapmamıştı.

1908 hürriyeti, papaslarla imamları öpüştürüp bağdaştırarak araba ve sokak tezahüratına vesile oldu. Osmanlı Türkleri devletine karşı koyan dağdaki komitacılar, senelerdenberi yakıp kestikleri kanlı hayatlarının izleri üzerinden yürüyerek «Halâskâran-ı Hürriyet» sıfatile Türkün harim-i ismetine dahil oldular. Artık Kızıl Sultan yıkılmış, Türk İmparatorluğu taksimden kurtulmuştu! (Revai) mükâfatı gömülmüş, hürriyeti ve istibdadı bu hal yıkmıştı.

★

On sene çok geldi. Muharebeler üzerine muharebelerle, dahilî nizamsızlık ve iğtisaslarla Hürriyet, Adalet, Müsavat, Uhuvvet nağmesile en nihayet Türk İmparatorluğunu mezara gömdüler.

Halis tarih ölçüsü, sadece hakikattir; ve bizde kurtuluş hareketleri, imha teşebbüslerinden başka bir şey olmamıştır.

142

TARİH GÖRÜŞÜ

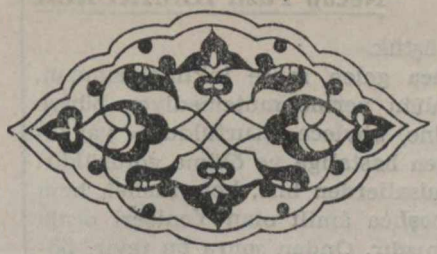

Patrona Halil

Reşad Ekrem KOÇU

Son zamanlarda, hicrî 1143 (1730) ihtilâlinin türedi zorbası Arnavut Patrona Halili, zulme ve haksızlığa karşı isyan eden bir halk kahramanı gibi göstermeğe çalışan muharrirler bulundu. Hattâ, liselerde tarih dersleri yapan bazı öğretmen arkadaşlarımın da ayni hoppalıklarına şahit oldum.

Arnavut Patrona Halil ile arkadaşlarının, ihtilâl sabahı Bayazit hamamından çıktıkları ve o geceyi de ayni hamamda geçirmiş olmaları vak'anüvis kayıtlarından malûmumuzdur. Hattâ bundan ötürüdür ki, Patronanın âdi bir dellâk olduğuna kanaat getirenler de vardır. Pek kısa sürmüş olan ikbal günlerindeki taşkınlığı, tahripkârlığı ve çapulculuğu da Patronanın bayağı tıynetini pek açık göstermektedir. Esasen, ilk Türk matbaasını açtıran Ürgübün Muşkara köyünden, su katılmamış Türk oğlu Türk İbrahim Paşa gibi teceddüt şehidi bir vezire karşı bir baldırıçıplağı halk kahramanı olarak yükseltmek, lüzumsuz bir gayretkeşlik ile de tavsif edilemez. Buna tarihî çapul, millî tarihte tahripkârlık denir.

Elime kıymetli bir vesika geçti; Patrona Halilin bir hamam dellağı olduğunu, dolayısile gösteren bir kayde rastladım. Mamureler mahveden bir baldırıçıplak türedisinin hamam uşaklığını tesbit etmek, onun bir nalın kahramanında aranılan kıymetlerden mahrumiyetini belirtmek için kâfidir sanırım.

Bahsettiğim vesika, hicrî 1147 yılına ait bir hamam defteridir. İhtilâlden dört sene sonra, Birinci Mahmut zamanında tanzim edilmiştir. Sur dışında Makri köyünden başlıyarak Eyup ve civarında, Halicin karşı yakasında, Galata ve Üsküdardan Boğaziçi nihayetine kadar altmış dokuz hamam, kiracılarının, natırlarının, dellaklarının, yanaşmalarının, külhancılarının, kapıcılarının isimleri, baba isimleri, yaşları, şekil ve simaları, memleketleri ve milliyetleri ile tesbit edilmiştir. Ne kadar yazık ki, nefs İstanbul hamamları yoktur.

Bu (orijinal) vesika hakkında daha etraflı bir fikir verebilmek için gelişigüzel bir hamam hakkındaki kayıtları aynen naklediyorum:

KASIMPAŞA — HAMAMI KEBİR

Aptullah bin Hüseyin - Avlonya-serbevvabin bilâdirlik, Çar ebru.

Mehmet bin Hüseyin - Topçu 27 - kanbur, sarı bıyıklı.

Nasuh bin Kasım - Topçu, kumral bıyıklı.

Hüseyin bin Mehmet - bilâdirlik-ihtiyar.

Mustafa bin Ali - Kasımpaşalı - Kalyoncu - ihtiyar.

Hanifi - Cezayirli - Bilâdirlik - ihtiyar.

Ali bin Mustafa - Kastamonu - bilâdirlik - Köse.

Ahmet bin Halil, Pıravadı, Çar ebru, bilâdirlik.

Kasım bin İbrahim - Cezayirli - Çar ebru - bilâdirlik.

Hasan bin Mustafa - Bartınlı - Çar ebru - bilâdirlik.

İbrahim bin Ahmet - Alaplılı - Çar ebru - bilâdirlik.

Ali bin İsmail - Taşköprü - Cebeci - Çar ebru.

Mustafa bin Ali - Hacı oğlu pazarı - bilâdirlik - kumral sakallı.

Natırlar:

Hacı Mustafa - Kasımpaşalı, Kalyoncu - karabıyıklı.

Mehmet bin Hasan - Kilili - bilâdirlik - ihtiyar.

Abdullah bin Mehmet - Boyabatlı - Çar ebru - bilâdirlik.

Salih bin Süleyman - Kasımpaşalı, Kalyoncu - kır sakallı.

Yusuf, Kul cinsi, bilâdirlik - ihtiyar.

Ahmet bin Abdullah - şehri - taze - bilâdirlik.

Gulam Acem Süleyman - köle.

Arnavut 4 nefer.

Ecnası saire 16 nefer.

Mehmet Sivaslı, külhancı.

Hammallar 10 nefer.

Her hamamın sonunda, hamamcı, dellâk ve natırlar Arnavut ve ecnası saire diye ayrılmıştır. Bunun sebebi de defterin sonundaki şu kayıddan anlaşılıyor:

«Vech-i meşruh üzere derun-u defterde zikrolunan hamamcılar kethüdası ve yiğitbaşıları ve şeyhleri marifetile tahrir olunup her bir hamamda tahrir olunan dellaklara hamamcıları kefil olup badelyevm hamamlara dellak ve natur alınmak iktiza eyledikte Arnavut tayfasından kebir ve sagir ferd-i vahidi uğratmayıp Anadolu yakasından gelme Türk uşaklarından ve nefsi İstanbuldan ve zimmî cinsinden intihap olunup yarar kefilleri alındıktan sonra isim ve resimlerile deftere kayıt, ve kadimden hamamlarında mevcut bulunup hin-i tahrirde isimleri deftere kaydolunan Arnavut tayfasından vefat edenlerin ve bir tarikle hamamlardan çıkıp vilâyetine gidenler bade eyyam gelip yine dellak olmak murat eyledikte...»

Vesika çok kuvvetlidir. Birinci Mahmut, bir sabah Bayazıt hamamından ayaktaşları ile beraber fırlıyarak İstanbulu ihtilâl ateşine veren vezir başları uçuran Arnavut Patrona Halili tepeledikten sonra İstanbul hamamlarındaki Arnavut dellak ve natırlara karşı bir temizleme işine girişmiştir. Bunu da, saltanatını iyice kuvvetlendirdikten sonra, ancak 1147 de tahakkuk ettirebilmiştir.

İman ve Disiplin

(Baş tarafı S. 11 de)

renci teşekkülleri içinde de çalışmıştır. Talebelerin kahve hayatlarını ve kahve muaşeretlerini çok iyi bilir. (Enerji) lerini bu yaman ve acı dert etrafında teksif ederlerse, memlekete çok büyük bir hizmette bulunmuş olurlar.

Şimdi ikinci noktaya gelelim:

Memleket, aydın vatandaşa muhtaçtır. Fakat bu münevver, Türk camiasına intıbak edecek bir münevver olacaktır. Bu nokta, üzerinde duracağımız en nazik sosyal dâvamızdır. Türkiye gibi son yüzyıllık fikir tarihi yalnız kopyacılık ve hazır fikirleri nakletmekten ibaret olan bir memlekette bu işin güçlüğü meydandadır.

Memleketin ruhunu, gayesini temsil eden münevveri yetiştirmek, memleket seviyesinin üstün bir hüviyet arzetmesi, yani Türk milletinin, dünya milletleri gibi üstün hüviyetli bir varlık olduğuna inanmakla mümkün olur. Bunu taklitçi zihniyet yapamaz. Bunu müsbet ilme inanan ve hâdiseleri olgun kafayla gören teşekküller düzenliyebilirler.

Bunun için, gençlik ruhunun ancak ve ancak dinî bir hüviyet içinde millî bir varlık belirtmesi esasına göre çalışmak iktiza eder. Yüksek tahsilin genç insanlara ve millet çevresine yapacağı en büyük tesir budur. Diğer taraftan genç insanlar arasında bu tesiri devamlı bir surette muhafaza edecek yine teşkilâtlı bir ruhtur. Güzel geleneklere, kâmil bir imana dayanan yüksek tahsil ruhu...

Münir Süleyman ÇAPANOĞLU

143

1001 ÇERÇEVE

YENİÇERİ

Necap Fazıl KISAKÜREK

(Baş tarafı S. 2 de)

lar ve bu defa başka bir fesat müessiri olarak devam etmenin yolunu bulurdu. Nitekim böyle oldu.

Mareşal Fevzi Çakmak tarafından 1943 yılında bana gösterilen İngilizce bir eser, tarih boyunca en büyük hatamızın, Yeniçeriliği ıslah ve zaman ve mekâna tatbik etmek yerine lâğv ve feda etmemiz olduğu tezini ileriye sürüyordu. Mareşal ve ben, öz hakikat ve sırlarımızın da Avrupa tarafından keşfedilmesi, o yolla bize gelmesi ve bizim hâlâ hiçbir şey göremeyişimiz karşısında, mustarip bir hayret ve ibretle düşünmüştük.

Tanzimat boyunca gelen sahte inkılâplarımızın, bize bir bünye salâhı yerine mütemadiyen bünye fesadı davet ettiğine, böylece «Kurtulduk!» yaygarasiyle mütemadiyen hastalığa ve ölüme götürüldüğümüze en canlı misallerden biri, hem saadet, hem de felâketimizin başlıca âmili olan Yeniçeri ocağı karşısındaki tavrımızdır. Ondan sonra bu tavır, boyuna (modern) Yeniçeri zorbalarını kullanarak ve bunlarla içtimaî bünyemizi tahrip ederek hayat ve mukaddesat kökümüzü baltalamaya kadar gitmiştir.

Mason Üstadının İzmirdeki beyanatı

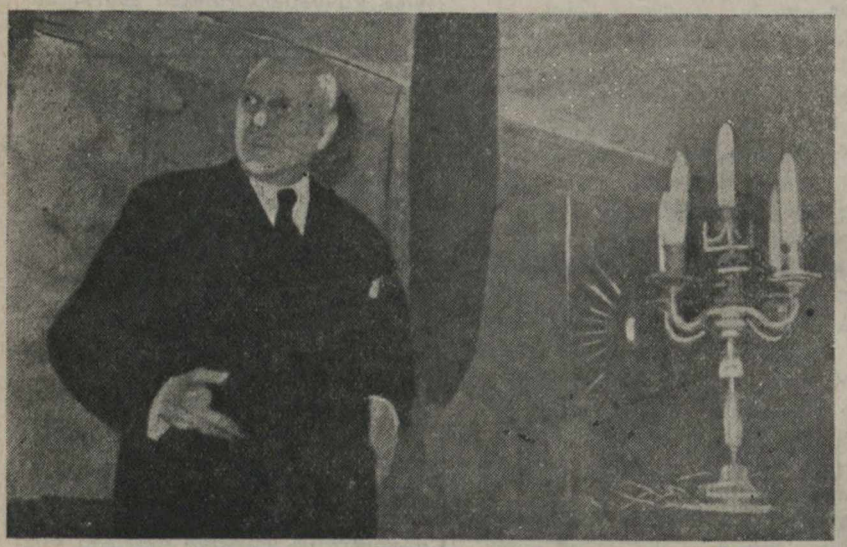

İzmirde, Mason şamdanı önünde, Mason Üstadı M. Kemal Öke

(Baş tarafı S. 7 de)

son umdeleri de yaşamaktadır.

Masonluk memleketimizde himaye görmüştür. Atatürk Masonluğa okadar kıymet vermişti ki, Heyeti Vekileye ve başta gelenlere Masonların himayesini emretmiştir. Bunu her vakit isbat edebilirim. Atatürk: «Ben Mason olmam, fakat bu cemiyetin faydalı olduğuna kaniim!» demiştir. Diğer bir misali bugün yaşayan şahıslarla ispat edebilirim. Memleketimizde bir Mason kongresi yapıldı. Atatürk kongrenin tazim telgrafına lutufkâr bir cevap verdi.

Biz Masonlar, Kemalizmin bütün umdelerini benimsemiş bulunuyoruz. Bununla aramızda ayrılık, tezat yoktur. Diğer soruya cevabım şudur. Masonlar dinsiz değildirler. Beynelmilel bir teşekkül ile sempati münasebetleri kurabilirler. Fakat hiçbir vakit milliyetsiz olamazlar. Bir ırk ve dine dayanan milliyetle siyasî milliyet arasında bugün büyük fark vardır. Dünyada (biyolojik) ve (poletik) ırk dâvası kalmamıştır. Türkiyede de milliyet ırk dâvasının dışında bir memleket dâvasıdır. İnsanlar milliyetsiz olamazlar. Milliyet siyasî hudutlarla ayrılmış, bir bayrak ve mefkûre altında birleşmiş topluluklar demektir.

Masonların dinsiz telâkkisi bize çevrilmiş kötü bir isnattır. Türk Masonluğu dinsizlikle asla alâkadar değildir. Bugünkü dünyada (Ateizm) diye bir şey de kalmamıştır. Milliyet ve dini inkâr edenler aramıza giremezler. Bunların örnekleri vardır. Vicdan hürriyeti, prensiplerimizin başında gelmektedir. İnsanlık telâkkilerimizle, biz, insanın fikrî, içtimaî sahada tekâmülünü kastediyoruz.

Demokrasinin Masonlukla olan münasebeti nazik bir mevzudur. Masonluk çok uzun asırlardan beri demokrasi şekliyle idare edilmektedir. Temelimiz demokratiktir. Bugünkü rejim de demokratik bir rejimdir. Masonlukta fikir ve ahlâk demokrasisi vardır. Fakat dereceleri, fikrî, ahlâkî yükselişi ifade eder. Bu kademelere muvaffak olanlar yükselirler. Masonluk yalnız bu bakımdan (aristokrasi) ye benzer.

Masonluğun kökünün dışarıda olup olmadığı konusu birçoklarını çok ilgilendiriyor. Farzedinizki, kökü dışarıdadır. Kızılayın, (Ünesko) nun da kökü dışarıdadır. Fakat Masonluğun kökü dışarıda değildir. Diğer teşekküllerle temasta bulunur; fakat hariçten idare edilmez. Federasyon yoktur. Türk Masonluğunda vicdan hürriyeti esastır.

Masonluk artık gizli değildir. Fakat her cemiyetin idealine göre bir çalışma sistemi vardır. Hiç bir kulüp herkese kapılarını açamaz. Bu hal Masonlar için de caridir. İnsanlık aşkının yaşadığı memleketlerde fikri ezecek zulümler olamaz. Bazı hakikatler vardır ki, ancak zihnî olgunluğa kavuşanlara açıklanabilir.

Hafız Sami

(Baş tarafı S. 13 te)

diye haykırırdı.

Bazan da durduğu yerde ağlamağa başlar ve gözlerinden sicim gibi yaşlar dökerek, en yanık gazellerini, birbiri ardınca sıralardı. Böyle teessüre kapılıp okuduğu geceler, komşular için, zevkine doyulmaz ziyafet vesileleri idi. Evin etrafı, derhal yüzlerce insanla dolardı.

Kendi mezarını, ölmeden iki yıl evvel tesbit etmiş, Edirnekapıda Eyuba giden yol üzerinde bir yer göstererek:

— Beni buraya gömünüz! Diye vasiyet etmişti.

İşte Hafız Cevdetin, bedbaht dayısı hakkında anlattıkları!

Yazımı bitirmeden evvel eski fakat her dem taze bir sözü, bu vesile ile tekrarlamayı faydasız bulmuyorum:

Aşk olmayınca meşk olmaz! Bu aşk isterse, Hafız Samininki gibi, ana aşkı olsun; netice değişmiyor.

Selâhattin GÜNGÖR

144